

Valg på TV

-studie av selvhevdelse og angrep på motdebattant i norske valgdebatter

Tom Marius Lorier Holen

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for medier og kommunikasjon
UNIVERSITETET I OSLO
Vår 2010

Sammendrag

Denne oppgaven ser nærmere på bruken av selvhevdelse og angrep på motdebattant i norske fjernsynssendte valgdebatter. Jeg vil også se nærmere på den retoriske virkemiddelbruken i selvhevdelse og angrep på motdebattant. Jeg har tatt for meg alle ”folkemøtene” og partilederdebattene på TV2 og NRK i valgkampene 2005 og 2007. Jeg benytter meg av en kvantitativ innholdsanalyse for å kartlegge bruken av selvhevdelse og angrep på motdebattant. Analysen viser at det ikke er parti som avgjør bruk av selvhevdelse og angrep på motdebattant. Hovedbildet er at det finnes forskjeller mellom partier både i regjering og i opposisjon og at det er flere faktorer som avgjør bruken av selvhevdelse og angrep på motdebattant. Når det gjelder retorisk virkemiddelbruk så finner jeg at politikerne er veldig like i hvordan disse blir brukt. Både i hvordan de blir brukt og hvilke virkemidler de bruker. Igjen finner jeg ikke at parti eller politisk retning har betydning for bruken.

Abstract

In this thesis examines the use of credit claims and attack on fellow debaters in Norwegian televised election debates. I have also sought to look closer at the use of rhetoric in credit claims and attack on fellow debaters. I have examined all the “folkemøter” and party leader election debates on TV2 and NRK in the elections of 2005 and 2007. I have used a quantitative content analysis to look at the use of credit claims and attack on fellow debaters. The analysis shows that is not the party you belong to who determines the use of credit claims and attack on fellow debaters. The conclusion is that there are differences among the parties in opposition and in government and that it is several factors that determine the use of credit claims and attack on fellow debaters. I have also found that the politician uses rhetoric in much the same way in the debates. I cannot find a correlation between party and rethorics.

Forord

Endelig ferdig! Dette er en oppgave som har opptatt min tid lenge nå. Egentlig for lenge. Det har uten tvil vært interessant, men det har vært krevende å gjøre det ferdig ved siden av jobb. Temaet jeg har valgt er noe som interesser meg mye og forhåpentligvis har jeg ikke gått lei ennå.-

Den som i første rekken som fortjener en takk er min veileder Ragnar Waldahl (V-06/V-10). Takk for tålmodighet, gode råd og tips, at du har fulgt meg opp og ikke gikk lei. Jeg setter veldig stor pris på det.

Jeg vil også takke mine kolleger i Kunnskapsdepartementet som alle har vært støttende og nysgjerrige i arbeidet med oppgaven. Jeg vil særlig takke Karin og Egil for at dere har gitt meg mulighetene og Sissel for god korrekturlesing.

En stor takk også til mamma og pappa. Der har alltid latt meg ta mine egne valg og ikke mast om når jeg skal bli ferdig. Også takk til resten av familien og gode venner for oppmuntrende ord underveis.

En spesiell, stor og kjærlig takk til Tonje. Takk for tålmodighet og støtte. Endelig trenger jeg ikke å sitte foran en pc annenhver kveld. Takk også for at du har lest korrektur og kommet med innspill.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract	1
Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
1. Innledning og problemstillinger	5
1.1 Problemstilling 1, bruk av selvhevdelse og angrep.....	8
1.2 Problemstilling 2, Retoriske virkemidler.....	9
1.3 Politisk bakteppe.....	9
<i>Stortingsvalget 2005</i>	9
<i>Kommune- og fylkestingsvalget 2007</i>	10
1.4 Oppgavens disposisjon.....	11
2. Teoretiske perspektiv	13
2.1 Om fjernsynssendte valgdebatter.....	13
2.2 Utviklingen av norske tv-sendte valgdebatter.....	14
<i>Første fase</i>	15
<i>Andre fase</i>	16
<i>Tredje fase</i>	17
2.3 Den nye mediesituasjonen-medialisering.....	17
2.4 Selvhevdelse og angrep på motdebattant.....	22
<i>Selvhevdelse</i>	23
<i>Angrep på motdebattant</i>	25
2.5 Retorisk teori.....	28
<i>Stilnivå</i>	29
<i>Retoriske teknikker</i>	29
<i>Stilfigurer</i>	30
3. Metode	34
3.1 Generelle metodiske problemstillinger.....	34
3.2 Kvantitativ innholdsanalyse.....	34
3.3 Retorisk analyse.....	36
3.4 Operasjonalisering av variabler.....	36
<i>Selvhevdelse</i>	37
<i>Angrep på motdebattant</i>	38

3.5 Validitet og Reliabilitet.....	40
3.6 Utvalg.....	41
<i>Debatter på NRK</i>	42
<i>Debatter på TV2</i>	42
4. Deltagelse og Taletid.....	44
4.1 Deltagelse i valgkampene 2005 og 2007.....	44
4.2 Taletid i valgkampene 2005 og 2007.....	47
4.3 Oppsummering taletid og deltagelse.....	51
5. Selvhevdelse i valgdebatter.....	53
5.1 Valgkampen 2005.....	53
<i>Type selvhevdelse 2005</i>	60
5.2 Valgkampen 2007.....	64
<i>Type selvhevdelse 2007</i>	68
5.3 Sammenfattende analyse av selvhevdelsen.....	71
6. Angrep på motstander i valgdebatter.....	74
6.1 Valgkampen 2005.....	74
<i>Type angrep 2005</i>	79
6.2 Valgkampen 2007.....	83
<i>Type angrep 2007</i>	87
6.3 Sammenfattende analyse angrep på motstander.....	92
7. Retoriske virkemidler i selvhevdelse og angrep.....	94
7.1 Retorisk bruk i valgdebattene.....	94
7.2 Sammenfattende analyse av retorikk.....	103
8. Konklusjoner.....	105
Referanseliste.....	111
Vedlegg.....	116
Vedlegg 1.....	116
Vedlegg 2.....	121

1. Innledning og problemstillinger

I denne oppgaven ser jeg nærmere på de tv-sendte debattene, de såkalte folkemøtene, på NRK og TV2, i valgkampen i 2005 og 2007. Jeg ønsker å se nærmere på politikernes bruk av selvhevdelse og angrep i disse debattene. Oppfatningen både blant journalister og folk flest har vært at regjeringen opphøyer resultatene de har oppnådd i posisjon. Opposisjonen på sin side har en helt annen oppfatning av situasjonen. De er negative og kritiske til det regjeringen har oppnådd. (Todal Jenssen, 2007:25).

Bakgrunnen for valg av tema er for å se om oppfatningen også er realiteten. At regjeringspartiene skryter og er fornøyde med seg selv, mens opposisjonen er negativ og går til angrep på hva regjeringen har oppnådd. Sammen med andre retoriske virkemidler så sier bruken av selvhevdelse og angrep en god del om debattstilen til politikerne.

Valgkampen pågår i dag nesten kontinuerlig. Nye meningsmålinger som politikerne må kommentere presenteres daglig. Journalistene viser til hva utfallet i en meningsmåling ville bety dersom det hadde vært valg den dagen. Det har utviklet seg to ulike begrep som kalles den lange valgkampen og den korte valgkampen. Den lange valgkampen starter om lag et år før valget når partiene starter planlegging og strategi om hvilke saker de ønsker å fokusere på og hvem som skal være deres hovedmotstander(e) i valgkampen. I løpet av den lange valgkampen peker det seg også ut saker og tema som vil være aktuelle i den korte valgkampen. Den korte valgkampen regnes som de siste fire ukene før valget, og er antageligvis den perioden de fleste tenker på som selve valgkampen. Den korte valgkampen er en intensiv periode som preges av mange utspill, og politikere som reiser landet rundt og prøver å gjøre seg synlige (Narud og Waldahl 2004).

Valgdebattene i fjernsynet er en viktig bestanddel av det som i dag kalles den korte valgkampen. Både TV2 og NRK starter opp med debatter en måneds tid før valget i. Folkemøtene og partilederdebattene er gjerne høydepunktet for mange i det som har blitt en medialisert valgkamp. I en tid hvor det ikke lenger er like vanlig å gå på torget å høre en partileder tale er disse tv-sendte debattene ofte den beste anledningen mange av velgerne har til å høre politikerne og se dem bli konfrontert med sine synspunkter. Det er også en mulighet for velgerne å sammenligne de ulike partienes politikk innen forskjellige tema (Todal Jenssen, 2007).

Lasse Rune Eriksen har studert i partilederdebattene i valgene 1989, 1993, 1997 og har sett følgende tendenser: Politikernes bruk av selvhevdelse er nesten ikke-eksisterende i

valgdebattene i 1989, men betydelige i 2001. Det er også en kraftig økning i angrepene frem til 1997, en utvikling som flater ut i 2001. Hvor angrepene rettes, har også endret seg i perioden. Det er større varsomhet i forhold til potensielle samarbeidspartnere.

Hovedmotstanderne er nå de største konkurrentene i det samme velgersegmentet. Det er ikke basert på ideologiske og politiske forskjeller som tidligere (Eriksen 2003).

Det er tre hovedaktører i en valgkamp. Det er partiene, som uformer politiske alternativer og bestemmer hvilke personer som skal kjempe om de ulike politiske posisjonene som er på valg. Mediene er den dominerende kommunikasjonskanalen. Partiene er helt avhengige av mediene for å få ut sitt politiske budskap både hurtig og bredt nok. I tillegg har mediene inntatt en egen rolle som politisk aktør. Den siste hovedaktøren er velgerne, som skal ta stilling til politikernes budskap og har det avgjørende ordet i å bestemme hvem som skal få styre landet, både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå (Aardal, Krogstad, Narud og Waldahl 2004). Fjernsynsdebattene er en viktig mulighet for politikerne til å vise seg frem og holde lenger innlegg enn det de vanligvis har mulighet til i nyhetsinnslag, samtidig som de underlegger seg medienes regi for debatten. På samme måte er det en anledning for velgerne å ta stilling til hva de enkelte politikerne mener på områder de oppfatter som viktige.

I en valgkamp ønsker de politiske partiene å påvirke mediene når det gjelder hvilke saker som skal ha fokus og hvordan de fremstilles og vinkles. Mediene vil påvirke hvilke saker som blir viktige for velgerne gjennom valg av tema og vinklingen av stoffet. Denne påvirkningen går ikke en vei. De politiske partiene vil endre sine strategier og justere valgkampopplegget sitt etter hvordan mediene behandler deres opprinnelige valgkamputspill. Også i forhold til velgerne kan partiene justere seg. Dette skjer blant annet gjennom tilbakemeldinger i form av meningsmålinger i løpet av valgkampen. Mediene vil også tilpasse dekningen sin etter meningsmålinger og publikumsreaksjoner på deres sendinger (Aardal, Krogstad, Narud og Waldahl 2004).

Valgkampen er blitt mer interessant å undersøke de siste årene. Velgernes trofasthet til et parti og tidspunktet for når de bestemmer seg for hvem de skal stemme på, har endret seg vesentlig de siste 30 årene. På 1960-tallet skiftet 25 prosent av velgerne parti fra valg til valg. Ved de siste stortingsvalgene har tallet vært over 40 prosent (Aardal 2003a; Aardal mfl.). Det har vært en svekkelse i båndene mellom en velgers sosiale bakgrunn og deres politiske tilhørighet. Dette er et av de sterkeste utviklingstrekkene i samfunnet i etterkrigstiden. ikke bare i Norge, men også i andre vestlige industrialiserte land (Valen og Aardal 1983; Franklin mfl. 1982 sitert i Aardal, Krogstad, Narud og Waldahl 2004:15). Dette gir seg blant annet

utslag i at stadig færre velgere føler seg knyttet til et bestemt parti (Berglund 2004; Dalton 2000 sitert i Aardal, Krogstad Narud og Waldahl 2004:25).

Det at velgerne er mindre trofaste i forhold til hvem de skal stemme på, påvirker tidspunktet for når de tar avgjørelsen om hvem de skal stemme på. Andelen av velgere som bestemmer seg i løpet av valgkampen, har økt fra 15 prosent på 1960-tallet til at halvparten av velgerne bestemte seg under valgkampen i 1997 og 2001. Mellom en fjerdedel og en tredjedel bestemte seg på valgdagen (Aardal 2003b). I boken «Norske velgere- En studie av stortingsvalget 2005» viser Bernt Aardal at ved valget i 2005 så sier over halvparten (56 prosent) at de venter til valgkampen med å bestemme seg for hva de skal stemme på. En tredjedel (32 prosent) bestemmer seg like før valget (Aardal 2007:20).

Valgkampens betydning har vokst de siste tiårene. Bevegelsen i medlemsmassen betyr at det å gjøre en god valgkamp, er mye mer viktig nå enn før. Partiene kan ikke i samme grad stole på at grunnfjellet i partiet skal stemme på dem uansett. Det er viktig å gjøre en god figur i valgkampen, ikke nødvendigvis fordi man vinner mange nye velgere, men for ikke å miste noen av dem man allerede har. I tillegg er det ting som tyder på at velgerne skifter standpunkt flere ganger i løpet av valgkampen, og at de siste dagenes innsjutt av valgkampen har stor betydning (Aardal, Krogstad, Narud og Waldahl 2004). I omgivelser hvor det er stor usikkerhet blant velgerne hva de skal stemme på, er det viktig for partiene å fremstille seg på best mulig måte i debattene. Det er en situasjon hvor det er potensial for å stjele velgere. Derfor er det viktig å få ut ønsket budskap.

Det er ikke bare avgjørende hva du sier, men også hvordan det sies. I retorikken opererer man med begrepene *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* og *actio*. I min oppgave skal jeg se på den konkrete utformingen av retorikken slik den brukes i selvheldelse og angrep. I antikken var det et krav om at taler og tekster skulle være språklig korrekte og klare. Dette er fortsatt et ideal. Men de politiske debattene som dagens politikere utøver, har nok andre estetiske krav enn antikkens politiske debatter. I min oppgave kommer jeg spesielt til å se på stilnivå og stilfigurer. Det siste kan deles i to grupper, troper og ornamenter (Ihlen og Robstad 2004).

Politikk kan også sies å dreie seg om å fordele skyld og ære, fortrinnsvis skyld til andre (opposisjonen) og ære til seg selv (posisjonen) (Krogstad 2004:85). I en valgdebatt kan man forenklet si at politikerne forholder seg til Aristoteles sin læresetning: ”Du må sikte mot ett av to mål, du må fremstille deg selv som et godt menneske og ham [din motstander] som et dårlig menneske (Aristoteles i Solmsen 1954 sitert i Krogstad 2004:85). En av de vanligste

metodene politikere bruker for å fremstille seg selv som et godt menneske og motstanderen som ett dårlig menneske, er selvhevdelse og angrep på meddebattant.

Jeg har i denne oppgaven valgt to problemstillinger: En hovedproblemstilling og en underproblemstilling. Den siste skal forsøke å belyse funnene i den første.

1.1 Problemstilling 1. Bruk av selvhevdelse og angrep

I hvilken grad er bruk av selvhevdelse og angrep på motdebattant er avhengig av parti og politisk retning?

Er det riktig som Todal Jensen skriver, at opposisjonen angriper og partiene i posisjon fremhever hvor bra tingenes tilstand er? Dette er sentralt for finne ut om partiene har ulike debatteknikker. Konkret vil det si at man teller opp antallet selvhevdelse og angrep og kategoriserer disse inn i ulike grupper. På den måten kan man finne ut om det er forskjeller mellom partiene.

Kan det være slik at hvilket parti en tilhører, har noe å si for hvor ofte selvhevdelse eller angrep på motdebattant brukes? Eller kan det være at bruken av disse teknikkene er avhengig av personlighet, eller hvor profilert politikeren er. Og at dette har større betydning enn hvilket parti vedkommende tilhører?

Slik jeg ser det, er selvhevdelse og angrep blant de viktigste teknikkene som brukes for å vise frem forskjeller og uenigheter i valgdebatter. Vanligvis vil en politiker sette av 10-20 minutter for å bli intervjuet til en nyhetssending, men som oftest blir bare tretti sekunder av opptaket brukt. I en direktesendt fjernsynsdebatt kan politikerne i mye større grad snakke ut og argumentere for sine synspunkt. Siden tiden også her er begrenset, er det viktig å vise hvorfor eget parti er så bra og de andre er så dårlige. Dette gjør selvhevdelse og angrep til viktige verktøy for å vise forskjeller mellom partiene i de ulike sakene som blir tatt opp i debatten.

1.2 Problemstilling 2. Retoriske virkemidler

I hvilken grad er de retoriske virkemidlene som brukes i selvhevdelse og angrep avhengig av parti og politisk retning?

På den ene siden har man selve bruken av selvhevdelse og angrep, men på den andre siden er jeg også interessert i å se nærmere på hvordan disse virkemidlene blir brukt og kommer til uttrykk. Har partitilhørighet noe si for hvordan man ordlegger seg, eller bruker av retoriske virkemidler i en debatt for å fremheve seg selv eller angripe motdebattanten. I min oppgave vil jeg begrense meg til en begrenset retorisk analyse i de anledninger hvor politikerne bruker selvhevdelse og angrep og hvordan dette kommer til uttrykk. Jeg kommer ikke til å ha en retorisk analyse av hele debatten.

Jeg vil se nærmere på dette fordi det kan være med å underbygge de eventuelle forskjeller eller likheter man allerede har funnet når jeg har sett på bruken av selvhevdelse og angrep på motdebattant. I selve analysen er det stilnivå og stilfigurer som jeg kommer til å se på, for å se om det finnes forskjeller i bruken blant politikerne.

Første del av oppgaven er såpass omfangsrik og inneholder mye data og vil derfor fremstå som den største og viktigste delen av oppgaven. Jeg vil derfor ikke legge like mye vekt på problemstilling 2 som problemstilling 1.

1.3 Politisk bakteppe

For å forstå hvordan valgkampen og valgdebattene blir som de blir, er det nødvendig å se nærmere på den politiske situasjonen i landet før en valgkamp. Den sier litt om konfliktene som finnes og hvilke allianser som allerede er inngått. Dette er ingen dyptgående analyse av hvordan situasjonen var, men en beskrivelse av tilstanden før valgkampen tok til.

Stortingsvalget 2005

Etter valget i 2001, mistet Jens Stoltenberg og Arbeiderpartiet regjeringsmakten til en mindretallskoalisjon av Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, ledet av Kjell Magne Bondevik. De tre partiene var enige om å stille som regjeringsalternativ før valget i 2005. Kjell Magne Bondevik søkte ikke gjenvalg til Stortinget, men var likevel ønsket som statsministerkandidat i samarbeidsregjeringen. I Stortinget hadde denne mindretallskoalisjonen søkt om, og som regel fått støtte for sin politikk fra Fremskrittspartiet.

På venstresiden i det politiske landskapet hadde Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet samlet seg og var klare for å danne en rødgrønn koalisjonsregjering om de vant valget. I juli la partiet frem dokumentet ”Ny kurs for Norge”, som viste partienes mål for et eventuelt regjeringssamarbeid etter valget (VG-Nett 14.07.2005). Målet var å danne den første norske flertallsregjeringen siden 1985 og derigjennom større forutsigbarhet i styringen av landet. Jens Stoltenberg var statsministerkandidat for det rødgrønne alternativet.

Før valgkampen i 2005 hadde det pekt seg ut to klare alternativer til regjering. De eneste av de større partiene som ikke var med i en allianse om å inngå i en regjeringskonstellasjon, var partiene ytterst til høyre og til venstre, Fremskrittspartiet og Rød Valgallianse.

Den borgelige samarbeidsregjeringen hadde utelukket å innlemme Fremskrittspartiet som en del av regjeringen. Fremskrittspartiets leder Carl I. Hagen mente dette var uhørt siden Fremskrittspartiet var det største borgelige partiet på Stortinget. Det var likevel et utspill fra Carl I. Hagen som satte tonen for valgkampstarten. På en pressekonferanse 20. juni gikk han ut og sa at Fremskrittspartiet ikke under noen omstendigheter ville støtte en regjering ledet av Kjell Magne Bondevik. Utsagnet førte til mange spekulasjoner i mediene om ulike borgelige regjeringsalternativ, og det rødgrønne regjeringsalternativet grep muligheten til å poengtere usikkerheten rundt det borgelige regjeringsalternativet.

Valgkampen ble tett og spennende. De siste målingene viste at det var nesten dødt løp mellom den borgelige siden og det rødgrønne alternativet (VG-Nett 10.09.2005). Valgdeltagelsen endte på 77,4 prosent, og de borgelige fikk til sammen 82 mandater på Stortinget. Det rødgrønne alternativet fikk 87 mandater og dannet flertallsregjering.

Kommune- og fylkestingsvalget 2007

Selv om kommune- og fylkestingsvalgene er lokal- og regionalvalg og ikke et nasjonalt valg, er det de samme personene som møtes i fjernsynsdebattene, og det er rikspolitikere som synes i nasjonal media. Ofte er det også de samme generelle temaene som blir debattert i fjernsynsdebattene. Det er gjerne sysselsetting, utdanningspolitikk og økonomi. Temaer som selvfølgelig har betydning lokalt, men som i debattene blir diskutert ut fra en nasjonal vinkling.

Ved valget i 2007 var det en annen regjering som satt ved makten enn ved stortingsvalget i 2001. De tidligere regjeringspartiene ved forrige lokal- og regionalvalg satt nå i opposisjon.

Partisekretær i Arbeiderpartiet, Martin Kolberg, proklamerte at valget i 2005 var en folkeavstemming for den rødgrønne regjeringen (Stavanger Aftenblad 22.03.2006). I denne valgkampen kom det derfor anklager om at rikspolitikken skjøv de lokale politikerne og sakene deres ut på sidelinjen.

Selve valgkampen ble også preget av saker som ikke hadde noe direkte med selve valget å gjøre. Det startet med avsløringen av ordfører i Oslo Per Ditlev-Simonsens bankkonto i en sveitsisk bank, som ikke var oppgitt til norske skattemyndigheter. Presset på Simonsen ble så stort at han til slutt trakk seg som ordfører bare to uker før valget.

Så kom oppslag om Stein Ørnhøis middag med representanter for de svenske jagerflyprodusentene SAAB/Gripen. Dette ble ansett som uheldig fordi Ørnhøi var en nær rådgiver til finansminister Kristin Halvorsen, og Norge var i en prosess der landet skulle velge produsent for nye jagerfly. I tillegg var det mange oppslag om FrP som ble etterforsket av skattemyndighetene for skattefusk og kommentarer rundt Dagfinn Høybråtens lederstil.

Kommentatorene kalte valget for ”Utenforsakenes valgkamp. En valgkamp preget av døgnfluesaker”. (Harald Stanghelle, Aftenposten 08.09.07). Kommunikasjonsekspertene mente at valgkampen var preget av mange ”drittpakker”. I tillegg mente de at enkeltsaker knyttet opp mot partier og personer hadde preget valgkampen, og at det var vanskelig å se et hovedbudskap i valgkampen (Kampanje 05.09.07).

1.4 Oppgavens disposisjon

Kapittel en er oppgavens innledningskapittel hvor jeg først har en generell innledning til tema og presenterer problemstillingen. Her gir jeg også et bakteppe for valgkampen for å sette analysen av valgdebattene inn i en kontekst.

Kapittel to er teorikapitlet og vil ta for seg de teoretiske perspektivene. Måten teoridelen er lagt opp er at jeg starter bredt før jeg går inn på mer spesifikk teori om selvhevdelse og angrep på motdebattant. Det vil si at jeg først går igjennom den mer generelle teorien om valgdebatter og medialisering, før jeg ser nærmere på teori om selvhevdelse, angrep på motdebattant og til slutt retorikk.

Kapittel tre er metodekapittel og her vil jeg se på metodene jeg bruker i analysen av valgdebatter. Jeg skal også prøve å se litt kritisk på metodene jeg bruker. I metodekapitlet vil jeg også se nærmere på utvalget av debatter jeg har sett på og sette de inn i en ramme hvor jeg presenterer debattene og hvordan de er lagt opp på henholdsvis TV2 og NRK.

Kapittel fire er det første analysekapitlet mitt hvor jeg ser på de ulike partienes deltagelse og taletid i debattene. Her har jeg valgt å se på de to valgkampene under ett før jeg

har et avsluttende sammendrag. Resultatene jeg finner her brukes som grunnlag og utgangspunkt for analysen jeg skal gjøre av selvhevdelse og angrep.

Kapittel fem og seks er ganske like i oppbygningen hvor jeg ser på henholdsvis selvhevdelse og angrep. Etter å ha gått igjennom valgdebattene for 2005 og 2007 hver for seg ønsker jeg å se om hvilke likheter, ulikheter som finnes mellom to valgkamper, to ulike allianser som sitter i regjering og forskjellene mellom kommune-, fylkestings og stortingsvalgkamp.

Kapittel sju skal jeg gå igjennom retorisk virkemiddelbruk i selvhevdelse og angrep på motdebattant. Dette er ikke en fullstendig retorisk analyse, men jeg kommer til å se på hvilke utslag retorisk virkemiddelbruk vil ha.

Kapittel åtte er konklusjonskapittelet. Her skal jeg trekke sammen trådene fra analysen og konkludere på problemstillingene jeg har satt opp.

2. Teoretiske perspektiv

2.1 Om fjernsynssendte valgdebatter

Debattene som kommer i forkant av stemmegivningen på valgdagen, er en viktig pilar i demokratiet. Ifølge Stephen Coleman ligger debatten i demokratiets hjerte. Han mener det er rimelig å hevde at de to definitive forutsetningene for et demokrati, er den rettferdige og inkluderende retten til å stemme og muligheten til å gjennomføre informert og usensurert offentlig diskusjon av ideer (Coleman 2000).

Det er gjennom tv-sendte debatter at det i dag er mulig å samle et stort publikum for politiske debatter. Fjernsynsmediet har forandret valgkampen, inkludert debattene. Nå foregår de viktigste debattene på fjernsynet i direktesendte sendinger.

Coleman har identifisert fire forhold som er med å gjøre fjernsynssendte valgdebatter positivt for demokratiske prosesser. Disse forholdene har det utgangspunktet at man synes det beste for den demokratiske prosessen er at flest mulig mennesker deltar. Ikke bare som velgere, men også i selve debatten og som agendasettere. Hvis man innehar et annet syn på den politiske debatten. Ser på publikum som udannet, ikke i stand til å skjønne sitt eget beste og ønsker en politisk elite som skal ta alle avgjørelsene. Da har man kanskje et annet syn på punktene som Coleman har kommet frem til (Coleman 2000:9).

Det er ikke nødvendigvis slik at høyere deltagelse uten at velgerne får en økt forståelse av hvorfor de er med som deltagere, fremmer den demokratiske prosessen. Påstander om at fjernsynsoverførte debatter er med på å øke publikums involvering i valg, må basere seg både på kvalitativ og kvantitativ økning i deltagelse. Dette er ekstremt vanskelig å måle (Coleman 2000:9).

Fjernsynsoverførte debatter er i dag den beste måten og nå et stort publikum av velgere på. De fleste velgere innhenter informasjon i større grad fra tv enn andre kilder. Der det er fjernsynsoverførte valgdebatter, er det flere velgere som ser på dette enn andre deler av valgdekningen, som for eksempel et vanlig nyhetsinnslag. Forskning indikerer at personer som ikke stemte ved tidligere valg, har høyere sannsynlighet for å bli velgere etter å ha sett en fjernsynsoverført valgdebatt. De som mest sannsynlig vil se på en valgdebatt, er de som mest sannsynlig ikke ser på andre deler av valgdekningen eller prøver å finne frem til informasjon gjennom andre kilder. Mange av disse menneskene kommer til å bruke stemmeretten. Ved å følge med på fjernsynsoverførte debatter, er det mer sannsynlig at de tenker igjennom hvorfor

de stemmer, i motsetning til om de ikke hadde fulgt med på fjernsynsdebattene (Coleman 2000:10).

For det andre sier Coleman at det er et stort datamateriale som indikerer at fjernsynsdebatter har en utdannende effekt. I stedet for kun å lede folk til å bestemme seg for hva de skal stemme på, så legger fjernsynsdebatter grunnlaget for at folk skal lete etter mer informasjon om tema og saksområder som blir diskutert. Formålet med en fjernsynsoverført debatt burde ikke være å gi utdypende forklaringer om politiske spørsmål. Innenfor tidsrammene som blir lagt til grunn for sendeskjemaet i en tv-kanal kan ikke en tv-debatt tjene dette formålet. De som kritiserer fjernsynsdebatter for ikke å oppfylle dette kravet misforstår tv-debattens funksjon. En debatt som fører til at folk sitter igjen med spørsmål og diskuterer temaer i etterkant har oppfylt sin funksjon (Coleman 2000:10).

Det tredje forholdet er debatter hjelper til å utjevne tilgangen til massemedia for politikerne. Her har det lille partiet med liten oppslutning og som ikke sitter i regjering, like stor sjanse til å vinne debatten, som det store, rike partiet med ledelse i opinionismålingene og som sitter med regjeringsmakt. Det vil alltid være diskusjon om uttakskriteriene for disse debattene, og det er alltid partier som vil føle seg utelatt. Men debatt gir minoritetspartier mulighet for mediadekning. Ofte sliter de små partiene med dilemmaet at de får liten dekning fordi de er en minoritet, samtidig som at de forblir en minoritet fordi de ikke får noen dekning (Coleman 2000:10).

Fjernsynsdebatter tillater at velgerne kommer så nærme en "audition" av politikerne som det er mulig å komme. De fleste vil aldri møte menneskene som vil utgjøre det politiske lederskapet i Norge. Dersom de opplever dette under en valgkamp, er det ofte gjennom et kjøpt håndtrykk fra en profilert politiker eller gjennom et folkemøte på et torg eller lignende, men ikke anledning til å sette seg ned å diskutere politiske saker. Den illusoriske intimiteten ved fjernsyn bringer de viktigste politikerne inn i stua til mennesker som ikke besøker parlamentariske institusjoner, som Stortinget, er politisk aktive eller har hatt personlige møter med politikere. Dette er mennesker som blir påvirket av hvem som vinner valget. Det er å forvente at kandidater til lederskapet av landet presenterer sine visjoner foran folket som skal bli regjert (Coleman 2000:10).

2.2 Utviklingen av norske tv-sendte valgdebatter

Sigurd Allern har gått igjennom utviklingen av norske valgdebatter. Han deler utviklingen inn i tre faser:

Første fase

1961-69 er den første fasen. Her hadde politikerne og partiene en formell og faktisk innflytelse på utforming og valg av tema og utforming i valgkampdekningen på tv. Dette gjaldt også i valget av programformater og prinsipper for deltagelse. Etter at de hadde begynt med prøvesendinger, startet NRK tidlig å konsultere partiene om å lage valgsendinger i forkant av valget 15. september 1961. Tidligere var valgdebatter bare blitt sendt i radio. NRKs rolle i denne fasen var først og fremst som tilrettelegger. Avgjørelsene om programtyper, tidsskjema, debatttype og lignende ble gjort av partiene som deltok. I 1961 ble resultatet to emneordskifter: En generell debatt om norsk arbeids- og næringsliv og en om sosialpolitikken. I tillegg kom en spørretime med hvert av partiene som var representert på Stortinget. Valgkampen ble avsluttet med partilederdebatt. Partirepresentantene hadde ferdig produserte innlegg som sjelden ble påvirket av debatten. NRKs representant fungerte som en ”møteleder” og passet bare på at hvert parti fikk sin tilmålte taletid. Partiene var agendasettere og NRK agendasender (Allern 2004:147-155).

Slike forhandlinger mellom partiene og NRK i forkant av valgkampene, fortsatte utover 1960-tallet. De politikerstyrte valgkampene var lite populære og viste blant annet at partienes taktiske behov i visse situasjoner kunne komme i konflikt med ønsket om en politisk debatt. Valgdebattene før valget i 1965 viste for eksempel at Høyre og sentrumpartiene ikke ønsket å angripe hverandre, da de hadde til hensikt å danne en regjeringskoalisjon etter valget (Allern 2004:147-155)..

Foran valget i 1969 var det fremdeles konsultasjoner mellom partiene og NRK, men nå fikk partiene fremlagt et ferdig forslag til programopplegg. NRK og journalistene kom sterkere på banen. Den viktigste endringen nå var at NRK fikk ansvaret for utspørringen i programmet ”Partiene svarer”. I emneordskiftene og den avsluttende partilederdebatten var NRKs programlederrolle av ren teknisk karakter. Fasen med de politikerstyrte valgsendingene ebbet sakte, men sikkert ut, med forsiktige forsøk på journalistisk initiativ. Kritikken av programmene i avisene tilsa at tiden for en reform av ordningen var overmoden. I tillegg sendte NRK mange ideologiske og politisk uavhengige debattprogrammer utenom valgkampperiodene (Allern 2004:147-155). Sammenlignet med den mer konfronterende debattstilen i nyere debattprogram virket den gamle formen for debatt med en passiv og teknisk programledelse mer og mer som en anakronisme ((Allern 2004:154).

Andre fase

Den andre fasen, 1971-91, er de årene NRK selv tar ansvar for dekningen (med unntak for partilederdebuttene), både formelt og reelt. Etter 1971 aksepterte partiene at det var NRK som skulle styre valgsendingene og utformingen av dem. Den dominerende programformen i denne fasen var utspørringsprogrammer kalt ”Partiene svarer”. Frem til 1987 var dette det sentrale elementet i valgsendingene, sammen med partilederdebutten som avsluttet valgkampen. Den pågående stilen til NRKs utspørrere ble symbolsk et uttrykk for at kanalen ønsket å spille en mye friere rolle i forhold til de politiske partiene (Allern 2004:155-160).

Journalistene følte seg nå mye friere til å stille spørsmål og bestemme hvor lenge temaet skulle diskuteres. Slik kunne utspørrerne ta opp sentrale sider ved partienes programmer eller se på mer perifere punkter i partiprogrammet. De kunne ta opp tidligere løfter og politikernes faktiske gjerninger. Det var journalistene som satte dagsorden og krevde å få svar på det de syntes var viktig å ta opp av partienes politikk. Rammen rundt programmet var det enkelte parti, dets program, gjerninger og løfter, men utover dette ønsket journalistene å utføre ”vaktbikkjerollen” for publikum, stille politikerne til ansvar og kreve svar fra dem (Allern 2004:155-160).

Foran Stortingsvalget i 1989 introduserte NRK utspørringsprogrammer kalt ”folkemøter”. Programmene tok opp avgrensede og bestemte temaer og ble lokalisert utenfor studio på Marienlyst. De ble en kjempesuksess, og foran kommune- og fylkestingsvalget i 1991 valgte NRK for første gang å droppe utspørringene av politikerne til fordel for denne programformen. Sigurd Allern karakteriserer nyskapningen som et ”prateshow” der politikernes evne til å være opptredende på scenen ble testet (Aardal, Krogstad og Narud (red) 2003:159). Deltagerne fra partiene satt i en halvsirkel, og to programledere stilte spørsmål som krevde korte og konsise svar. Politikerne måtte være særdeles kjappe i replikkene. Publikum som var til stede i salen, responderte med klapping eller buing (Allern 2004:155-160).

Utspørringsprogrammene forutsatte stor politisk kunnskap hos programlederne. I så måte endret programlederrollen seg. ”Vaktbikkjerollen” passet ikke lenger inn, og den nye debattformen åpnet for den profesjonelle, journalistiske debattlederen. Slik sett ser vi også den begynnende overgangen til mer showpreget politisk kommunikasjonsform (Allern 2004:155-160).

Tredje fase

Den siste fasen, 1993-2001, omfatter årene der NRK har fått en friere stilling, men må konkurrere med en kommersielt finansiert fjernsynskanal om fjernsynsseernes oppmerksomhet (Allern 2004:143).

I 1992 starter TV2 opp, og NRK fikk reell konkurranse. TV2 er reklamefinansiert, men er avhengig av konsesjon fra staten som forutsetter sendinger med nyheter og aktualitetsstoff. Dette innebar at TV2 måtte ha valgendinger. Fjernsynskonkurransen mellom de to riksdekkende kanalene førte til en kraftig økning i valgprogrammer og la en beslag på mye tid og oppmerksomhet fra politikerne (Allern 2004:160-163).

Den viktigste utviklingen i denne perioden, ifølge Sigurd Allern, er den voksende dominansen til ”prateshowene”. I 1999 fjernet TV2 de klassiske utspørringsprogrammene, og to år senere fulgte NRK etter. Målsettingen med programmene var å få kjappe svar på spørsmål om hva partiet går inn for og hvordan de stiller seg til ulike regjeringskonstellasjoner. Journalistrollen i programmene i begge kanalene var sterkt preget av temperatur - dette for å øke underholdningsverdien på debattene. Allerns undersøkelser fra valgkampen 2001 viser at redaksjonene i begge kanalene la stor vekt på at de selv og ikke partiene eller politikerne skulle ha all makt over programformat, deltagere og debattemaer (Allern 2004:160-163).

Det har også vært en utvikling av debattene til valgkampene i 2005 og 2007. Dette er noe jeg vil komme nærmere tilbake til i metodekapitlet hvor jeg beskriver

2. 3 Den nye mediasituasjonen - medialisering

I drøftingen av medialisering har Ken Asp beskrevet fire mulige maktsituasjoner mellom journalister og politikere. De illustrerer godt hvordan debattene i valgkampen passer inn i det mediebildet som vi har utviklet oss til nå. Dagens debatter er i dag plassert i situasjon II, jamfør tabell 2.1. Her har journalistene en viss grad av regimakt ved at de bestemmer hvor debatten skal foregå, hvilket tema som skal diskuteres og hvem som får delta fra hvilket parti. Journalistene har dårlig mulighet til å bearbeide stoffet og komme med tolkninger. Innenfor de rammene som debatten gir, kan politikerne utfolde seg ganske fritt, og det er klare grenser for den journalistiske kontrollen (Todal Jenssen 2007 og Asp 1986).

Tabellen kan også fungere som et bilde på hvordan valgdebattene har utviklet seg siden de startet på 60-tallet. I det som Sigurd Allern kaller første fase i utviklingen av debattene, var politikerkontrollen med debattene mye større. NRK var mer en tilrettelegger

etter partienes ønsker. Debattene har gått fra å ligge i situasjon I, hvor politikerne hadde kontrollen, til situasjon II hvor journalistene i større grad har overtatt regien.

Tabell 2.1- Maktsituasjon mellom politikere og journalister

		Kontroll over nyhetsmaterialet	
		Politikerkontroll	Journalistkontroll
Journalistenes tolkningsfrihet	Beskrivende (liten frihet)	Situasjon I: Partipressens epoke, styrte lekkasjer, politisk reklame	Situasjon II: Direktesendt TV-debatter: ”Folkemøter, partilederdebatter osv.
	Tolkende (stor frihet)	Situasjon III: Reportasje fra landsmøte og lignende.	Situasjon IV: Spillfokusert reportasje, dokumentar, ”skandaler”, ”kampanjejournalistikk”.

Kilde: (Asp 1986:362)

Politikerne har mistet monopolet på opinionsdannelsen. Journalister har blitt selvstendige aktører som bestemmer hvilket bilde av politikerne som skal fremmes for publikum. Nicklas Håkansson og Peter Eisaiasson ser på dette som en av de største maktforskyvningene i samfunnet i løpet av 1900-tallet. Det er en utvikling som politikerne var dårlig forberedt på. Til sammenligning var politikerne i Sverige mest opptatt av om det nye bildemediet skulle gjøre det vanskelig for de mindre ansiktsfagre politikerne og nå frem. De oppfattet ikke at den virkelige utfordringen ikke kom fra tv-mediet i seg selv, men fra journalister som ønsket å være med å bestemme innholdet i det nye mediet (Håkansson og Eisaiasson 2002).

Det er ikke noe sted i politikken hvor endringene har vært så store som under en valgkamp. Tidligere når det fortsatt fantes en partipresse var valgkamper nokså forutsigbare for politikerne i forholdet til massemedia. I tiden med partipresse kunne de regne med at deres ”egne” aviser støttet dem, og at motstanderens aviser var tilsvarende kritiske. I midten hadde man et NRK som tilstrebet nøytralitet. Usikkerhetsmomentene var hva motstanderen skulle gjøre og hvordan velgerne skulle velge, ikke hva media ville finne på (Håkansson og Eisaiasson 2002). Frem til 1960 var partipressen den dominerende kanalen for politisk informasjon. I dag har partipressen så å si forsvunnet, og partiene har mistet en informasjonskanal de selv kontrollerer. På grunn av nedgangen i medlemskap i partiene har

de heller ikke den uformelle kontaktflaten ut mot folket utenfor partiet. Partiene er derfor i mye større grad enn tidligere avhengig av mediene som en kanal for å få ut budskapet sitt til publikum (Todal Jenssen 2007:10).

Journalistene har erobret en betydelig kontroll over oponentsdannelsen. Dette har gått på bekostning av politikernes mulighet til å bestemme hva slags informasjon som skal presenteres for velgerne. Politikken er i utgangspunktet en interessekamp med vinnere og tapere, der ingen ønsker å gi fra seg makten til regjeringen og opinionsdannelse. Forholdet mellom politikere og journalister ligger i det samme verdensbildet, hvor journalister har erobret makt fra politikerne, mens politikerne synes journalistene har fått for mye makt (Håkansson og Eisaiasson 2002).

Valgkamper i etterkrigstiden har endret seg i takt med nedgangen i den direkte kontakten mellom partiene og velgerne og veksten i mediene (Norris mfl. 1999:23). Utviklingen har foregått i alle industrialiserte land, selv om det ikke er snakk om identiske prosesser og utvikling. Den førmoderne valgkampen var preget av dominansen til den partipolitiske pressen, løse organisasjonsnettverk, av frivillige på grasrota i lokallagene, og korte ad-hoc kampanjer nasjonalt som ble ledet av partilederen med noen få nære rådgivere (Swanson og Mancini 1996).

David L. Swanson og Paolo Mancini har sett på valgsystemene i ulike industrialiserte land. I alle landene finner man den samme trenden: Personalisering av politikken, økt tiltro på teknisk ekspertise og profesjonelle rådgivere, økt avstand mellom de politiske partiene og velgerne. Det har utviklet seg autonome strukturer for kommunikasjon, hvor velgerne blir tildelt en rolle som tilskuer. Vi har kommet inn i en tid hvor det er en rutinemessig utveksling mellom land, på flere nivå. Det fører til at ideer og tanker om valgkamp blir spredd rundt i de forskjellige landene, og de samme ideene blir introdusert over alt. Dermed er det mest riktig å se på valgkampene i dag som et internasjonalt nettverk av kontakter, hvor ny kunnskap om valgkamp filtreres igjennom (Swanson og Mancini 1996).

Det er særlig to tema som David L. Swanson og Paolo Mancini trekker frem som grunnlaget for nyskapingen innen valgkamp. Den ene er det fundamentalt endrede forholdet mellom partiene og velgerne. Det er i dag vanskelig å finne suksessfulle, konkurransedyktige partier som har beholdt tradisjonelle organisatoriske forhold til velgerne. De har alle hatt en modernisering og utvikling hvor de befinner seg lengre unna velgerne. Dette er ikke et tema for min oppgave, derfor kommer jeg heller ikke til og utype det noe mer. En annen fellesnevner for industriland, er at i dag hviler ikke suksessen til et politisk parti på medlemskap, men på opinionen. Derfor blir virkemidlene for å kultivere og forme den

offentlige opinionen avgjørende for et vellykket valg. I det moderne samfunnet er dette virkemidlet kommunikasjon gjennom massemedia. Massemedia har økt som kommersielle foretak, mens myndighetene og partienes innflytelse over dem generelt har minsket. Media har blitt den viktigste kilden til informasjon og underholdning i de fleste land og har fått en uavhengig posisjon, hvor de tidligere var bundet av partipressen. Derfra lar de sin egen stemme bli hørt i den politiske dialogen, gjennom lederartikler, kommentarer og vinkling av saker. Blant annet signaliserer den uavhengige stemmen til media fremveksten av en ideologi om journalistikk som et yrke i egen rett. Med en uavhengig rolle å spille i den politiske prosessen (Swanson og Mancini 1996).

Innføringen av fjernsynet var kimen til den moderne valgkampen. Fokuset ble endret fra de trykte mediene til de elektroniske, fra de lokalt organiserte valgkampene, til de sentralt organiserte av partiets ledere og fra amatører til profesjonelle aktører. Valgkampen ble organisert fra sentralt hold som en nasjonal sak, godt hjulpet av reklamebyrå og markedsføringsekspertene. Den lange valgkampen, også ble nevnt i innledningen, som startet året før selve valget, ble like viktig som den korte valgkampen i måneden før valget (Norris mfl. 1999).

Begrepet politisk medialisering sier noe om hvordan de politiske aktørene og institusjonene påvirkes av og tilpasser seg endringene i media. Politikere i dag må lære seg det Gudmund Hernes har kalt medievriddingsteknikker. Det er et overskudd av informasjon og et underskudd av oppmerksomhet. Teknikkene kaller Hernes for:

- Spissing
- Forenkling
- Polarisering
- Intensivering
- Konkretisering
- Personifisering

Dette er i utgangspunktet måter eller teknikker journalister har utviklet for å bearbeide en nyhetssak. Etter hvert har politikere og partier tilegnet seg denne måten å tenke på og bruker teknikken for å få oppmerksomhet fra journalister (Håkansson og Eisaiasson 2002). Ken Asp har kalt dette en medialiseringsspiral (Asp 1986).

Måten de ulike debatteknikkene i valgkamper har utviklet seg på er ikke helt uavhengig av hvordan samfunnet, og særlig media, ellers har utviklet seg. Ord som

medialisering, medievridding og medielogikk går igjen også her. Gudmund Hernes sin teori om medievridding henspiles på at stadig flere virksomheter og institusjoner tilpasser seg massemedias krav. Hernes har i sin modell for medievridding identifisert teknikker eller dramaturgiske grep som brukes av journalister for å fange publikums interesse (Håkansson og Eisaiaasson 2002).

Dagens medievirkelighet stiller store krav til aktørene. Politikere må beherske medielogikken og møte de krav som gjør seg gjeldende (Aardal, Krogstad, Narud og Waldahl 2004). Både politikere og partier må tilpasse seg de ytre vilkårene som media setter. Det legges for eksempel vekt på at en kandidat som skal representere partiet, har medietekke (Valen 1988). Rolf E.S Halse peker på at medietekke var ett av kriteriene som skilte Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland i striden om ledervervet i Arbeiderpartiet (Halse 2005:11). Kandidatene trenes før viktige medieopptredener og innleide kommunikasjonsrådgivere og ”spin-doctors” brukes når viktige utspill planlegges (Todal Jenssen 2007). Denne sterke innretningen mot media har også påvirket hvordan partiorganisasjonene og partidemokratiet virker (Heidar og Saglie 2002).

Media har utviklet en egen ”medialogikk” for hvordan valgkamper dekkes med nyhetsverdier og tolkningsrammer som skal tilfredsstillere behovet for å tiltrekke og holde på publikum i et trangt mediemarked med høy konkurranse. Noe av konsekvensene ved denne logikken er at det har utviklet seg en politisk reportasje som foretrekker personligheter fremfor ideer, enkelhet fremfor kompleksitet, konfrontasjoner fremfor kompromisser og et stort fokus på ”racet” og det ”politiske spillet” i en valgkamp. Disse tendensene gjenfinnes i de fleste vestlige land (Swansson og Mancini 1996)

Særlig fjernsynet ser ut til å ha blitt det massemediet med størst betydning for den politiske prosessen. Dette skyldes først og fremst fjernsynets strategiske posisjon som den viktigste leverandøren av nyheter og underholdning og dets mulighet til og nå et stort publikum, ikke bare de som interesserer seg for politikk. Fjernsynsnyhetene og valgprogrammer anses for å ha stor innflytelse for en kandidats eller et partis suksess i en valgkamp (Swansson og Mancini 1996).

Innflytelsen til massemedia er med og påvirker velgerne. Og dere stemmegivning følger i mer tilbøyelige til å bli påvirket av midlertidige meninger og holdninger, fremfor historiske allianser. Dette har ført til en kamp mellom politikere og det mer eller mindre uavhengige massemedia om kontrollen over agenda og dagsorden i valgkampen. Politikerne har tilpasset flere av sine aktiviteter og beslutninger for å passe inn i ”medialogikken gjennom å arrangere og delta i veldig visuelle arrangementer, sette opp hendelser som er tilpasset

medias ”deadline” og skyve frem kandidater med medietekke som trenes i å spisse budskap og komme med såkalte ”soundbites” (Swansson og Mancini 1996).

For å møte denne utviklingen har journalister forsøkt å hevde sin nøytralitet og uavhengighet, for eksempel ved å fokusere på det ”politiske spillet” istedenfor politikernes uttalelser, rapportere om politikernes strategiske blundere og ha en ”nedlatende” reportasjestil som eksponerer den manipulative baktanken ved politikernes iscenesatte arrangementer. Politikerne har svart med å bli enda mer sostifikerte i sitt forsøk på å manipulere journalistene, blant annet ved å nå publikum gjennom de ”nye nyhetene”, opptredener i populære talkshows og intervjuprogrammer og å delta på uvanlige arenaer som ungdomsprogrammer. Mange hevder at kampen mellom journalister og politikere fører til en større mediadekning av valgkamper som er negative i tonen, den setter politikere i et dårlig lys og undergraver den offentlige stillingen til massemedia. Folk mister tiltroen til media fordi de bare har negative oppslag (Swansson og Mancini 1996).

Ifølge Norris har vi nå gått inn i den postmoderne valgkampen som kjennetegnes ved mediens stadig større uavhengighet og som følger sin ”medielogikk”. Samtidig er det en økende fragmentering og større forskjeller mellom de elektroniske mediene (Norris mfl. 1999).

2. 4 Selvhevdelse og angrep på motdebattant

Jeg har hittil sett på den generelle utviklingen av valgkamp. Etter min mening viser selvhevdelse og angrep på motdebattant hvordan politikere har tilpasset seg den moderne virkeligheten og Gudmund Hernes sine medievidningsteknikker.

Som jeg har vært inne på tidligere, har Lasse Eriksen i sin hovedoppgave vist at bruken av selvhevdelse og angrep har økt betydelig siden 1989. En årsak til dette er naturlig nok økt medialisering (Eriksen 2003) I en valgkamp forsøker politikere å overtale velgerne blant annet gjennom valgdebatter. Dette gjøres gjennom å påvirke virkelighetsoppfatninger, sette dagsorden eller å påvirke velgerens oppfatninger om årsakssammenhengene i politikken - hvem eller hva har ansvaret for ønskeverdige og mindre ønskeverdige utviklingstendenser.

Jeg skal nå se på hvordan politikere forsøker å vise årsakssammenhenger i debatter. Det er særlig tre teknikker som brukes til dette. Skryt, å angripe motstanderen eller å bortforklare (Eisaisasson 1996). Jeg kommer ikke til å berøre bortforklaringer fordi dette ikke er et tema i min oppgave.

Det dominerende bildet av valgdebatter opp gjennom årene har vært at regjeringspartiene er fornøyde med sin innsats i regjering, og bruker selvhevdelse for å vise

hvor vellykket deres tid i posisjon har vært. De viser til tiltak og konkrete handlinger . Opposisjonen derimot fokuserer på det negative og hvilke valgløfter som ikke er gjennomført (Todal Jensen 2007:25).

Selvhevdelse

Skryt, eller ”credit claiming”, er i denne sammenheng et forsøk på å gi egen politikk æren for positive hendelser og utviklingstendenser (Eisaisasson 1996). Selvhevdelse forklare av som ”hvordan debattanten har positive beskrivelser av seg selv og sitt parti eller gruppe” (Krogstad 1999). Selvhevdelse er ment å gi tilhørerne et inntrykk av at debattanten som individ eller som representant for et parti eller en gruppe, har fått eller kan få gode ting til å skje (Krogstad 1999).

Anne Krogstad har i sin studie av valgkamper, der hun blant annet har sett på selvhevdelse, definert begrepet slik: «*Eksplisitte henvisninger til egen karakter og egne kvalifikasjoner*». Hun inkluderer ikke partipolitisk selvros fordi hun mener det vil være alt for omfattende (Krogstad 2004:89). Bruken av positive beskrivelser av egen persons eller partis innsats er et forsøk på å ta æren for en positiv utvikling i samfunnet. Teknikken gjenkjennes fra propaganda. I dette inkluderes alle beskrivelser som kobler en positiv vurdering av et fenomen til egen eller partiets innsats (Håkansson 1999:49).

I motsetning til Anne Krogstad, vil jeg i min oppgave også inkludere partipolitisk selvros som en del av selvhevdelsen. Slik jeg ser det, er eksplisitte henvisninger til partiets karakter, og særlig til dets kvalifikasjoner en like viktig og integrert del av selvhevdelse. I debattene som blir analysert i denne oppgaven, de såkalte folkemøtene, er det flere deltagere, men alle partier er bare representert med en person. Derfor representerer deltagerne i debattene ikke bare seg selv, men hele partiet. Ved å trekke frem partiet, så vil det gjenspeile seg på taleren som gjør det. Siden partiet har disse gode kvalifikasjonene som taleren hevder, vil det implisitt også bety at vedkommende som medlem av partiet, også har det. Etter min mening gjelder dette også motsatt vei, siden de gode egenskapene til et parti også gjelder politikerne som representerer partiet i debattene. Av den grunn mener jeg det er riktig å inkludere partipolitisk selvros som en del av begrepet selvhevdelse. Anne Krogstad har analysert alle valgdebattene i 2001, det betyr at hun har analysert mange debatter med kun to deltagere. Slik jeg ser det er det et større fokus på hva partiet har fått til, eller ønsker å få til, ikke bare hva personen kan få til i ”folkemøtene” som jeg har analysert. Partipolitisk selvros er også et forsøk på å skape troverdighet overfor sitt publikum (Håkansson 1999:49).

Politikerne bruker selvhevdelse for å trekke frem det har gjort eller fått til i posisjon. For eksempel vises det til at partiet har gjennomført det man har lovet eller satt spørsmål på dagsordenen. (Håkansson 1999). Selvhevdelse kan bidra til å gi debattanten et gunstig og riktig image. Samtidig kan selvhevdelse være skryt som er svakt forbundet med sannheten, i noen tilfeller direkte usant eller feil (Krogstad 1999). Det er vanskelig å kvalitetssjekke hvilke selvhevdelse som er sanne og usanne. Jeg har ikke sett det som min oppgave å faktasjekke påstandene politikerne kommer med. I studien vil jeg derfor anse selvhevdelse som alle påstander eller utspill der taleren prøver å presentere seg selv, partiet eller alliansen et på en gunstig måte.

Ifølge Nicklas Håkansson er det typisk for en regjering å beskrive en positiv utvikling og kople den til eget partis arbeid og innsats. Men selvhevdelse er ikke bare forbeholdt regjeringspartiene. Også opposisjonen benytter seg av selvhevdelse. Det kan skje gjennom positive beskrivelser av politikken, uten at nødvendigvis selve forslagene eller målene blir presentert. Iblant kan det også være ved å referere til tidligere innsats. For eksempel det man har fått til i tidligere regjeringer (Håkansson 1999).

Selvhevdelse henger tett sammen med retorikkens etos (Håkansson 1999). I studier gjort av etos ser man på hvordan taleren fremstiller sin identitet i framføringen. Selvhevdelse er nettopp en slik situasjon hvor debattanten prøver å vekke fortrolighet blant tilhørerne. Etos innebærer også at tilhørerne må tro politikeren på det som blir sagt. Debattanten må virke pålitelig. Jeg analyserer ikke dette nærmere i oppgaven, men forekomsten av selvhevdelse i debattene, er en indikasjon på partienes forsøk på å bygge opp fortrolighet med publikum. Og det sier noe om deres debattstil. (Mral og Karlberg 1998).

Å inneha autoritet er en vanlig måte som brukes for å bygge opp etos på og skape fortrolighet til tilhørerne. Debattanten viser til sin autoritet ved å fortelle hva man har gjort eller foreslått. Hvordan dette gjøres, er også viktig for hvordan det oppfattes hos publikum. Selvhevdelse kan skape fortrolighet gjennom vi-følelse mellom debattant og publikum. Dette gjøres ved henvisninger til interesser, vurderinger og annet som debattanten deler med publikum. Også måten en debattant kler seg på, kan være en form for selvhevdelse (Mral og Karlberg 1998).

Det er ikke slik at selvhevdelse er en enhetlig gruppe. Baur og Eisaiasson har i en studie av nordiske valgkamper basert på Aristoteles sin definisjon av etoskommunikasjon, som kommunikasjon av moralsk karakter, klokskap og velvilje overfor mottageren. De har utarbeidet fem former for selvhenviing: Henvisninger til moral, kompetanse, erfaring, ansvar og samhörighet med mottageren. De har tilført de originale tekstene til Aristoteles en

mer teoretisk basis. Det har de gjort ved å dele de ulike selvhevdelsene inn i to grupper. De fire første gruppene viser talerens autoritet over mottageren, mens den siste gruppen speiler Aristoteles sitt begrep om den gode vilje overfor mottageren og blir derfor kategorisert som en ikke-autorativ form for selvhenviing. Her viser taleren samhörighet og identitet med mottageren (Bauhr og Eissaisason 2001). Taleren prøver å gi publikum et inntrykk av at han har noe felles med debattanten (Håkansson 1999).

Anne Krogstad er skeptisk til å klassifisere erfaringsargumentasjon og moralargumentasjon som autorativ argumentasjon. Hun ser på dette som argumentasjon som også er med på å skape samhörighet med velgeren (Krogstad 2004:90). Jeg følger Krogstads argumentasjon, da jeg ser at denne typen argumentasjon ofte referer seg til felles verdier. Publikum kan med bakgrunn i dette, oppleve en samhörighet med politikeren. Erfaringsargumentasjon og moralargumentasjon kan i min oppgave klassifiseres både som autorativ argumentasjon og argumentasjon for å skape samhörighet.

I selve klassifiseringen er det nødvendig å komme med kvalitative vurderinger av de enkelte tilfellene av selvhevdelse. Ofte bygger selvhevdelsene på positive beskrivelser av egen innsats i fortiden eller hendelser som kan kobles direkte til en slik innsats. Det kan også være mer allmenne kommentarer om egne styrker, vilje eller kompetanse fremført med selvsikkerhet (Håkansson 1999). Jeg har laget et oppsett for hvilke grupper de enkelte selvhevdelsene vil falle under, basert på Bauhr og Eissaisasson sine kategorier. En slik analyse vil likevel alltid innebære vurderinger. For eksempel kan en selvhevdelse i noen tilfeller høre inn under flere av gruppene.

Angrep på motdebattant

Å angripe motstanderen ("politics of blaming eller "negative campaigning") innebærer å peke på hvor dårlig politikken til motstanderen er og alle de negative konsekvensene som blir følgen dersom politikken gjennomføres (Eissaisasson 1996). Når en politiker beskriver seg selv og partiet som rause, kompetente, moralske erfarne og lignende, må man regne med at det finnes andre politikere som vil motsi og bestride dette. Slik verbal gjendrivelse og konfrontasjon regnes av mange som grunnlaget for debatt (Tiemens mfl. 1985 sitert i Krogstad 2004:94). Det gjøres gjerne gjennom å beskrive de politiske motstanderne som syndebukker for det som har skjedd og en trussel i forhold til hva som skjer dersom de får makt (Håkansson 1999).

Angrep er kanskje den viktigste ingrediensen i det som kalles negative valgkampanjer. Det kan være forskjellig styrkegrad i angrepet, med variasjon fra ærekrenkelse til kritiske

påpekninger av politikken motstanderen fører (Krogstad 2004). Det er for eksempel stor forskjell mellom de politiske reklamene som blir laget til den amerikanske valgkampen, hvor det virker som alt er lov, til norske tv-overførte debatter. Ifølge tidlige studier av svenske valgdebatter er det opposisjonen som benytter seg av angrep på motdebattant i større grad enn regjeringspartiene (Håkansson 1999).

Anne Krogstad definerer i sin studie angrep som: «*Personlig rettede angrep på konkrete personer i selve debatten*» (Krogstad 2004:94). Også her ønsker jeg å utvide hennes definisjon. Jeg inkluderer også angrep på partiene, så vel som på personer. Begrunnelsen for å inkludere partiene i selvheldelse gjelder også for angrep på motdebattant. Igjen er det slik at jeg ser på deltagerne i debatten som ikke bare representanter for seg selv, men for et helt parti. Derfor inkluderes angrep på parti som en del av angrep på motdebattant.

Forskningen viser ulike normative og empiriske perspektiver på angrepsorienterte valgkampstrategier. Enkelte forskere mener negative valgkampanjer er med å polarisere og redusere kvaliteten på den politiske debatten og at velgere er skeptiske til det (Ansolabehere mfl. 1994 og Ansolabehere og Iyengar 1995). Studier viser at negative valgkampanjer er med på å fremmedgjøre og desillusjonere velgerne, og de som blir eksponert for dette har mindre sannsynlighet for å stemme ved valgdagen. Samtidig er det gjerne slik at velgerne er mer tilbøyelige til å tro på negativ informasjon enn på positiv informasjon om en kandidat. I tillegg tyder undersøkelser på at det er lettere å huske negative kampanjer enn positiv informasjon om en politiker (Ansolabehere mfl. 1994). Andre forskere hevder at det kan være en plikt å opplyse om negative konsekvenser ved motstanderens politikk (Esaiasson 1996). Det finnes også empiriske studier fra USA som viser at angrep har en positiv effekt på velgeroppslutningen. Angrep virker overbevisende, de huskes, og risikoen for å bli angrepet tvinger politikerne til en viss ærlighet og de innebærer relativt liten risiko for nedgang i oppslutningen (Pfau og Kenski 1990). Angrep er også med på å øke kunnskapen til publikum. Påpekning eller angrep på kunnskapsnivået til motdebattanten kan være med å klargjøre hvilken politikk som ikke har fungert bra tidligere (Krogstad 2004).

Angrep på motdebattant må ses i sammenheng med medialiseringbegrepet. Fremveksten av negativitet ses på av mange som et resultat av medialisering og medielogikkens seier over den rasjonelle og gode debatt. Dette anses som veldig passende for den moderne valgkampen og er uttrykk for «amerikaniseringen» av den politiske samtalen (Håkansson 1999). En av teknikkene for medievridding som Gudmund Hernes har identifisert, er konfliktorientering. Peter Esaiasson og Nicklas Håkansson mener at teknikkene har oppstått og er en direkte konsekvens av journalistenes makttilrivelse de siste

årene. Med konfliktorientering menes at journalistikken fremhever konflikter, mens samarbeid og konsensus får mindre spillerom. Det er mer medievennlig å løfte frem motsetninger mellom partiene enn å vise det som fører de sammen. Dette gjelder også for hvordan politikerne bruker angrep i debattene og har tilpasset mediene sine spilleregler. Eisaiasson og Håkansson har identifisert tre forhold som kjennetegner konfliktorientering. To av dem har relevans for min oppgave og viser hvordan angrep brukes av debattantene i politiske debatter. Det er polemikk hvor politikerne har utsagn med kritikk mot andre partier. Og skyldlegging, som er uttalelser hvor politikerne legger skylden for negative hendelser på andre partier (Håkansson og Eisaiasson 2002). Jeg kommer ikke til å skille spesielt mellom polemikk eller skyldlegging, men begge faller innenfor rammen av det jeg vil kalle angrep på motdebattant.

Konfliktorientering er den mest kontroversielle konsekvensen av journalistikkens utvikling. I større utstrekning enn før blir nyhetsrapporteringen fokusert inn mot konfliktene mellom partiene. Det forskere lurer på er om dette har samfunnsmessige konsekvenser. Mange forskere mener at konfliktjournalistikken fører til en økende politisk apati og kynisme hos medborgerne. Andre mener at disse trendene ikke henger sammen og peker på at de som følger godt med på nyheter og andre typer politisk informasjon, tenderer til å ha større tiltro til politikerne, enn de som har et lavt konsum av politisk informasjon (Håkansson og Eisaiasson 2002).

Selv om mye av teorien rundt medialisering tyder på en økt negativitet i den politiske debatten, er det ikke alle som er enige i dette. Håkansson har i sin studie av valgpropagandaen i Sverige fra 1948 frem til 1994, som inkluderer partilederdebatene, ikke funnet en slik utvikling. Ifølge hans studie har de negative budskapene variert i nivå over disse tiårene. I noen år er det store forekomster og mindre i andre. Han konkluderer med at selv om man ikke kan si at negative beskrivelser av motdebattantene har økt, så har de likevel utgjort en stor del av den politiske debatten (Håkansson 1999).

Mange ser på konfliktene i media som kjekling og unødig gnål, ifølge Nicklas Håkansson og Peter Eisaiasson. De ønsker at partiene skal være mer konstruktive og samarbeidsorienterte for å finne løsninger. Det kan være naturlig å tenke slik dersom en har som utgangspunkt at normaltstanden er konsensus. Da ses partienes kjekling som et spill for galleriet og dårlig for demokratiet. Kjeklingen står i veien for fornuftige politiske handlinger. Andre har derimot et syn på politikken hvor konflikter og kjekling er naturlig. For disse er det enklere å akseptere konflikter som en reell interessekamp (Håkansson og Eisaiasson 2002).

I min analyse av angrep på motdebattant kan angrepene forekomme både som åpenbare angrep på parti eller person for ulike negative forhold til mer subtile henvisninger. Målet med oppgaven er ikke å vise til styrken i angrepene, men forekomsten av dem. Når det gjelder kategorisering av typer personrettede angrep, så kommer jeg til å gjøre som Anne Krogstad. Hun har identifisert fem hovedkategorier i sin analyse av norske valgdebatter i 2001. Hennes analyse ligger tett opp til min egen. Derfor passer den godt som et utgangspunkt for kategorisering av angrep på motdebattant denne oppgaven (Krogstad 2004:96). Disse er:

- 1.) Ikke troverdig
- 2.) Utydelig
- 3.) Inkompetent
- 4.) Bruker skremselspropaganda
- 5.) Umoralsk, urettferdig
- 6.) Generell negativ vurdering

2.5 Retorisk teori

I den retoriske delen av oppgaven ønsker jeg å se på hva slags stil politikerne har i debattene og hvilke retoriske virkemidler de benytter seg av når de benytter selvheldelse og angrep. Antikkens ideal var korrekt, uttrykksfullt og begripelig språk (Mral og Karlberg 1999). Kjeldsen har oppdatert dette idealet i en moderne drakt: Korrekt, i en tale må ordene uttales rett. Det må ikke finnes faktiske feil eller lignende. Slike feil kan virke både støtende på mottageren og ta fokuset vekk fra det du søker å vinne gehør om. Klart og forståelig: Det må ikke være noen tvil om hva du sier eller påstår. Ordene må ikke være utydelige eller kunne misforstås. For det tredje må språket være levende. Det må være utformet slik at ordene holder i ånde, griper og engasjerer mottageren. Til slutt må språket være formålstjenelig og passende. Ordene må passe til situasjonen, de må være passende i forhold til taleren, mottageren og saken (Kjeldsen 2006:195).

Jeg vil i min oppgave definere retorikk som: «*Hensiktsbestemt og virkningsfull kommunikasjon*» (Kjeldsen 2006). Selvfølgelig er det viktig å være på tv og profilere seg, men det politikerne sier har en hensikt. De skal prøve å overtale flest mulig til å stemme på sitt eget parti. Hvor virkningsfullt det er, varierer og er vanskelig å måle, men utgangspunktet er at det skal ha en innvirkning på hva publikum stemmer på.

Stilnivå

Det første en gjør når man skal se på en teksts stilnivå, er å se på språkets overgripende karakter. Er det abstrakt, konkret, eksakt, diffust, enkelt, vanskelig, fyldig eller tungt? For å gjøre dette må man se litt på hvilken kontekst språket brukes i. Stilnivå og kontekst henger tett sammen. For eksempel er det en forskjell på språket politikerne bruker i en debatt på Stortinget og hvordan de uttrykker seg i tv-debatter. I Stortinget er det andre regler og rammer å forholde seg til enn i tv-debatter. Der må man holde seg til Stortingets forretningsorden når man debatter, mens tonen er mye løsere i en tv-debatt (Mral og Karlberg 1999).

Generelt finnes det tre stilnivå: høy-, lav- og mellomstil. Høystil, eller kansellistil som det også kalles, kjennetegnes gjennom prekener, forvaltningstekster og lovtekster. Høystil er veldig korrekt og ofte høytidlig eller høytravende. Mellomstilen kalles også normalprosa og forekommer eksempelvis i nyheter på tv og radio. Mellomstilen kjennetegnes av et enkelt, men korrekt språk. Lavstilen kjennetegnes av sjargong, folkelige talemåter og dialektuttrykk. Den kan også inneholde bannord og kraftuttrykk (Mral og Karlberg 1999).

En person holder seg ikke nødvendigvis til samme stil gjennom en hel debatt. Ofte blandes stiltyper. Det kan for eksempel være spørsmål som krever at man svarer på en spesiell måte. Dersom en debattant blander sammen stiler, kan det være snakk om stilbrudd. Det å bytte stil kan også ha en viss effekt og være et bevisst valg. Stilbytte kan bidra til å vekke publikums oppmerksomhet. Samtidig er det et grep som kan mislykkes. Dersom en person ikke behersker å bytte mellom ulike stilarter, kan personen miste troverdigheten overfor publikum. Vedkommende kan fremstå som slesk og innsmigrende i et forsøk på å tale publikums språk (Mral og Karlberg 1999). For eksempel kan en politiker som prøver å tilegne seg en lavstil i et forsøk på å kommunisere med velgerne sine mislykkes helt, hvis det ikke er vedkommendes normale språkbruk.

Det å bruke riktig stil ved rett anledning henger sammen med det retoriske uttrykket dekorum. Dekorum innebærer at en skal være oppmerksom på det som er passende og tale på en slik måte at man ikke vekker publikums ubehag og uvilje. Skal en taler bli akseptert, må en innpasse seg etter de normer og regler som gjelder i situasjonen.

Sammenhengen/konteksten er avgjørende, og det er viktig at debattanten velger riktig dekorum (Mral og Karlberg 1999).

Retoriske teknikker

Overraskelseeffekt hører gjerne til det som defineres som god retorikk. Det handler om å uttrykke gamle fastsatte sannheter på en ny og overraskende måte som fanger tilhørerens

oppmerksomhet. Dermed kan tilhørerne se saken på en ny måte. Samtidig må overraskelseeffekten være innenfor grensene til etablerte sannheter (Bjørge og Heradstveit 1987:100).

Overraskelsesmomentet ligger i det som kalles forma. Det er en uventet måte å fremføre et budskap på som fanger tilhørerens oppmerksomhet. Forma kan også være en effektiv måte å uttrykke ting på som kan få tilhøreren til å følge med (Bjørge og Heradstveit 1987:100). Når uttrykker seg, ønsker man helst å tilpasse budskapet til mottagerne. For politikere er utfordringen i debatter at mottagerne representerer mange og ofte vidt forskjellige grupper. En vanlig måte å tilpasse seg dette på er gjennom bevisst å gjøre budskapet tvetydig, slik at den enkelte gruppe og individ kan tilpasse seg budskapet på sin egen måte, i samsvar med sine oppfatninger og verdier. Budskapet kan dermed bety flere ting for en person og ulike ting fra person til person (Bjørge og Heradstveit 1987:100).

En annen virksom retorisk teknikk er tautologi. Tautologi innebærer å uttrykke seg på en måte som alltid er sann og ingen kan være uenige i. Dette fører også til at innholdet ikke sier oss noen verdens ting. Ofte brukes også kvalifiserende uttrykk av typen «nødvendig», «tilstrekkelig», «fremskritt» og lignende (Bjørge og Heradstveit 1987:101).

Stilfigurer

Enkelt sagt er stilfigurer estetikk i språket med et retorisk formål. Gjennom å bruke vendinger som ikke er konvensjonelle, ønsker taleren å oppnå en viss effekt for å kunne overbevise tilhørerne. Stilfigurer brukes for å gi teksten variasjon, men også for å vekke publikums følelser. Det er også et middel for å forklare, tydeliggjøre og fremheve. Stilfigurene er en del av argumentasjonsteknikken fordi det tvinger publikum til å se på et saksforhold ut fra en bestemt vinkling. Stilfigurer, og da særlig bilder, sier mye med få ord og er med på å komprimere språket (Mral og Karlberg 1999). I vår moderne hverdag hvor politikere ikke har tid til å komme med lange resonnementer på tv og blir husket for sine ”soundbites”, korte utspill som er tilpasset tv-mediet, er dette viktig.

Det skilles mellom to typer stilfigurer: troper og ornament. Troper uttrykker mer enn hva de faktiske ordene og brukes gjerne når ordenes bokstavelige mening ikke rekker for å uttrykke det man ønsker. I denne kategorien finner man bilder og symbolske uttrykk, for eksempel metaforer, allegorier, ironi, fabler, besjelling, lignelser og metonymier. Ulike former for sitater og visdomsord hører også til. Bruken av visdomsord og sitater bygger på gjenvinningsprinsippet. Man låner, stjeler, kopierer, forvansker eller forenkler noe som andre har sagt tidligere. Det er ulike grunner til gjenbruka av sitater og visdomsord. Det kan være

en treffende måte å uttrykke noe på, eller det kan i en stresset situasjon som tv-debatter, være en fin måte å bruke en god formulering når man ikke kommer på noe ”egenprodusert”. Bruken av troper og forståelsen av dem avhenger at tilhøreren gjør de samme assosiasjonene som taleren vil at de skal gjøre (Mral og Karlberg 1999).

Det er for omfattende å beskrive alle stilfigurene, men jeg vil kort omtale en av de mest brukte stilfigurer, metaforen. Gjennom metaforen uttrykker taleren etablerte sannheter på en ny måte. Dermed går heller ikke det taleren sier utover det tilhøreren opplever som etablerte sannheter. Mye av styrken til en metafor er at den sier noe uten at det blir direkte uttalt. Tilhørerne må selv å trekke slutningene. Slik er det mulig å si noe direkte, samtidig som at den kan metaforen kan ha den virkningen den var ment å ha (Bjørge og Heradstveit 1987:101).

Troper og figurer er mer enn pynt og utsmykning. De er effektive språklige virkemidler som vi bruker til å formidle betydning, handle etter og påvirke hverandre. Jens Kjeldsen har identifisert seks utfall god språklig utforming kan ha: 1.) Skape interesse og engasjement og holder på oppmerksomheten, 2.) Konkretisere, gjøre forståelig og belære, 3.) Fokuserer og fremheve, eller tilsløre og skjule, 4.) støttet hukommelsen, 5.) argumentere, 6.) påvirke følelsene. (Kjeldsen 2006:210) Jeg kommer til å bruke utfallene for å analysere de retoriske virkemidlene. De omtales derfor nærmere.

Skape interesse og engasjement og holde på oppmerksomheten

Når man taler eller skriver, kan det være en fare for at man kjeder publikum. Er språket kjedelig, banalt, intetsigende eller lignende, vil til slutt ingen lytte. Brukes gode, levende fremstillinger, er det mulig å skape engasjement og holde på interessen. På samme måte som en god bok, kan politikerne holde på interessen i en debatt .En slik måte å holde på oppmerksomheten kalles «klappefeller», som er retoriske grep egnet for å få applaus eller utløse andre reaksjoner hos publikum. En «klappefelle» kan bestå av flere ulike retoriske grep, som for eksempel oppramsing, antitese eller metaforer (Kjeldsen 2006:210-215).

Konkretisere, gjøre forståelig og belære

Noen abstrakte størrelser er vanskelig å fatte, og dermed kan man gjennom retoriske grep gjøre det forståelig for alle. Noe abstrakt, vagt og fremmed blir konkret, klart og forståelig, som alle kan kjenne igjen. Man kan for eksempel bruke billedspråk, gjennom eksempler, eller ironi og hyperbel (overdrivelser) (Kjeldsen 2006:215-218).

Fokuserer og fremhever eller tilslører og skjuler

Språklige bilder er som all annen språkbruk. Det fokuserer på noen forhold og setter noen andre i skyggen. De viser frem en del av verden, men skjuler en annen. Det er flere virkemidler som kan brukes, for eksempel sammenligninger eller detaljerte beskrivelser hvor man kan fokusere eller tilsløre (Kjeldsen 2006:218-220).

Støtter hukommelsen

Det er lettere for oss å huske noe som blir gjentatt. Dette er særlig viktig for det talte ord. I en bok kan vi bla tilbake, men det er ikke like lett hvis man sitter og ser på en direktesendt tv-debatt. Skal vi være sikre på at tilhørerne forstår og husker det som blir sagt, må taleren gjenta, utfolde og variere (Kjeldsen 2006:221-222).

Argumenterer

I antikken var ikke troper og figurer argumentative. De skulle uttrykke argumentene på en best og mest mulig levende måte, for å vekke mottagernes oppmerksomhet og gjøre det lettere for dem å huske det. I dagens retorikkvitenskap er man blitt mer oppmerksom på at troper og figurer har erkjennelsesmessige og argumentative verdier. En trope eller figur er argumentativ hvis den fremkaller en endring i perspektiv for tilhøreren og samtidig virker passende og normal i situasjonen den brukes i. En trope eller figur kan være argumentativ hvis den foreslår eller påtvinger tilhøreren et bestemt valg. Fremkaller en form for nærvær eller tilstedeværelse av det vi taler om, eller fordi de skaper eller øker forbindelsen og fellesskapet med tilhøreren, kan det også være argumentativt (Kjeldsen 2006:222-223).

Påvirker følelsene

En taler trenger ikke nødvendigvis å overbevise oss om sine følelser og får oss til å dele dem bare fordi vi har den samme evnen til å kjenne de samme følelsene. Taleren kan også gjøre det gjennom de «taleformene» som erfaringene forteller oss er de sanne tegnene på den følelsen. Han eller hun taler på den måten man gjør når man har en bestemt type følelse. Det er derfor tror vi dem (Kjeldsen 2006:224-225)..

Det er viktig at visdomsord blir gjenkjent og at publikum forstår betydningen av dem. Det kan ellers føre til misforståelser hvis publikum ikke skjønner hva politikerens snakker om. Når man bruker ornament, beholder ordene sin bokstavelige mening. Ornament bygger på ulike mønster, strukturer og skjema som gir tekst eller tale rytme og variasjon. Vanlig ornament er blant annet alliterasjon (bokstavrim), antitese (motsetning) og oppramsing med

eller uten variasjon. I en analyse av ornament ser en etter hvordan ornamentet bidrar til tekstens rytme, variasjon og tydlighet (Mral og Karlberg 1999).

Når man ser etter stilfigurer i en valgdebatt, er det åpent for diskusjon om hva som faktisk er vanlig i språket og hva som er avvik. I dagligtalen er det gjerne slik at noen figurer har blitt brukt så mye i dagligtalen at det ikke er noen poeng å trekke dem frem. Det finnes metaforer og metonymier som oppsto som nyskapninger i språket, men de siden blitt så vanlige at det har blitt konvensjonelle uttrykk og derfor har mistet sin status som stilfigur. I min analyse vil jeg ikke se på hvilke assosiasjoner som finnes i de tropene som brukes. Jeg ønsker å se i hvilken grad de blir brukt, hvem som bruker dem og om det er mulig å finne forskjeller og trender. I oppgaven ser jeg nærmere på hvordan politikerne bruker språket for å få frem sine selvhevdelser og angrep. Storparten av dem som deltar i de tv-sendte debattene, har lang erfaring og er trent i debattformen. Forhåpentligvis har de et gjennomtenkt forhold til hvordan de fremstår i debattene og hvilket språk de bruker.

3.0 Metode

I denne delen av oppgaven skal jeg først drøfte noen relevante generelle metodiske problemstillinger. Deretter skal jeg drøfte og operasjonalisere selvhevdelse og angrep på motdebattant.

3.1 Generelle metodiske problemstillinger

Gjennom en empirisk analyse prøver jeg i denne oppgaven å si noe om teknikker som blir brukt i valgdebatter og innholdet i disse. Til grunn for min oppgave ligger det en kvantitativ innholdsanalyse der jeg prøver å måle antallet ganger politikere bruker selvhevdelse og angrep på motdebattant. Jeg benytter et begrenset materiale der jeg prøver å finne systematiske sammenhenger med et begrenset antall variabler.

Min kvantitative innholdsanalyse er relativt tradisjonell ut i fra beskrivelsen til Helge Østbye, Karl Knapskog, Knut Helland og Leif Ove Larsen: «Med kvantitativ innholdsanalyse mener vi her dataregistrering av og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap (Østbye, Knapskog, Helland og Larsen 215:2002)». Det vanlige formålet med en slik analyse er å finne frekvensen av ulike variabler i definerte medieenheter. Vanligvis ønsker man å finne det statistiske uttrykk for forholdsvis få variabler i et stort antall medieenheter.

Samtidig understreker Østbye, Knapskog, Helland og Larsen at selv om man ønsker en tallmessig beskrivelse av materialet, så innebærer ikke det alle kvalitative egenskaper i materialet (Østbye, Knapskog, Helland og Larsen 216:2002). Det gjelder å lage variabler og kategorier som fanger opp kvalitative egenskaper. Min oppgave er kvantitativ på den måten at jeg ønsker å kartlegge forekomsten av to fenomener i en tv-debatt gjennom variabler jeg har definert. Samtidig er det en utfordring fordi analysen består av et forsøk på å kartlegge kvantifisere kvalitative egenskaper. Det er en utfordring å lage kategorier og variabler som fanger opp dette. Slik sett skiller min analyse seg fra en tradisjonell kvantitativ innholdsanalyse.

3.2 Kvantitativ innholdsanalyse

Göran Bergström og Kristina Boréus har sett på generelle problemer med bruken av kvantitativ innholdsanalyse.

Alt er ikke meningsfullt å kvantifisere. Tanken bak å kvantifisere noe som forekommer i tekster, betyr at høy forekomst eller større frekvens har en betydning. Det er ikke alltid dette stemmer. I mange tilfeller vil det ikke være hvor mange ganger noe sies, men hvordan det sies som vil ha betydning. Det er mange forskningsspørsmål som ikke kan kvantifiseres og besvares med større eller mindre forekomster av fenomenet (Bergstrøm og Boréus 2000:78).

Det usynlige regnes ikke med. Sann som ansiktsuttrykk, kroppspråk og lignende, En annen begrensning med kvantitativ innholdsanalyse er at den har en tendens til å fokusere på det uttalte, heller enn det som forblir uttalt. Det betyr at det er det manifesterte innholdet i teksten som blir kodet. Men det som ikke sies, kan samtidig være veldig viktig. Det kan være uttalte forutsetninger som styrer samfunnsdebatten. Det kan både bety at det uttalte ikke er viktig eller ikke er uttrykk for hva noen mener. Samtidig kan det være et uttrykk for at det tilhører det «selvsagte» og derfor ikke trengs å trekkes frem, men er samtidig veldig styrende for debatten. En innholdsanalyse kan ikke styre dette. Her er det kanskje bedre med en form for diskursanalyse. Den kan ut i fra et mer komplekst bilde av hva som sies eller ikke sies, forklare på en bedre måte hva som er forutsetningene for det som sies.

Et annet forhold med det som ikke uttales, er at det finnes endringer over tid, eller mellom materiale, som ikke blir fanget opp av en innholdsanalyse. Innholdsanalysen kan være innrettet slik at den ikke «lar teksten tale». Det betyr at det er kun det som har blitt satt opp på forhånd som et kriterium som blir fanget opp av forskeren. Samtidig kan det være element i teksten som er manifest og fremme i teksten som usynliggjøres fordi det faller utenfor analyseverktøyet. Dette kunne kanskje ha blitt fanget opp med en mer åpen type analyse. Det er vanskelig å gardere seg mot totalt mot dette, men det kan begrenses ved at man gjør seg mer kjent med konteksten og sjangeren på forhånd (Bergstrøm og Boréus 2000:78-79).

Det har blitt hevdet at kvantitativ innholdsanalyse setter reliabilitet foran validitet. Bergstrøm og Boréus hevder at en bedømming av validiteten kun kan gjøres ved den enkelte undersøkelse og hvordan fanger opp forskningsspørsmålene. Validitetsproblemet i mange kvantitative innholdsanalyser er at man strever etter enkle måter å kode og bedømme materialet på, mens man samtidig ser bort fra sammenhengen det fremkommer i. Dette kan for eksempel oppstå dersom man ønsker å kode stort materiale og ønsker å beholde reabiliteten. Innholdet i en påstand eller ytring kan bare forstås ut fra den sammenhengen det fremkommer i (Bergstrøm og Boréus 2000:79-83).

Tolkningsspørsmålet er også viktig. Man kan spørre seg hva det egentlig er man finner i en tekst. Hvis man skal foreta enkle bedømminger, er ikke dette et problem. Men snakker vi

om å regne sammen uttrykk for ideer, påstander eller lignende, vil det være snakk om tolkninger. Hvordan jeg tolker en påstand eller et uttrykk for en ide, vil være avhengig av mange faktorer, men de er ikke nødvendigvis de samme for alle (Bergstrøm og Boréus 2000:83-84).

3.3 Retorisk analyse

I min oppgave kommer jeg til å bruke en amputert retorisk analyse. Retorikk inngår i den relativt vide boksen som kalles for tekstanalyse. ”Tekstanalyse er en generell betegnelse for kvalitative tilnæringsmåter til tekster.” (Østbye, Knapskog, Helland og Larsen 2002:62). Siden det ville vært en egen oppgave i seg selv å ha en fullverdig retorisk analyse så begrenser jeg meg til hvordan den retoriske virkemiddelbruken kommer til uttrykk.

I den kvantitative innholdsanalysen er fokuset det mer manifeste innholdet i debattene, mens jeg med den retoriske analysen ønsker å se på det mer latente innholdet. Jeg vil konsentrere meg om kun det som blir sagt i de ulike selvhevdelsene og angrepene som de ulike debattantene gjør. Måten jeg gjør det på i denne oppgaven er gjennom å følge Kjeldsen sitt oppsett for hvilke utfall god bruk av retoriske virkemidler kan ha. Jeg har gjort et utvalg av debattene jeg har analysert for selvhevdelse og angrep på motdebattant (Trondheim 2005 og 2007 og alle partilederdebuttene) og sett på hvordan virkemiddelbruken i disse kommer til uttrykk.

Jeg kommer også til å se om jeg finner likheter, eventuelle ulikheter mellom debattantene. Jeg vil ikke gå igjennom hva som blir sagt debattant for debattant, men vil trekke frem de retoriske hovedtrekkene i selvhevdelse og angrep på motdebattant. Det innebærer at jeg vil trekke ut hovedlinjene i hvordan retorikk blir brukt av debattantene, som enten underbygger eller undergraver min hypotese.

3. 4 Operasjonalisering av variabler

Både ved selvhevdelse og angrep på motdebattant har jeg basert meg på Krogstads kategoriseringer og klassifiseringer. Samtidig er det ikke enkelt å overføre disse direkte til min oppgave, siden jeg har utvidet både selvhevdelse og angrep til også å omfatte partiene. Men i all hovedsak er det overførbart fordi teknikken for selvhevdelse og angrep er den samme.

Det er noen angrep på et parti som jeg ikke klarer å plassere i Krogstad sine kategorier. Dette gjelder en type beskrivelse av hva partiets politikk kommer til å føre til, som går utenfor de eksisterende kategoriene. Ved tilfeller kan angrepet også inneholde elementer

fra alle kategoriene. Derfor har jeg valgt å opprette en egen kategori og kalle den for negativ beskrivelse. Mange av angrepene som jeg kaller negativ beskrivelse kunne jeg ha plassert under generell negativ vurdering. Men jeg har hatt et ønske om å gjøre den kategorien så liten som mulig.

Det har også vært en utfordring med selvheldelse at kategoriene, etter mitt syn, ikke dekker alle selvheldelsene. Det kan skyldes at jeg også har inkludert partipolitisk selvros i min oppgave. Derfor har jeg også opprettet en egen kategori som heter generelle selvheldelser for de jeg ikke klarer å plassere andre steder.

Måten jeg har kodet en enhet med selvheldelse eller et angrep er: Fra debattanten får ordet, enten fra programleder, eller etter en meddebatt. Til de slutter. Det som eventuelt blir sagt i denne perioden, anser jeg som ett angrep, selvheldelse eller ikke noen av delene. Hvis en debattant i løpet av enheten angriper to ulike personer eller partier, og det ikke skjer samlet. Regnes det som to angrep. Angriper man først et regjeringsparti for en ting. Deretter et annet parti for noe annet, regner jeg det som to angrep. På samme måte hvis man angriper et parti eller en motdebattant for to ulike saker, holdninger eller tema i samme enhet, som ikke er relatert. Da regnes det som to angrep. Dette gjelder ikke ved oppramsing eller lignende.

Selvheldelse

Som tidligere nevnt, har jeg basert min analyse på Anne Krogstads definisjon av selvheldelse: Eksplisitte «*henvisninger til egen karakter og egne kvalifikasjoner*» (Krogstad 2004:89). Jeg har valgt å utvide denne definisjonen slik: Eksplisitte «*henvisninger til egen karakter og parti og egne og partiets kvalifikasjoner*».

De fem formene for selvhensvisning operasjonaliseres dermed på følgende måte:

Kompetanse

Debattanter har gode muligheter for å fremstå som kunnskapsrike og pålitelige med en mulighet til å få noe til å skje gjennom å vise til egen kompetanse. Dette kan handle om formell kompetanse eller kompetanse som man har skaffet seg gjennom sin politiske karriere. Helt konkret betyr det at dersom en av politikerne har bakgrunn fra en statsrådsposisjon. For eksempel innen utdanning. Så vil man kunne vise til denne erfaringen og hevde at man behersker feltet. Her vil debattantene trekke frem partienes kompetanse og kunnskaper som viser at de er rustet til å styre landet.

Erfaring

Selvhevdelse gjennom erfaring gjelder å vise til hendelser, opplevelser, handlinger eller lignende som gjør at man kan hevde at man er rustet til å løse oppgaver. Debattantene kan her også vise til personlige erfaringer som er gjort utenom politikken. Dette gjelder også henvisninger til partiet og erfaringer det har gjort som gjør at det er et godt valg, for eksempel kan det være henvisninger til lang erfaring som regjeringsparti.

Ansvar

Debattanter har gode muligheter for å bruke selvhevdelse gjennom å vise til hvordan man tar ansvar gjennom å få noe til å skje, eller hvordan de viser ansvar ved å forhindre negative ting å skje. Gjerne konkrete henvisninger til konkrete ting partiet har gjort som viser at de er et ansvarlig og styringsdyktig parti.

Moralsk argumentasjon

Dette er en verdiorientert måte å vise selvhevdelse på. Man bruker verdiladete uttrykk for å vise pålitelighet og karakterfasthet som person. Selvhevdelse viser hvordan deres partis politikk gjør samfunnet bedre. Det brukes gjerne positivt ladete ord som fellesskap og velferd.

Samhørighet

Debattanten viser solidaritet og samhørighet med enkelte grupper. Det betyr at man fremviser eller tydeliggjør hvordan man som person, eller parti, forstår en gruppe og hvordan de har det. Dermed viser de også samhørighet med dem.

Generelle selvhevdelser

Enkelte selvhevdelser er det ikke mulig å kategorisere innenfor de andre kategoriene. Det kan være fordi selvhevdelsen inneholder flere elementer fra flere av kategoriseringene, eller fordi de går utenfor dem og ikke passer inn i noen av kategoriene.

Angrep på motdebattant

Anne Krogstad har definert angrep på motdebattant som «Personlig *rettede angrep på konkrete personer i selve debatten* (Krogstad 2004:94)». Også her har jeg utvidet definisjonen: Personlig «*rettede angrep på konkrete personer og partier i selve debatten*».

Dette kan gjøres på flere måter. Jeg har derfor operasjonalisert angrep på motdebattant ut i fra følgende kategorier:

Ikke troverdig

Dette er angrep hvor debattantene anklager hverandre for ikke å være til å stole på. De hevder for eksempel at man ikke har oppfylt det man har lovet, eller at det man lover ikke er mulig å gjennomføre. Det kan også være at man anklager en motdebattant i debatten for å komme med usannheter og løgn. Debattanten hevder at man ikke kan stole på et annet partis politikk, eller det en annen debatt deltager sier.

Utydelig

Debattantene angriper hverandre for ikke å vite hva de vil gjøre innen et bestemt felt hvis de blir valgt. De klarer, påstandsvise, ikke å gi klare svar på spørsmål, eller stå soleklart for hva de mener. Det kan også være at man er urealistiske i forhold hva som kreves for å løse en sak eller et problem, eller at man lover mer enn hva debattantene som gjennomfører angrepet mener er realistisk. I tillegg er det påstander om at man ikke vet hva man får hvis motparten vinner valget.

Inkompetent

Dette gjøres gjennom å anklage noen andre for og ikke gjennomføre noe, ikke skjønne hvordan ting fungerer og for å velge feil. I tillegg inkluderes blant annet det å anklage noen for å ha svake lederevner.

Bruker skremselspropaganda

Det å anklage noen for å prøve å svartmale politikken til en motdebattant.

Umoralsk, urettferdig

Debattanten bruker en verdiorientering for å komme med negativ vurdering av motdebattantens politikk. Dette kan være direkte henvisninger til at motdebattanten er umoralsk, men det kan også være mer generelle verdiorienterte negative beskrivelser av motstanderens politikk. Det trenger ikke nødvendigvis innholde konkrete eksempler, men som viser til hvordan forhold har blitt verre med motstanderens politikk, eller vil bli det hvis de får gjennomføre sin politikk.

Negativ beskrivelse

Debattantene beskriver politikken til et konkurrerende parti og hva det med vil medføre av konsekvenser. Debattantene gjør en negativ vurdering av hvordan utfallet vil bli hvis denne politikken ble satt ut i livet gjennom å trekke frem konkrete politikk fra det andre partiet.

Generell negativ vurdering

Noen angrep kan være vanskelig å sette inn i en av de andre kategoriene, samtidig så vurderes det som at er et angrep på en av deltagerne eller et annet parti i debatten. De blir plassert i denne gruppen.

3.5 Validitet og Reliabilitet

Det er utfordrende og til dels vanskelig å kategorisere angrep og selvhevdelse. I enkelte tilfeller kan det politikeren sier både inneholde angrep og selvhevdelse, og da vil det bli et tolkningsspørsmål om intensjonen var et angrep eller en selvhevdelse. Det er en subjektiv forståelse fra min side av de enkelte utsagnene fra politikerne om det er selvhevdelse, angrep eller ikke noe relevant i det hele tatt. Dermed er det en sjanse for at andre vil kunne komme opp med et annet resultat gjennom en tilsvarende analyse.

Validitet handler om å måle det en sikter mot å måle. ”Validitet vil si gyldighet (også troverdighet, eller bekreftbarhet), og det går først og fremst på relevansen av data og analyse i forhold til problemstillingen” (Østbye, Knapskog, Helland og Larsen 2002:39). I min oppgave bruker jeg en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse. De brukes ikke opp mot samme problemstilling, men siden de skal underbygge hverandre tror jeg at det er med å heve validiteten på undersøkelsen. ”Generelt kan vi si at kvantitativ analyse har sin styrke når det gjelder å holde høy reliabilitet, mens kvalitativ analyse kanskje kan bringe forskeren tettere inn mot kjernen av de teoretiske begrepene, og altså skåre høyt på definisjonsmessig validitet” (Østbye, Knapskog, Helland og Larsen 2002:39). Jeg tror at ved å inkludere den retoriske analysen er med å bringe meg nærmere de teoretiske begrepene og at det styrker oppgaven.

Ideelt sett burde reabiliteten være større i oppgaven. Problemet er at jeg tolker kvalitative størrelser, selvhevdelse og angrep, inn i en kvantitativ innholdsanalyse og disse inneholder mye mening og gir rom for tolkning. I tillegg vil det være rom for å tolke hvilken variabel som selvhevdelse og angrep blir lagt inn under. I innholdsanalysen er det også vanskelig å være fullt ut objektiv. ”Som medieforskere stiller vi oss normalt skeptisk til alle

som hevder å være fullt ut objektive, og slik er det også i innholdsanalyse” (Østbye, Knapskog, Helland og Larsen 2002:216).

For å løse disse reliabilitetsproblemene kan jeg la tolkningen være mest mulig åpen. Jeg har utarbeidet et skjema som viser hvordan jeg har kategorisert selvhevdelse og angrep (se vedlegg 2) og hva som faktisk blir sagt i det jeg mener er selvhevdelse og angrep. Det ville det kreve alt for mye ressurser å skrive ut alt som blir sagt i alle de 17 debattene. For at reliabiliteten skal være høyest mulig kunne jeg foretatt intra-reliabilitetstester. Det har jeg ikke gjort i denne oppgaven på grunn av ressurser.

Målet er selvfølgelig å måle forekomstene av selvhevdelse og angrep så nøyaktig som mulig slik at jeg har best mulig grunnlag for å gjøre tolkninger. Samtidig vil jeg hevde at det oppgaven kan leve med at det er lav reliabilitet fordi målet er å finne tendenser i politikere og parti sin debattstil. Dette er en mangetydig størrelse.

3.6 Utvalg

Jeg har i oppgaven valgt å ta for meg alle folkemøtene og partilederdebattene som TV2 og NRK sendte under valgkampene i 2005 og 2007 (se også Vedlegg 1). Til sammen er det 17 debatter med en varighet fra om lag 45 minutter til om lag en time. Unntaket er partilederdebattene som varer om lag halvannen time. For å begrense materiellet jeg undersøker har jeg kun sett på de delene av debattene hvor deltagerne sitter i panel og debatten blir styrt av programleder. I enkelte debatter har man dueller mellom to politikere som ikke sitter i panelet, lokalpolitikere har en debatt i debatten, publikum stiller spørsmål til politikeren og lignende. Dette er ikke inkludert i min analyse. Jeg har heller ikke tatt med den delen av NRK sin partilederdebatt der alle deltagerne sitter i et panel og må svare på et ja eller nei svar fra programlederne etter tur. Jeg har heller ikke tatt med partilederens sluttappeller i partilederdebattene. Ett unntak har jeg gjort. Det gjelder debatten i Tromsø 30. august 2005. Der er ikke Ola Borten Moe og Sylvi Listhaug en del av panelet fra starten av, men de deltar i panelet i løpet av debatten. Jeg synes det er vanskelig å utelate dem da de blir en naturlig del av i den påfølgende debatten. I den retoriske analysen har jeg bare valgt ut debattene i fra Trondheim 2005 og 2007, og partilederdebattene 2005 og 2007. Det er gjort på grunn av ressurser og fordi det er en mindre del av oppgaven.

Debatter på NRK

Alle debattene på NRK blir ledet av Knut Olsen, med unntak av partilederdebatten både i 2005 og 2007, der Lisbet Schei er sidestilt programleder. Alle debattene er tatt opp/sendes fra ulike byer rundt omkring i landet med stort sett den samme innretningen.

Programmene starter med en presentasjon av byen ved ordføreren som ønsker velkommen og forteller litt om byen vi er, samt at vi får se bilder fra stedet. Så settes det over til studio hvor Knut Olsen kommer gående inn til musikk fra et lokalt storband. I de store byene holdes ofte debattene på NRK i studentlokaler og da er det gjerne et storband fra studentmiljøet som spiller.

Etter at Knut Olsen har innledet programmet så introduserer han deltagerne i programmet som kommer ut og tar plass i panelet. Siden lokaliseringen for opptaket endres for hver gang så er ikke utseendet på panelet heller helt likt fra gang til gang, men i NRK er det veldig vanlig at deltagerne sitter på høye stoler ved små bord.

Debattene på NRK handler i hovedsak om debatten mellom deltagerne i panelet, hvor Knut Olsen styrer ordet og bestemmer når det er på tide å skifte tema. Det er ganske vanlig at avbryter debatten i NRK for å ha en egen minidebatt mellom to politikere. Disse er som regel ikke en del av panelet og er ofte fra partier som ikke er representert i paneldebatten. Under kommunevalgkampen er det i hovedsak lokalpolitikere som deltar i minidebatten. Da kan det gjerne være flere enn to deltagere, men alle står ikke da fremme hos Knut Olsen, men sitter på første rad.

Etter at minidebatten er ferdig vender oppmerksomheten seg tilbake til paneldeltagerne og vi har en sluttrunde. Den kan være forskjellig fra gang til gang. Noen ganger får alle spørsmål fra Knut Olsen, men enkelte ganger følger han opp et spesielt tema med en politiker. Det er da vanskelig for de andre politikerne i panelet å komme til orde. Alle debatter avsluttes med et humorinnslag fra Rune Andersen.

Debatter på TV2

Programleder for alle debattene på TV2 er Oddvar Stenstrøm både i 2005 og 2007. Som hos NRK flytter man opptakene rundt til ulike byer i Norge. Det er nesten akkurat samme utvalget av byer i 2005 og 2007. Forskjellen er at Fredrikstad i 2005 byttes ut med Tønsberg i 2007.

I motsetning til NRK så begynner TV2 rett på debatten ved at Oddvar Stenstrøm ønsker velkommen og forteller om dagens tema. Deretter går han over til politikerne og stiller gjerne første spørsmål til den ansvarlige statsråden på området som er dagens tema.

Utseende på studioet gir ofte en litt «trangere» følelse enn på NRK da publikum sitter nærmere politikerne enn på NRK og plassen virker mindre. Politikerne sitter på lang rekke i på små stoler ved et langt bord i hesteform. Bordet står i enkelte debatter oppe på en forhøyning. Stenstrøm står foran politikerne mellom de og publikum.

TV2 sine sendinger blir avbrutt av reklame. Dermed er det også litt mindre debattid enn på NRK. Debattene blir også brutt opp av har bolker hvor de har hentet inn mennesker som forteller om sine personlige hendelser for å belyse temaet som er aktuelt for kvelden.

4. Deltagelse og Taletid

I denne delen av oppgaven skal jeg se antallet deltagere de ulike partiene har i valgdebattene, og taletiden for de ulike partiene og deltagerne. Dette er relevant for resten av analysen fordi hvor mange ganger et parti, eller en person deltar i en debatt, setter også grenser for hvor ofte og hvor mange selvhevdelser som brukes.

Måten det blir gjort på er at først blir deltagerne i de enkelte debatten registrert. Så noteres taletiden for hvert enkelt innlegg. Til slutt blir det hele summert sammen. Det kan da også aggregeres slik at jeg kan se på tallene til for eksempel hele debattserien. Denne delen er i hovedsak en gjennomgang av resultatene og tallene jeg finner. Samtidig kommer jeg også til å tolke enkelte av resultatene jeg finner. Det gjøres hvis det er store utslag, eller det er resultater som kan ha signifikans for analysen, eller rett og slett ser merkelige ut.

4.1 Deltagelse i valgkampene 2005 og 2007

I valgkampen 2005 så er tre partier representert i alle ni debattene, Sosialistisk Venstreparti, Arbeiderpartiet og Høyre. Fremskrittspartiet er ikke med i debatten i Drammen, men er med i åtte av debattene, mens Senterpartiet deltar i sju av debattene. I valgkampen 2007 er det en debatt mindre, men ellers er det ganske likt valgdebattene i 2005 i forhold til deltagelse og hvilke partier som er representert. For eksempel er det de samme tre partiene som deltar i alle debattene begge valgkampene, SV, Arbeiderpartiet og Høyre. Men det kan hevdes at deltagelsen er litt jevnere fordelt. Alle partiene som var over sperregrensen i valget i 2005 deltar i minst 6 av debattene. Da ser jeg bort fra Rødt med sine to deltagelser, og Kystpartiet som denne gangen ikke er med i det hele tatt. Jeg kommer til å benevne partiet som Rødt i hele oppgaven, selv om det het Rød Valgallianse i valgkampen 2005.

Tabell 4.1- Partienes deltagelse

Partienes deltagelse- Valgkampen 2005/2007									
	<i>RV/Rødt</i>	<i>SV</i>	<i>AP</i>	<i>SP</i>	<i>Krf</i>	<i>Venstre</i>	<i>Høyre</i>	<i>Frp</i>	Kystpartiet
2005	2	9	9	7	8	4	9	8	2
2007	2	8	8	6	7	6	8	6	0

Hvis vi legger til grunn antallet representanter på Stortinget og velgeroppslutningen i stortingsvalget 2001, så kommer SV og Senterpartiet veldig godt ut av det i forhold til antall

deltagere i debatten i 2005. Senterpartiet er på dette tidspunktet Stortingets nest minste parti, litt større enn Venstre. De er likevel representert i nesten dobbelt så mange debatter som Venstre. SV på sin side er jevnstort med Krf og mindre enn Fremskrittspartiet, men får likevel delta i alle debattene, i motsetning til de to andre partiene. Det er også verdt å merke seg at Krf har to deltagere i NRK sin partilederdebutt. De er derfor med i syv debatter, det samme antallet som Senterpartiet, men står oppført med åtte deltagere i debattene.

I denne oppgaven har jeg ikke sett på deltagelse i debatter i valgkamper før 2005, og har derfor ingenting å sammenligne med for valgkampene før dette. Men den høye representasjonen de rødgrønne partiene har i debattene tyder på at det nye alternativet er et friskt pust som regjeringsalternativ. Gjennom deres praksis for å plukke ut deltagere så kan det virke som debattredaksjonene synes det er interessant å bruke de rødgrønne politikerne i debatten. Det er mediene selv som er ansvarlige for å velge deltagere til debattene og hvis vi sammenligner med tilsvarende partier på borgelig side så kan det tyde på det at de aldri har stilt til valg sammen, pirrer mediernes interesse.

Av de borgelige partiene er det kun Høyre som får delta i alle debattene i 2005. Det er for så vidt ganske naturlig ut fra min vurdering siden de er det nest største partiet på Stortinget og det største og dominerende partiet i regjering. Der de små partiene, i den rødgrønne koalisjonen, får fullt utbytte i forhold til deltagelse av regjeringsdeltagelsen, får derimot Venstre dårlig utbytte av det å sitte i regjering når det kommer til deltagelse i debattene. Men det er også viktig å huske på at partiet ikke kom over sperregrensen ved valget i 2001 og endte opp med kun to stortingsrepresentanter. De har faktisk flere statsråder med tre, enn representanter på Stortinget. Dette begrenser selvfølgelig mulighetene partiet har til å bygge opp profiler på den rikspolitiske scenen. Partiet har slik jeg ser de på dette tidspunktet, før valget i 2005, en sentral skikkelse, Lars Sponheim, og det er også han som deltar i alle debattene for partiet. En kan selvfølgelig trekke frem andre fra partiet som Odd Einar Dørum, men mediene er opptatt av profiler som markerer seg når de velger ut debattanter. Det kan virke som Venstre ikke har klart å bygge seg opp tilstrekkelig med profiler til denne valgkampen.

Valgresultatene som partiene fikk i 2005 påvirker tydeligvis ikke deltagelsen til noen av partiene i 2007. SV og Høyre var blant de største taperne ved valget, og Høyre ble passert av Frp som største partiet. Dette har likevel ikke påvirket hvor mange ganger partiet får delta i debatter i 2007. Det får heller ikke den konsekvens at Frp som det største partiet på borgelig side, også får flest deltagere i debatten av de borgelige partiene. Det er vanskelig å peke på en grunn til dette, men det kan ha med tradisjon, profiler innen de enkelte partiene å gjøre, eller

at det er tema som noen partier har markert seg på. Det kan faktisk også være helt tilfeldig slik vi får inntrykk av i Thorbjørnsrud sin avhandling om utvelgelse til debatter (Thorbjørnsrud 2007).

Krf gjorde også et dårlig valg i 2005 og er i 2007 et mye mindre parti enn Fremskrittspartiet, men har likevel flere deltagere enn dem i debattene. Denne gangen har de heller ikke statsministerkandidaten, som i 2005, så det er for så vidt litt merkelig at Frp ikke har flere deltagere i debattene. Frp har lenge hevdet at media motarbeider dem og at den er venstrevridd. Det at de blir prioritert lavere enn mindre partier ved utvelgelsen til de viktigste debattene i valgkampen, er med å underbygge deres påstander om at de hele tiden blir motarbeidet av en venstrevridd media. Om slike påstander fra Frp får oppmerksomhet i media så kan det fungere som intern massasje i partiet. Det bygger opp samhold, og en følelse av at det er oss mot de andre.

Det er også mange flere debattanter i debattene i 2007, enn det er i 2005. I 2005 var det til sammen 24 deltagere i alle debattene, mens det har økt til 29 i 2007. En konsekvens av økningen er at Venstre og SV har flere politikere som deltar i debattene. I tillegg til Lars Sponheim er det nå tre andre Venstrepolitikere som også får være med i debattene. I SV er det to flere som får være med i debattene og de har med fem ulike debattanter fordelt oppgaven med å delta i debatter på flest politikere. Dermed kan det virke som at media vurderer det dit hen at SV har flere debattanter som er interessante som debattanter enn de andre partiene. Det kan være forklaringen på at de har så høy sammenlagt deltagelse i debattene.

Når det gjelder forholdet mellom de to kanalene NRK og TV2 så er SV, Arbeiderpartiet og Høyre med i alle debattene i begge kanalene i 2005. Hos de rødgrønne er Senterpartiet droppet i to av TV2 sine debatter og i en i NRK. Krf er ikke med i en debatt i henholdsvis NRK og TV2, mens Venstre ikke deltar i to debatter på TV2 og tre debatter på NRK. Også i 2007 er SV, Arbeiderpartiet og Høyre med i alle debattene. Det siste regjeringspartiet Senterpartiet blir droppet fra to av NRK sine debatter i Tromsø og Bergen, det utgjør halvparten av debattene på NRK. Også Venstre og Frp er droppet fra to av NRK sine debatter, mens Krf er droppet fra en av NRK sine debatter. Alle de store partiene er med i alle debattene på TV2 i 2007.

Det virker ikke som noen av kanalene har slagside i noen av retningene i valgkampen i 2005. Da blir alle partiene droppet fra debatter fra begge kanalene, men siden Venstre deltar i så få debatter så får det ekstra utslag for samarbeidsregjeringen. I 2007 blir det litt forskjeller siden TV2 har med alle partiene i alle debattene, mens NRK dropper partier til de ulike debattene. De borgelige får merke det i ekstra stor grad siden de har tre partier som mister to

debatter, mens Senterpartiet er det eneste partiet hos de rødgrønne som mister to debatter. Jeg vil ikke si at dette gir nok utslag til å påstå at NRK har en slagside mot de rødgrønne i utvelgelsen i parti, men de kommer i alle fall bedre ut av det i forhold til utvelgelse enn de borgelige.

4.2 Taletid valgkampene 2005 og 2007

Tabell 4.2- total taletid

Total taletid fordelt på partiene-Valgkampene i 2005 og 2007									
	<i>Rødt</i>	<i>SV</i>	<i>AP</i>	<i>SP</i>	<i>Krf</i>	<i>V</i>	<i>H</i>	<i>Frp</i>	<i>Kystpartiet</i>
2005	00:03:30	01:05:01	01:06:00	00:32:05	00:57:53	00:14:32	01:03:08	00:48:37	00:02:49
2007	00:09:38	00:53:58	00:58:51	00:36:30	00:31:59	00:28:13	00:48:28	00:42:11	<i>Ikke deltager</i>

I delen om deltagelse, så man at SV i 2005 trolig får godt betalt for å være en del av et reelt regjeringalternativ for første gang i partiets historie. Sammenlignet med den andre juniorpartneren i regjeringen, Senterpartiet, som har vært i regjering tidligere, men aldri sammen med disse to partiene, så har SV mye mer taletid. SV, og Arbeiderpartiet, har hver seg over det dobbelte av hva Senterpartiet har i taletid. Selv om de to partiene bare er med i to flere debatter. Det er for så vidt ikke unaturlig at Arbeiderpartiet har mer taletid, siden de er landets største parti, men SV og Senterpartiet er i noenlunde samme situasjon, hvor begge er mindre partier som kjemper for å få størst mulig oppslutning i valget og mulighet til å danne regjering. Det kan tyde på at politikerne fra SV blir prioritert høyere av programlederen, eller at de rett og slett er flinkere til å gripe ordet selv. Det er vanskelig å måle det direkte utbyttet man har av mye taletid i valgdebattene, men det er vel rimelig å anta at mulighetene for å profilere sin egen politikk øker med taletiden.

Høyre er det største partiet i samarbeidsregjeringen så det er ikke unaturlig at de er det partiet med mest taletid av partnerne i samarbeidsregjeringen i 2005. Det er også partiet på borgelig side som har mest taletid selv om vi inkluderer Frp. Vi har sett at Krf har høy deltagelse og det er derfor ikke særlig overraskende at Krf er det partiet på borgelig side med nest mest taletid. De har nesten ni minutter mer taletid enn Frp, selv om de målt i parlamentarisk grunnlag i Stortinget og i meningsmålinger er et større parti. En av de tingene som drar opp taletiden til Krf er at partiet har to deltagere i NRK sin partilederdebat med

Kjell Magne Bondevik som statsminister og Dagfinn Høybråten som partileder. Venstre har som tidligere nevnt liten deltagelse og det medfører at de også har lite taletid.

I 2007 gjentar det samme seg. Arbeiderpartiet har mest taletid over de åtte debattene, mens SV igjen har nest mest taletid. Igjen får de forholdsvis mye taletid i forhold til både deres parlamentarisk grunnlag og hvordan de ligger an i meningsmålingene. Men denne gangen så er de et regjeringsparti. Høyre er de som sammen med de forannevnte partiene har mest taletid. De tre neste partiene, Senterpartiet, Krf og Venstre følger hverandre nokså tett i taletid og vi ser at Venstre har hatt en klar økning i taletid fra 2005. Dette til tross for at de ikke sitter i regjering, men de gjorde et veldig godt valg i 2005 og har større representasjon på Stortinget, noe som kan forklare hvorfor de nå er på nivå med Senterpartiet og Krf.

Tabell 4.3- regjeringsalternativene og blokkenes taletid

Regjeringsalternativenes og blokkenes taletid- Valgkampen 2005	
Rødgrønne	02:43:06
Samarbeidsregjeringen	02:15:33
Borgelige	03:04:10
Blokkenes taletid- Valgkampen 2007	
Rødgrønne	02:29:19
Borgelige	02:30:51

Av de to regjeringsalternativene i 2005 så hadde de rødgrønne mest taletid. Frp står i denne sammenligningen på utsiden sammen med Rødt og Kystpartiet. Den rødgrønne blokken har en god del mer taletid enn samarbeidsregjeringen med om lag to timer og førtitre minutter sammenlagt taletid. Samarbeidsregjeringen har nesten en halvtime mindre med om lag to timer og femten minutter. Hvis vi tar med Frp blant de borgelige partiene og legger sammen tiden så har de borgelige som har mest taletid i 2005.

Ved valget i 2007 er det ikke et rødgrønt alternativ mot samarbeidsregjeringen så jeg har satt taletiden til de rødgrønne opp mot hele den borgelige blokken. Tross ulikheter mellom partiene så viser sammenligningen at det er en forskjell på om lag halvannet minutt over åtte debatter mellom de to blokkene. Det er egentlig ganske utrolig med et så likt resultat. Det kan tyde på programlederne har vært flinkere til å fordele tiden enn i 2005, men den største

faktoren ligger i det voldsomme fallet i taletiden til Krf. Fra å være et parti som hadde nesten like mye taletid som SV og Arbeiderpartiet, så har de nå nesten halvparten så mye.

Tabell 4.4- Politikeres taletid

Politikere med mest taletid- Valgkampen 2005	
	Totalt
Jens Stoltenberg	00:33:37
Carl I Hagen	00:31:54
Kristin Halvorsen	00:31:37
Dagfinn Høybråten	00:27:41
Kjell Magne Bondevik	00:26:22
Politikere med mest taletid- Valgkampen 2007	
	Totalt
Jens Stoltenberg	00:43:16
Kristin Halvorsen	00:30:08
Siv Jensen	00:29:44
Erna Solberg	00:27:53
Åslaug Haga	00:22:57

For den enkelte debattant er det Jens Stoltenberg som har mest taletid både i 2005 og i 2007. Også her er han ved begge anledninger fulgt av SV og Kristin Halvorsen. Frp ligger i sjiktet under de partiene med mest taletid, men Carl I Hagen har nesten like mye taletid som Halvorsen og Stoltenberg. Sammen er de tre i 2005 i en særstilling i forhold til de andre debattantene når det gjelder taletid. De som følger nærmest Dagfinn Høybråten og Kjell Magne Bondevik ligger et stykke bak, men deres taletid utgjør også brorparten av all taletiden til Krf. I 2007 er Stoltenberg en klar ener på taletid. Kombinasjonen av å være statsminister og partileder for Norges største parti er nok en faktor som gjør at han har mest taletid, men det er nesten bemerkelsesverdig hvor mye mer han har enn de andre enkeltdebattantene. Den store andelen av Arbeiderpartiets totale taletid som Stoltenberg har indikerer også at de andre debattantene fra partiet har ganske lite.

Det er påfallende at Høyres leder Erna Solberg kun har i underkant av tyve minutter taletid i 2005. Hun er tross alt leder for det største partiet i regjeringen og sammenlignet med Jens Stoltenberg i 2007 har hun lite taletid. Dette kan forklares med at hun har deltatt i tre

debatter. De fleste politikerne over henne på listen har deltatt i fire. Det kan også bety at hun har problemer med å markere seg i debattene i 2005. Men hun er ikke statsminister eller samarbeidsregjeringens statsministerkandidat, til forskjell fra Stoltenberg. I 2007 er ikke Bondevik lenger med, og Solberg får mye taletid.

Oversikten over de fem med mest taletid endrer seg også en del fra 2005 til 2007. Frp skiftet partileder og Carl I Hagen er med i kun en debatt, men hans arvtager Siv Jensen tar hans plass og har tredje mest taletid, som han hadde i 2005. En annen som har en veldig markant vekst i taletid er Åslaug Haga. I 2005 var hun bare med i to debatter og hadde i overkant av åtte minutter i taletid. Det ser også ut til at hun tjener på regjeringsdeltagelsen. Denne gangen er hun med i fire debatter og har godt over tyve minutter med taletid. En som har motsatt utvikling er Dagfinn Høybråten. Han var også partileder i Krf i 2005, men den gangen hadde han også med seg Kjell Magne Bondevik som statsminister. Dermed skulle man tro at han denne gangen ville få mer taletid, men han får en del mindre, selv om han deltar i like mange debatter som i 2005.

Det er også litt forskjeller på de to kanalene i forhold til taletid totalt og for politikerne som er med i debattene. Debattene på NRK i 2005 gir politikerne mer taletid, med unntak av debatten i Drammen, som har lite taletid sammenlignet med andre debatter på NRK. En av grunnene er selvfølgelig det at TV2 har reklameavbrudd i sendingen som korter ned tiden som brukes på debatten. I forhold til den sammenlagte taletiden til partiene på de to kanalene er det en trend som vi også ser under deltagelse. De rødgrønne får mer taletid sammenlagt enn samarbeidsregjeringen på begge kanalene, men hvis vi også tar med Frp så har de borgelige mer sammenlagt taletid enn de rødgrønne. En forskjell på kanalene ser vi når vi sammenligner enkeltpartienes taletid. På NRK får alle partiene som deltar i flere av debattene, det vil si Arbeiderpartiet, SV, Krf og Høyre, om trent 35 minutter sammenlagt taletid, mens Senterpartiet og Frp begge har om lag 23 minutter taletid. Venstre derimot har omtrent bare fem minutter taletid på sine to debattdeltagelser. Det er egentlig ganske oppsiktsvekkende siden partiet kun får i underkant av to minutter taletid i partilederdebatten på NRK som sammenlagt har om lag 50 minutter taletid. Selv om Venstre er et lite parti, er de tross alt et regjeringsparti. På TV2 der i mot får de omtrent dobbelt så mye taletid, men der har de to største rødgrønne partiene, SV og Arbeiderpartiet, rundt tre minutter mer taletid sammenlagt enn de partiene med mest taletid på borgelig side, Høyre og Frp. Senterpartiet som får godt med taletid på debattene på NRK får i TV2 minst av alle partiene og har i underkant av ni minutter taletid.

Også i 2007 er taletiden på debattene på NRK litt lengre enn på TV2. I 2005 hadde de borgerlige mer taletid enn de rødgrønne på begge kanalene, men denne gangen har de rødgrønne mer taletid enn alle de borgerlige partiene sammenlagt på NRK. På TV2 har fortsatt de borgerlige litt mer taletid. Også når det gjelder de enkelte partiene er det bare Høyre som kommer i nærheten av de rødgrønne i taletid på NRK. De har nesten tretti minutter taletid, mens de tre rødgrønne partiene ligger rett i overkant av tretti minutter. Partiene Krf, Frp og Senterpartiet ligger alle sammen på rundt atten minutter, nesten halvparten av de med mest taletid, mens Venstre igjen er sist med om lag elleve minutter. Også på TV2 er det slik at SV og Arbeiderpartiet har mest, men denne gangen er det Frp som får mest taletid etter disse partiene. Hos TV2 er de i disse debattene ganske jevnt fordelt taletid. De andre partiene utenom de med mest taletid ligger alle innenfor et spenn mellom fjorten og atten minutter med taletid.

4.3 Oppsummering taletid og deltagelse

Vi ser at taletid og deltagelse er to elementer som naturlig nok følger hverandre ganske tett. Det kan også virke som at det å sitte i regjering kan ha positive effekter, men ikke alltid. Dette illustreres av hvordan Senterpartiet har lite deltagelse og taletid i opposisjon, og mye mer i posisjon. Det samme gjelder Krf. Venstre der i mot er unntaket som bekrefter regelen, siden de har mest taletid som opposisjonsparti i 2008

Hvilken type valg det er kan ikke sies å ha noen særlig påvirkning på verken deltagelse eller taletid. Begge debattene domineres av de samme partiene og debattantene. Dette er også den kritikken som har blitt anført mot disse tv-debattene i forhold til lokalvalg. De presser ut de lokale politikerne og de lokale sakene, til fordel fra spillorientert politikk på riksplan. Det eneste utslaget vi ser er at debattene i valgkampen 2007 inneholder flere debattanter enn i 2005. Men disse «nye» politikerne er også «rikspolitikere» som sitter på Stortinget og representerer ikke noe fornyelse til debattene. En av Hernes sine medievidningsteknikker er nettopp personifisering og her ser man et utslag av det. TV-publikum er nødt til kun å forholde seg til et begrenset antall deltagere, som både partiene og media bygger opp, sånn at man lærer dem å kjenne.

Det er to forhold som er konsekvent skjevt i forhold til hvordan taletid og deltagelse er fordelt på partiene. SV har hele tiden mer taletid og deltagelse enn det partiets størrelse kan indikere, mens Frp konstant har mindre. På samme måte er det konstant de rødgrønne som får mest uttelling både i forhold til deltagelse og taletid. Det finnes ikke noe tilfelle hvor du finner et borgerlig parti på topp i forhold til taletid eller deltagelse. Verken når det gjelder

sammenlagt deltagelse, enkeltpolitiker eller lignende. Blant annet er Jens Stoltenberg konsekvent den politikeren med nokså suverent mest taletid. Men det er ikke slik at dette gjelder alle de rødgrønne partiene. Senterpartiet opplever hele tiden og ha mindre taletid enn sine regjeringspartnere. Det gjelder for debattene i 2007 også da de har en økning både i taletid og deltagelse. Det kan være et utslag av at politikerne har gitt fra seg makten til å velge ut deltagere og sette premisser for debattene. Partiene har ikke noe de skal ha sagt i forhold til hvem media ønsker å ha med i debattene, men følger lydlig etter når de blir spurt om å delta.

Det er ikke grunnlag for å si at tv-kanalene ønsker at de rødgrønne skal vinne, men alt tyder på at de favoriseres under både utvelging til debattene og når det gjelder muligheten til å komme til orde. Dette er en stor fordel for de rødgrønne. De får mye større mulighet enn mange av de borgerlige partiene til å presentere sin politikk i beste sendetid.

5. Selvhevdelse

I denne delen av oppgaven vil jeg se på bruken av selvhevdelse hos de ulike debattantene og hos partiene. Jeg har forsøkt å legge opp analysen slik at jeg først går igjennom de generelle tallene for regjeringsalternativ og parti. Etter hvert tar jeg for meg tallene for den enkelte debattant. Jeg vil også tolke tallene og i noen tilfeller også komme med eksempler som belyser de resultatene jeg finner. Til slutt går jeg nærmere inn på de ulike kategoriene av selvhevdelse. Her vil jeg i utstrakt grad bruke eksempler fra debattene som sier noe om funnene jeg har gjort. Helt til slutt vil jeg ha en oppsummering og sammenfattende analyse av de to ulike valgkampene sett under ett.

5.1 Valgkampen 2005

Storingsvalget i 2005 handlet mye om regjeringsalternativ. En av grunnene til det var at for første gang i historien hadde Arbeiderpartiet forpliktet seg til å gå inn i samarbeid med andre partier, og det var et levedyktig alternativ, bestående av flere partier, på venstresiden av norsk politikk. Derfor skal jeg innledningsvis bruke litt plass for å se på hvordan de to regjeringsalternativene brukte selvhevdelse (se også tabell 5.1).

Tabell 5.1- Total selvhevdelse

Selvhevdelse totalt Valgkampen 2005					
	<i>Rødgrønne</i>	<i>Samarbeidsregjeringen</i>	<i>Frp</i>	<i>Rødt</i>	<i>Kystpartiet</i>
Totalt:	61	88	14	0	0

Samarbeidsregjeringen var med 88 selvhevdelser i alle debattene i TV2 og NRK, det regjeringsalternativet som sammenlagt benyttet seg mest av selvhevdelse.

Samarbeidsregjeringen hadde flere selvhevdelser enn både den rødgrønne blokka og Fremskrittspartiet til sammen. Det tilsvarende for de rødgrønne var 61 selvhevdelser, mens Fremskrittspartiet hadde 14 selvhevdelser. Dette er i henhold til forventningen av hvordan selvhevdelse blir fordelt i en valgdebatt, og hva man forventer å finne. Partiene følger også det mønsteret som Håkansson har beskrevet hvor regjeringspartiene i stor grad benytter seg av skryt av det de har fått til i regjeringsposisjon. Et eksempel på det er statsminister Bondevik

sine gjentagelser av at de som fortsatt ønsker «optimisme og fremgang» må stemme på regjeringspartiene. Opposisjonen, og da særlig Arbeiderpartiet, viser også til hva de har fått til i regjering, eller forslag de har fremmet og fått tilslutning til i Stortinget. Som SV sitt forlik med Frp om barnehager. Opposisjonen er mye mer tilbøyelig til å snakke om mindre konkrete mål, eller hva de ønsker å få til i regjeringsposisjon, enn regjeringspartiene.

Tidligere har jeg gått gjennom de ulike partienes deltagelse og taletid. Dette er en faktor som er med å påvirke antallet selvhvedelser som det er mulig å gjennomføre. Derfor mener jeg det gir et mer utfyllende bilde hvis man også ser på hvor mange selvhvedelser man har gjennomsnittlig i forhold til deltagelse i debattene. I tillegg har jeg sett på hvor mange selvhvedelser partiene har i forhold til den totale taletiden. Dette gir en indikasjon på hvor ofte partiene bruker selvhvedelse.

Tabell 5.2- Gjennomsnitt selvhvedelse

	<i>Rødgrønne</i>	<i>Samarbeidsregjeringen</i>
Gjennomsnittlig antall selvhvedelse per deltagelser	2,5	4
Gjennomsnittlig selvhvedelse fordelt på taletid	00:02:40	00:01:32

Også gjennomsnittstallene for bruk av selvhvedelse som jeg bruker, viser at samarbeidsregjeringen var ivrigere enn de andre partiene på å bruke selvhvedelse (se tabell 5.2). Disse gjennomsnittstallene understreker tendensen som vi kan se på totaltallene mye sterkere. Helt konkret kan vi se at samarbeidsregjeringen har flere selvhvedelser gjennomsnittlig per debatt, og at det er kortere tid mellom hver gang de bruker selvhvedelse. Disse tallene viser at Samarbeidsregjeringen brukte mye mer tid på å snakke pent om seg selv og partiet i debattene, enn det andre regjeringsalternativet gjorde.

Antallet selvhvedelser fordelt på de ulike partiene blir dermed ikke overraskende med utgangspunktet i tallene for de to regjeringsalternativene. Partiene fra samarbeidsregjeringen er også de enkeltpartiene med flest selvhvedelser.

Tabell 5.3- Partienes selvhevdelse

Selvhevdelse fordelt på parti									
	<i>Rødt</i>	<i>SV</i>	<i>Arbeiderpartiet</i>	<i>Senterpartiet</i>	<i>Krf</i>	<i>Venstre</i>	<i>Høyre</i>	<i>Frp</i>	<i>Kystpartiet</i>
Sammenlagt:	0	27	25	9	41	13	35	13	0

Når man sammenligner partiene opp mot hverandre kan man se at bildet er todelt i forhold til de to ulike regjeringalternativene. Begge alternativene består av to partier som drar opp antallet selvhevdelser, og et parti som trekker det ned. For samarbeidsregjeringen er det Krf og Høyre som er ganske overlegent de partiene med flest selvhevdelser. Til sammenligning har det siste partiet i samarbeidsregjeringen, Venstre, mye mindre bruk av selvhevdelser. Også hos de rødgrønne ser vi dette ved at Arbeiderpartiet og SV har ganske høyt tall for bruk av selvhevdelser, mens Senterpartiet åpenbart har benyttet seg av dette veldig lite. Jeg vil også trekke frem at Frp har et overraskende lavt antall selvhevdelser til å være et så stort og profilert parti. De har høyere tall for deltagelse og taletid enn Venstre i 2005, men like mange selvhevdelser (se tabell 5.3).

Ved første blick vil det være fristende å trekke den konklusjonen, at dette indikerer at Krf og Høyre har størst grunn til å skryte av regjeringssamarbeidet. Dette kan selvfølgelig være tilfelle hvis man legger de totale tallene til grunn, men det må tolkes forsiktig og heller sees som en indikasjon på overnevnte konklusjon. Venstre har også mye å tjene på å sitte i regjering. I disse tallene er ikke deltagelsen til de ulike partiene tatt med, og dermed blir det en urettmessig overvekt av selvhevdelser for de partiene med høy deltagelse i debattene.

På bakgrunn av dette, har jeg valgt å se på hvordan de ulike partiene kommer ut hvis vi deler det totale antallet selvhevdelser, på antallet deltagere de ulike partiene har (tabell 5.4). Jeg har også delt antallet selvhevdelser på taletiden til deltagerne. Dermed får man et gjennomsnittlig tall på hvor lang tid det går mellom hver gang et parti bruker selvhevdelse. Dette gir også et bedre bilde på hvordan bruken av selvhevdelser er fordelt blant partiene.

Tabell 5.4- Partienes gjennomsnittlige selvhevdelse

Selvhevdelse fordelt på taletid og deltagelse- Valgkampen 2005		
<i>Parti</i>	<i>Gjennomsnitt deltagelse</i>	<i>Gjennomsnitt taletid</i>
Rød Valgallianse	0	0
SV	3	00:02:24
Arbeiderpartiet	2,78	00:02:38
Senterpartiet	1,29	00:03:34
Krf	5,13	00:01:27
Venstre	3,25	00:01:07
Høyre	3,89	00:01:48
Frp	1,63	00:03:44
Kystpartiet	0	0

Når vi kobler selvhevdelser opp mot taletid og deltagelse får vi et mer nyansert bilde. Her ser vi at Venstre faktisk bruker selvhevdelser i ganske stor grad, men siden de er med i så få debatter og har nokså lite taletid, blir dette skjult i totaltallene. De bruker nesten like mange selvhevdelser som Høyre gjennomsnittlig. Og hvis vi ser på hvor lang tid det går mellom hver gang partiet bruker selvhevdelse, er de faktisk det partiet hvor det er kortest tid mellom hver selvhevdelse. Dette betyr at Venstre faktisk skryter mye av seg selv og samarbeidsregjeringen, men på grunn av lav deltagelse og lite taletid så er ikke det så lett å få med seg.

Både total bruk av selvhevdelser, og bruken av selvhevdelser i forhold til deltagelse og taletid understreker inntrykket av Krf som det mest aktive partiet av alle i bruken av selvhevdelser. Da ser man bort fra Venstre. Det er gjort med vilje. Grunnen til det er hvis man ser alt som en helhet, inkludert både taletid og deltagelse. Selv om Venstre har mange selvhevdelser fordelt på taletid så har Krf nesten like mange, men et høyere gjennomsnittlig tall for selvhevdelser fordelt på deltagelse. Derfor er Krf ansett som det mest aktive partiet.

Krf har statsministeren og statsministerkandidaten til samarbeidsregjeringen. Normalen i en koalisjonsregjering er at statsministeren kommer fra det største partiet i koalisjonen, men Høyre har i dette tilfellet sagt fra seg dette vervet. Det gir Krf en innflytelse og makt de ikke har mulighet til å oppnå som en vanlig juniorpartner i regjering. En annen situasjon som er spesiell for Krf er at statsministeren og samarbeidsregjeringens statsministerkandidat, ikke er partileder. Det er ikke en unik situasjon, Einar Gerhardsen var i

samme posisjon i 1965, men det er likevel nokså unormalt. Måten partiet blir «belønnet» for dette i debattene, er blant annet at partiet har to deltagere i NRK sin partilederdebutt. I denne debatten ser vi også eksempler på hvorfor partiet har så mange selvhevdelser. De bruker mye talteid til å skryte av det eksisterende regjeringssamarbeidet, som når Bondevik prøver å understreke samarbeidsregjeringens positive bidrag: *«Vi har sørget for at Norge nå er brakt fra pessimisme til optimisme, det er fremgang, det er ingen grunn til å avbryte dette arbeidet».*

Der deltagelse og taletid gir et mer nyansert bilde av Venstres selvhevdelsesbruk, så er det motsatt for Senterpartiet. Hos dem ser man at totaltallene gir et nokså korrekt bilde av deres bruk av selvhevdelser. De bruker sjelden selvhevdelse i debattene og det går lang tid mellom hver gang de gjør det. Dette er en posisjon de deler med Frp. De benytter seg også relativt sjelden av selvhevdelse.

Dette er to partier som man egentlig hadde forventet at skulle ha høyere gjennomsnittstall på bruken av selvhevdelser. Det ene partiet, Senterpartiet, ønsker å få regjeringsmakt og er i en god posisjon til å klare det. Mens det andre, Frp, står på utsiden av de to mest reelle regjeringalternativene, men anser seg likevel som et regjeringalternativ som må tas seriøst. Dette burde være grunn nok til å prøve å bygge positivt image om eget parti. Senterpartiet og Frp burde derfor ha interesse av å trekke frem positive sider ved seg selv i større grad enn det de gjør. Senterpartiet har også tidligere regjeringserfaring som de kan vise til, som gjør de troverdige som regjeringalternativ. Samtidig må man igjen se på deltagelsen og taletiden til partiet og de begrensningene som ligger der. Senterpartiet er et av partiene som ligger lavt på begge deler.

Frp er det eneste opposisjonspartiet på borgelig side, siden de andre partiene sitter i regjering. Et inntrykk og en forventning man ofte har av partiet er at de ved flere anledninger skryter av at de andre følger etter dem og stjeler deres forslag. Vi får noen eksempler av dette i debattene i 2005 også. Fra Carl I Hagen for eksempel:

Skal vi få løst eldreomsorgsproblemene så må vi begynne å bevilge penger til eldreomsorg direkte, øremerket, sånn som vi gjorde med eldreplanen, som vi tok initiativet til for noen år siden. Det virket, fordi det var øremerket.

Men partiet bruker færre slike selvhevdelser enn forventet. Det partiet gjør er ved noen få anledninger er å vise til ordninger som de mener er gode, og påpeker samtidig at det er deres forslag. I tillegg har Frp utgjort det parlamentariske grunnlaget for at samarbeidsregjeringen

skal kunne fortsette i regjering i perioden. Derfor ser man ved flere anledninger at partiet trekker frem at de har inngått budsjettforlik med regjeringen. Dermed kan de henviser til ting de selv har fått igjennom:

Vi har i inneværende stortingsperiode overført mer penger til kommunene, satset mer på kriminalitetsbekjempelse, gitt mer penger til sykehusene, redusert, vi har stoppet forslag til økte egenandeler på sykdom og vi har fjernet boligskatten, gitt skattelettelse til alle inntektsgrupper.

Hvis vi ser på selvhevdelse hos den enkelte politiker (se tabell 5.4), finner man at den viktigste grunnen til at Krf har flest selvhevdelser skyldes to politikere, Dagfinn Høybråten og Kjell Magne Bondevik. De er flittige brukere av selvhevdelse under valgkampen 2005 og ligger veldig langt foran de andre politikerne i bruken av det. En politiker som Bondevik har mest å tape på at regjeringen ikke blir gjenvalgt. Han tar ikke gjenvalg til Stortinget og et tap i valget er endestasjonen for hans politiske karriere.

Etter disse to er det ganske jevnt fordelt hvem som bruker flest selvhevdelser. En kan se at det er de såkalte «toppolitikerne» som har flest selvhevdelser. Det er ikke overraskende at, med unntak av statsminister Kjell Magne Bondevik som er statsminister, er den eneste ikke-partilederen på listen Per Kristian Foss. Han er nestleder, erfaren politiker og et kjent navn. Dette er politikere som er profilerte, deltar i flest debatter og som folk har et forhold til.

Det er påfallende at det hos Senterpartiet ikke er partiets leder som har flest selvhevdelser, men Marit Arnstad. Det å bruke selvhevdelser er en del av det å bygge opp partiets image, sitt eget image og få publikum til å identifisere seg med det. Det fremstår som merkelig at Åslaug Haga ikke markerer seg på samme måte som de andre partilederne gjør. En forklaring ligger nok i deltagelsen og taletiden hennes. Hun deltar bare i partilederdebattene, men ikke de andre debattene hvor de andre partilederne er med i.

Tabell 5.5- Debattantenes selvhevdelse

Debattanter med flest selvhevdelser- Valgkampen 2005			
	Totalt	Fordelt på deltagelse	Fordelt på taletid
Dagfinn Høybråten	21	5,5	00:01:19
Kjell Magne Bondevik	17	5,5	00:01:33
Jens Stoltenberg	13	3,5	00:02:35
Lars Sponheim	13	3,5	00:01:06
Erna Solberg	12	4	00:01:47
Per Kristian Foss	12	6	00:01:07

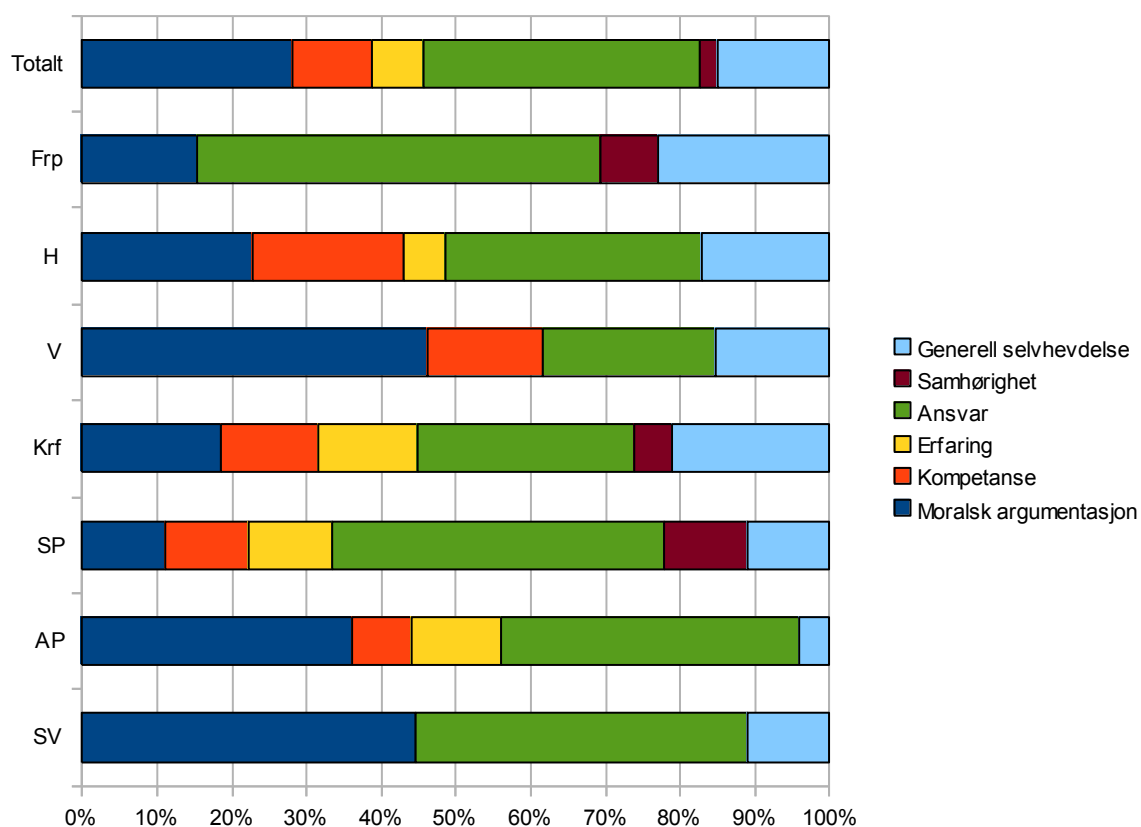
Ser man på deltagelse og taletid i forhold til bruk av selvhevdelser hos den enkelte politiker så får man et ganske sammensatt bilde (tabell 5.5). For eksempel ser man at Lars Sponheim er den som ut fra forutsetningene er flinkest til å fremheve seg selv og partiet i forhold til taletiden han har til rådighet. Samtidig er ikke tallet hans for selvhevdelser fordelt på deltagelse særlig høyt. Hos de borgerlige er det gjerne en sammenheng mellom de som har mange selvhevdelser totalt, fordelt på deltagelser og fordelt på taletid. Det er for eksempel ingen som har flere selvhevdelser per deltagelse i gjennomsnitt enn det Høybråten og Bondevik har. På selvhevdelser fordelt på taletid er det ingen som har kortere tid mellom selvhevdelsene enn det Sponheim og Foss har. Hos de rødgrønne partiene er det gjerne slik at de som bare deltar i få debatter, ofte har gjennomsnittlig kortere tid mellom hver gang de bruker selvhevdelse. For eksempel har Jens Stoltenberg og Kristin Halvorsen gjennomsnittlig mye mer taletid mellom hver selvhevdelse, enn mange av sine mindre profilerte partifeller. Når det gjelder selvhevdelser i forhold til deltagelse har andre politikere både flere og færre enn de med flest selvhevdelser totalt. Det er ikke noe entydig bilde.

Dette er bare en bekreftelse på at det er politikerne hos samarbeidsregjeringen som bruker oftest og mest selvhevdelser. Vi ser også at politikerne i Frp har ganske lang tid mellom hver gang de bruker selvhevdelse. For Carl I Hagen går det over fire og et halvt minutt mellom hver gang han tar i bruk en selvhevdelse. Samtidig er det ikke alltid at selvhevdelse fordelt på deltagelse og taletid gir et helt korrekt bilde. For eksempel deltar Inga Marte Thorkildsen bare i en debatt. Men i den ene debatten har hun hele seks selvhevdelser. Dette gir henne ett veldig høyt gjennomsnittstall for antall selvhevdelser, men totalt sett har

hun ikke så mange. Derfor har jeg valgt å trekke frem de som har flest. Det er stort sett også en indikasjon på at debattanten har deltatt i flere debatter.

Type selvhevdelse 2005

Både i teori- og metodedelen så jeg på hvordan jeg skulle kategorisere de ulike typene selvhevdelser. Disse sier litt mer om hvordan politikerne bruker selvhevdelser. For å gi en grafisk oversikt over de enkelte partienes bruk av de ulike kategoriene har jeg lagt de inn i et diagram (se tabell 5.6). Siden det er stor forskjell på hvor mange selvhevdelser de ulike partiene har, så har jeg valgt å se på den prosentvise andelen bruk av de ulike kategoriene selvhevdelser. Jeg tror at det på den måten er enklere å se trender, og sammenligne de ulike partiene opp mot hverandre. Svakheten slik jeg ser det, er at det kan gi store utslag for partiene med veldig få selvhevdelser. Jeg kommer også til å bruke denne metoden i kapitlene om selvhevdelse 2007, angrep 2005 og angrep 2007.

Tabell 5.6- Partienes forholdsvise bruk av selvhevdelse

Det er to kategorier som her peker seg ut som de kategoriene partiene benytter seg klart mest av (se tabell 5.6). Moralsk argumentasjon og ansvarsselvhevdelse. Dette gjelder også hvis vi ser på de totale tallene. De står faktisk for om lag to tredjedeler av alle kategorier selvhevdelser som brukes av partiene.

Siden det er et regjeringsvalg er partiene tydeligvis opptatt av å vise at de kan styre landet, og er til å stole. Derfor brukes det mye ansvarsargumentasjon. Dette er en autorativ argumentasjon som partiene bruker, som signaliserer at det er trygt å overlate kontrollen av landet til dem. Dette kan komme frem på ulike måter. Regjeringspartiene har makt og ønsker å vise at de styrer landet godt og støtt. Samtidig er de nødt til å peke fremover for å vise at dette er noe de kommer til å gjøre også i fremtiden. De rødgrønne er et nytt regjeringsalternativ. De må vise at de kan bli tatt på alvor og at de er seriøse. Særlig gjelder dette for SV som i motsetning til de to andre partiene aldri har sittet i regjering. I debattene ser vi også at motstanderne av partiet ofte ønsker å fremstille partiet som uansvarlig og ikke skikket til å sitte i regjering. Det kan være en av hovedgrunnene til at SV benytter seg mye av ansvarsselvhevdelse.

Frp anser seg selv som et regjeringsalternativ i denne valgkampen, selv om de andre borgerlige partiene sier de ikke vil samarbeide med Frp. Blant annet med bakgrunn i Hagen sitt utspill mot Bondevik. De har noe av den samme utfordringen som SV, de må bli tatt seriøst og vise at de tar ansvar. Gjennom tre eksempler kan jeg vise hvordan disse forholdene blir tatt vare på. I den første valgdebatten i Bergen i 2005 prøver Carl I Hagen å vise hvordan Frp er et parti som er ansvarlig og seriøst og må tas alvorlig som et alternativ:

Vi har hele tiden vist gang på gang at vi er interessert i og kan samarbeide. Vi gjorde det under budsjettbehandlingen i fjor høst, under revideringen av budsjettet.

I debatten i Bodø så bruker SVs nestleder Øystein Djupedal samme knep. Han ønsker å vise at en stemme på partiet hans innebærer at de neste fire årene vil være preget av ro og samarbeid mellom regjeringspartiene, og at de er et ansvarlig parti som det er trygt å stemme på.

Det vi tilbyr er tre partier som samarbeider om en trygg fremtid for Norge der vi har flertall i storting og flertall i regjering. Det betyr at det kommer ikke til å bli renteuro, og det betyr simpelthen at de neste fire åra kan vi bruke til å bygge fellesskapet med trygge for hus og hjem.

Også regjeringspartiene, i 2005, bruker ansvarsargumentasjon mye. Jeg har plukket ut sitat fra Kjell Magne Bondevik som viser hvordan regjeringspartiene gir seg selv, partiet og regjeringen skryt for innsatsen de siste fire årene.

Etter at jeg tok over som statsminister første gang i 98 har vi fått 30 000 nye plasser i sykehjems og omsorgsboliger. Vi har fått 15 000 nye årsverk. Vi har nå en eneromsdekning på sykehjem (Blir avbrutt)

Dette er også et av problemene for partiene i samarbeidsregjeringen mener jeg. De er flinke til å fortelle hvordan de har tatt ansvar og fått ting gjort, men ikke like flinke til å vise veien videre og hvordan de har tenkt i ta ansvar og føre landet videre. Det er også en måte å bruke selvheldelse.

Vi ser også at mange av partiene bruker moralsk argumentasjon i sine selvheldelser. Det er ikke overraskende at politikerne er verdiorienterte i sin debattstil. Denne metoden er både autorativ og ikke-autorativ. Et eksempel er hvordan Kristin Clemet bruker autorativ argumentasjon i debatten i Tromsø. Hun forteller om hva partiets skolepolitikk er basert på, samtidig som at Høyres velgere vil føle samhørighet med det hun sier og at hun er ikke-autorativ:

Hele vår skolepolitikk dreier seg om å redusere de store sosiale forskjellene som norsk skole utmerker seg med... Og hele vår reform dreier seg om større lokal handlefrihet, for eksempel at lærerne skal få større frihet til å velge metode når de lærer opp barna. Eller til å organisere elevene i grupper. Dreier seg bedre tilpasset opplæring.

Ifølge Krogstad er det også slik politikerne ønsker å fremstå i forhold til velgerne (Krogstad 2004:92). Et funn som er litt overraskende er at moralsk argumentasjon ikke har en større andel hos Krf. Partiet er basert på kristne verdier og bevaringen av disse. Dermed kunne man forventet at de også baserte en større andel av sine selvheldelser på dette, for å treffe sine kjernevelgere. På den andre siden er Krf det partiet med flest selvheldelser og har jevnest fordeling av sine selvheldelser på de ulike kategoriene. I sammenlagte tall så har de mange selvheldelser basert på moralsk argumentasjon.

SV derimot er et parti som baserer seg mye på moralsk argumentasjon. De er vel det partiet i den rødgrønne koalisjonen som står lengst unna samarbeidsregjeringen når det gjelder viktige verdispørsmål. De har et annet syn på saker som skatt, valgfrihet og skole og det blir derfor naturlig for partiet å bruke mye verdiorientert argumentasjon som kjernevelgerne til SV kan identifisere seg med. Dette er det Øystein Djupedal prøver å vise i debatten i Bodø:

Det som er poenget er følgende. Dette landet er veldig rikt. Det er rikere enn noen generasjon, enn noen land rundt oss noensinne har vært. Den diskusjonen Per Kristian Foss trekker opp til nå er skal vi ha enda mer velstand i lomma til hver enkelt, eller skal vi bygge samfunnet sammen. Det vi er veldig tydelig på er følgende: Disse lettelsene til Rimi-Hagen og hans kamerater de gir ikke vi. Du trenger ikke å stemme SV hvis du vil gi lettelser til Rimi-Hagen og Norges rikeste. Men hvis du vil mene at kommunene skal ha mer penger til å ruste opp velferdssamfunnet vårt, da er dette et verdivalg.

I min analyse er det forskjeller fra resultatene Krogstad fant i sin analyse av valgkampen i 2001. Hun har en mye høyere forekomst av erfarings- og kompetanseselvhevdelse (Krogstad 2004:92), og jeg høyere på ansvarsselvhevdelse. Jeg tror at denne forskjellen oppstår fordi vi har et litt annet utvalg av debatter. Hun ser på alle debattene på tv de siste fire ukene før valget, jeg har kun konsentrert meg om folkemøtene. Hun har dermed med debatter hvor to og to debattanter møtes og det kanskje er litt mer naturlig å vise til egne kvaliteter. I tillegg ser hun kun på selvhevdelse hos personer, mens jeg også ser på partienes selvhevdelser. Dette tror jeg er grunnen til forskjellen.

Politikerne snakker mer om sin egen kompetanse og erfaring, mens det er partiet som det ofte refereres til i forhold til det å sette i gang prosesser. Det bør også bemerkes at det er slik at de to partiene som aldri har sittet i regjering, Frp og SV, også er de som skyr unna selvhevdelser basert på egen erfaring og kompetanse. Det kan være at deres mangel på regjeringsmakt gjør at de ikke har den magerefleksen som andre partier tydeligvis har hvor man trekker frem sine egen oppnåelse ved makten. Erfaringsargumentasjon er en type argumentasjon som kan skape identifikasjon med publikum og den lave forekomsten kan henge sammen med at det også er lite samhørighetsargumentasjon i debattene.

Det at samhørighetsargumenter er såpass fraværende er noe som også Krogstad fant i sine analyser av valgdebattene under valgkampen 2001. Hun hevder at denne samhørighetsretorikken er noe vi ser på det normative planet, men ikke gjenspeilet i

debattretorikken. Politikere er opptatt av å få frem folkelighet og nærhet til folket, men at dette antageligvis er noe som har overlevd perioden fra tidligere tiders fellesideologi (Krogstad 2004:93). I den tiden da Gerhardsen ble boende i en leilighet på Tøyen selv etter at han ble statsminister. Hvis vi ser på politikerne som deltar i debattene i 2005 så er det veldig få som ikke har en bakgrunn hvor de har jobbet med politikk nesten hele sitt politiske liv. Mange har sittet årevis på Stortinget og dermed er deres virkelighet annerledes enn den de fleste velgere opplever i hverdagen. Det kan også ha betydning for hvorfor de ikke bruker denne typen argumentasjon.

5.3 Valgkampen 2007

Siden det i 2007 var et kommune- og fylkestingsvalg, så har jeg ikke sett på rødgrønn mot samarbeidsregjering, men jeg har både sett på de borgelige partiene under ett, og partiene for seg (se tabell 5.7).

Tabell 5.7- Blokkenes selvhevdelse

Selvhevdelse fordelt på blokk- Valgkampen 2007	
Rødgrønne	72
Borgelige	44

De sammenlagte tallene for selvhevdelser i denne valgkampen har snudd seg i forhold til 2007. De rødgrønne har denne gangen et ganske stort antall flere selvhevdelser. Det understreker teorien om at det er regjeringspartiene som bruker flest selvhevdelser i valgdebattene.

En kan også se hvordan dette blir fordelt på de enkelte partiene (se tabell 5.8).

Tabell 5.8- Partienes selvhevdelse

Selvhevdelse fordelt på parti- Valgkampen 2007								
	<i>Rødt</i>	<i>SV</i>	<i>Arbeiderpartiet</i>	<i>Senterpartiet</i>	<i>Krf</i>	<i>Venstre</i>	<i>Høyre</i>	<i>Frp</i>
Totalt:	0	21	27	24	6	11	13	14

Arbeiderpartiet har flest selvhevdelser, men de er tett fulgt av sine regjeringspartnere Senterpartiet og SV. Når det gjelder det totale antallet selvhevdelser har ikke Arbeiderpartiet og SV hatt noen særlig endring. Arbeiderpartiet har gått litt opp, mens SV har færre selvhevdelser enn i 2005. Uten å legge altfor mye i det, blant annet er det en mindre debatt enn i 2005, så kan det se ut som det var enklere for SV å bedrive selvhevdelser mens de satt i opposisjon. Den største endringen kommer hos Senterpartiet som tydeligvis vet å trekke frem det de har fått igjennom i regjeringen. I 2005 hadde partiet færrest selvhevdelser mens det denne gangen bare er Arbeiderpartiet som har fler. De har faktisk den motsatte utviklingen som Krf i sammenligningen av de to valgkampene. I 2005 var Krf partiet med flest selvhevdelser. Denne gangen har de kun 6 og har minst selvhevdelser. Også Høyre opplever denne nedgangen og det gir grunn til å tro at det å sitte ved makten påvirker bruken av selvhevdelse hos politikerne.

Tabell 5.9- Partiene, deltagelse og taletid

Selvhevdelse fordelt på taletid og deltagelse fra parti- Valgkampen 2007		
Rød Valgallianse	0	0
SV	3	00:02:34
Arbeiderpartiet	3,86	00:02:11
Senterpartiet	4	00:01:31
Krf	1	00:05:20
Venstre	2,2	00:02:34
Høyre	1,86	00:03:44
Frp	2,8	00:03:01

Når man ser på tallene i forhold til taletid og deltagelse er bildet det samme (se tabell 5.9). Partiene som har kommet i regjering tyr oftere til selvhevdelser enn de gjorde i opposisjon, mens det motsatte gjelder for de borgerlige partiene. Disse tallene understreker utviklingen til Senterpartiet. De er nå overlegent det partiet som bruker selvhevdelser oftest i debattene. De ligger fremdeles ett stykke bak de partiene som har mest taletid, men tiden mellom hver gang de tar i bruk selvhevdelser er denne gangen veldig lav. Samtidig er ikke tallene helt entydige for regjeringspartiene. Arbeiderpartiet har litt flere selvhevdelser per deltagelse, og litt kortere tid mellom hver gang de bruker det, men hos SV går det motsatt vei. Det går lengre tid mellom hver gang de bruker selvhevdelser og fordelt på deltagelser så har de kuriøst nok

samme tall som i 2005. I media har det vært mye snakk om at SV har «svelget mange kameler» mens de har sittet i regjering, og kanskje er det vi ser et uttrykk for her. Jeg tror også det at de hadde et veldig høyt tall for selvhevdelse i 2005 er en viktig faktor.

Den virkelig store endringen er hos de borgelige partiene som satt i regjering. Alle partiene har færre selvhevdelser både per deltagelse og i forhold til taletid enn i 2005. Venstre skulle man tro var et unntak siden de denne gangen har både mer deltagelse og mer taletid, men de har den samme nedgangen som de andre partiene. For Krf går det over fem minutter mellom hver gang de bruker selvhevdelser. Det er nesten det samme som å ikke bruke det i det hele tatt.

Et interessant unntak på den borgerlige siden er Frp. De bruker litt fler selvhevdelser, men endringene er såpass små at det kan skyldes personlige debattstiler. I 2005 var det Carl I Hagen som var den som deltok i de fleste debattene, mens det denne gangen er Siv Jensen. Allerede i 2005 hadde hun en større tilbøyelighet til å bruke selvhevdelse enn Hagen, når hun denne gangen har så stor del av partiets taletid så er det naturlig at hun trekker det tallet opp.

Av de enkelte politikerne ser vi at det er Jens Stoltenberg som har overlegent mest taletid og er den som skryter mest av egen regjering. Det er ganske naturlig at regjeringens øverste leder bruker mye selvhevdelser. Dette så vi med Bondevik i 2005 også. Begge to er ledere for koalisjonsregjeringer som er veldig sterkt knyttet opp til dem som personer. Det ville vært en fallitterklæring og ikke bruke mye tid på å skryte av det. To andre som også er sterkt knyttet til dannelsen av den rødgrønne regjeringen og en sentrum-venstreregjering som et politisk prosjekt, er Åslaug Haga og Kristin Halvorsen. De er juniorpartnerne i regjering og det samme i bruk av selvhevdelser, siden de har en del mindre enn Stoltenberg.

Hos SV er det de andre debatt deltagerne som ikke er like flinke som Halvorsen til å skryte av regjeringen. For eksempel ser vi at Audun Lysbakken, som ikke ønsket en statsrådspost i den første rødgrønne regjeringen, ikke bruker selvhevdelse i det hele tatt. Hos Senterpartiet ser vi det motsatte. De har få deltagere, tre, hvor to stykker er blant de fem med flest selvhevdelser. I tillegg har de Ola Borten Moe som ligger rett bak.

Dagfinn Høybråten har hatt den mest dramatiske utviklingen. Ingen benyttet seg så mye av selvhevdelser i 2005 som Høybråten, mens han i 2007 bare har 4 stykker. Han har gått fra å være den som har overlegent flest selvhevdelser til å ha færrest, av de som kan regnes blant de profilerte politikerne. Paradoksalt nok står han bak nesten alle selvhevdelsene som Krf bruker i debattene. Dette sier litt om hvor lite resten av debatt deltagerne fra partiet bruker det.

Jeg har også sett litt på hvor Høybråten brukte selvhevdelser i valgdebattene i 2007. Alle de fire han har, kom i debatten i Trondheim. Det som er interessant med debatten i Trondheim var at temaet i debatten er det som var hans område når han var statsråd i Arbeids- og Sosialdepartementet de siste årene i regjeringen. Vi ser også ut fra argumentene at han bruker av den erfaringen han har fra nettopp denne statsrådsposten. Det er henholdsvis enten kompetanseselvhevdelse eller ansvarsselvhevdelse. Et eksempel er hvordan han viser til sin egen kompetanse ved å berømme den sittende statsråden på feltet, Arbeids- og Inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen, for å snakke pent om NAV-reformen som ble satt i gang av Høybråten:

Når det gjelder NAV-reformen så er det ikke stor forskjell. Jeg synes jo Bjarne Håkon Hanssen er på sitt beste når han skryter av min reform.

Tabell 5.10- Deltagere og selvhevdelse

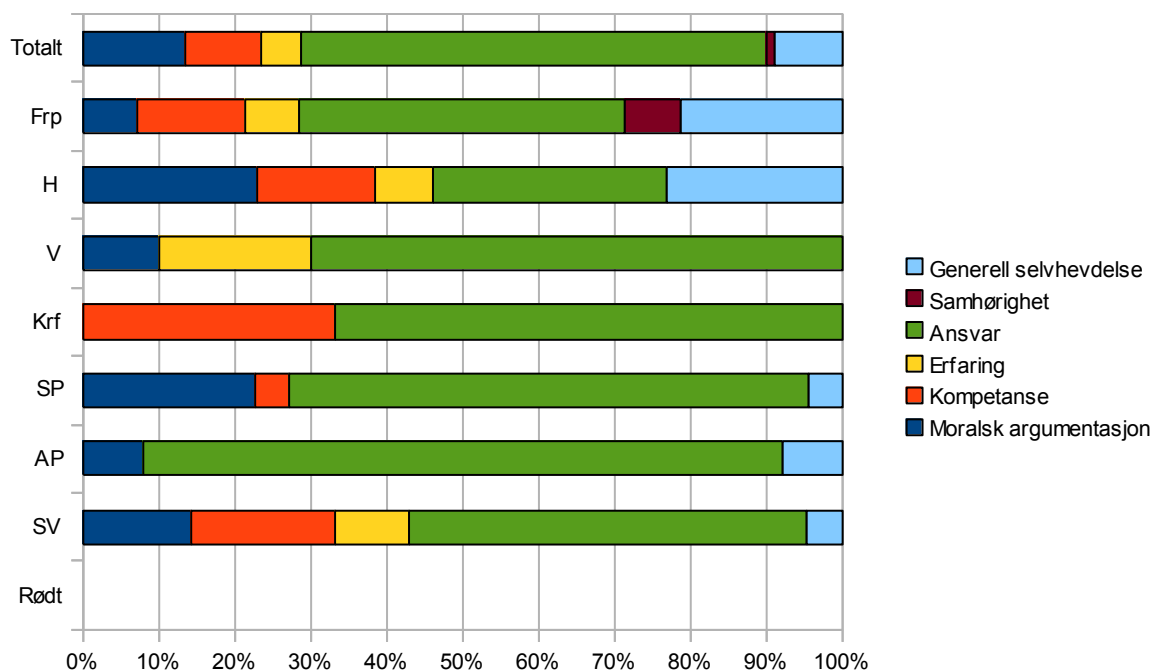
Deltagere med flest selvhevdelser totalt- Valgkampen 2007			
	Totalt	Etter deltagelse	Etter taletid
Jens Stoltenberg	16	4	00:02:42
Kristin Halvorsen	10	2,5	00:03:01
Åslaug Haga	9	2,3	00:02:33
Liv Signe Navarsete	8	8	00:00:37
Erna Solberg	8	2	00:03:29

Det er vanskeligere å finne like klare tendenser hos debattantene på gjennomsnittstallene for selvhevdelse, etter deltagelse og taletid, som det er for debattene i 2005 (se tabell 5.10). Noe av grunnen til det ligger antageligvis i antallet deltagere og at det er færre selvhevdelser. En selvhevdelse gir større utslag, noe vi ser med eksemplet Liv Signe Navarsete. Hun deltar kun i en debatt, men markerer seg der med så pass mange selvhevdelser at hun totalt får fjerde mest. Dette fører også til at hun har overlegent flest selvhevdelser gjennomsnittlig og at det kun er 37 sekunder mellom hver gang hun benytter seg av selvhevdelse. Det blir derfor ikke brukt mye tid på å gå igjennom disse tallene, siden de i mange tilfeller blir for små til å si noe oss noe av betydning.

Type selvhevdelse 2007

Hvordan er det de rødgrønne «forsvarer» sin regjeringsposisjon»? Ikke bare var det flere selvhevdelser i 2005, men det er også mye mindre spredning på hvilke typer selvhevdelser 2007 (se tabell 5.11). Det som er felles er den utstrakte bruken av ansvarsselvhevdelse, men også at den neste på listen er moralsk argumentasjon.

Tabell 5.11- Forholdsvis bruk av selvhevdelse 2007

Dette er ikke noe regjeringsvalg, men det er åpenbart at det er viktig for de rødgrønne partiene å fremstille deres politikk i et godt lys da den mest brukte formen for selvhevdelse hos alle tre regjeringspartiene er bruk av den såkalte ansvarsselvhevdelsen. Dette er forøvrig den mest brukte selvhevdelsen hos alle partiene denne gangen. Partiene i regjering ønsker å vise at de har kontroll over situasjonen, tar ansvar og får ting til å skje. Dette er en type argumentasjon som man forventer av et av regjeringspartiene i et ”mellomvalg”, som kommune- og fylkestingsvalgene er. Som i 2005 brukes denne autoritative argumentasjonen av regjeringspartiene for å fortelle folk at landet styres godt. Selv om regjeringsmakt sannsynligvis er det viktigste for rikspolitikerne som deltar i debattene, er de nødt til å vise at landet styres trygt og at de har full kontroll. Dette for å prøve å trekke velgere lokalt. Selv om nærheten og kjennskapen til de lokale partiene er viktig ved lokale valg, så blir selvfølgelig også regjeringens politikk vurdert.

Særlig ser vi at Arbeiderpartiet bruker denne formen for selvhevdelse. I nesten 85 prosent av selvhevdelsene sine så bruker representanter fra partiet selvhevdelse som indikerer at de tar

ansvar. Det er kanskje ikke så overraskende hvis vi ser på partiets historie. Arbeiderpartiet er selve maktpartiet i Norge, og har hatt regjeringsmakt i lange perioder etter andre verdenskrig. De kan vise til politiske resultater fra tidligere som de kan trekke frem, slik Jens Stoltenberg gjør i partilderdebatten på NRK:

Arbeiderpartiet har kommet med store løfter på eldreomsorg tidligere. Og vi har fulgt dem opp. På nittitallet lovet vi eneromsdekning. Det vil si 90 prosent eneromsdekning. Nå er det 95 prosent. Så det har vi fulgt opp. Vi lovet foran forrige valg 10 000 nye årsverk i eldreomsorgen i løpet av fire år, vi ligger foran det skjema. Så vi har gjort mye, men vi har mye ugjort. Grunnen til at jeg snakker om eldreomsorg også i denne valgkampen, det er at jeg faktisk er stolt av det vi har oppnådd, men jeg er ikke fornøyd og derfor vil vi gå videre og vi har lagt frem viktige tiltak, blant annet til å bygge ut mer.

De to andre partiene i regjering har ikke like mye regjeringserfaring å vise til. SV har aldri sittet i regjering. Senterpartiet har gjort det, men da sammen med partier som i dag er deres konkurrenter til makten. Hvis Senterpartiet trekker frem resultater de har fått til i tidligere regjeringer er faren tilstede at de gir sine motdebattanter gode poenger. De kan da påpeke at det Senterpartiet skryter av, faktisk er noe de fikk til sammen med dem. Derfor bruker disse to partiene ansvarselvhevdelse mest for å vise til ting de har gjort i denne regjeringssperioden. Slik Liv Signe Navarsete gjør i Tønsberg i debatten om samferdsel:

Denne regjeringen som sitter nå har i alle fall satt fart på samferdselsinvesteringene. Vi har løftet samferdselsbudsjettet med to og en halv milliard i løpet av de to årene vi har sittet. Det betyr mer midtrekkverk, vi har dobla, unnskyld økt satsingen på midtrekkverk med 50 prosent, fra forrige fireårsperiode til denne.

Det er ikke bare partiene i den rødgrønne regjeringen som ønsker å fremstille seg på denne måten. Partiene i opposisjon bruker også i veldig stor grad selvhevdelse av som går på det å ta ansvar. Det gjøres i hovedsak på to måter som stemmer godt med Håkansson sin beskrivelse av hvordan opposisjonspartiene bruker selvhevdelse. Enten ved å vise til forslag de har kommet med i Stortinget, eller medieutspill, som Siv Jensen gjør i partilederdebatte på NRK:

Derfor har vi foreslått et systemskifte. Hvor vi altså får lovfestet rett til eldreomsorgstjenester finansiert av Folketrygden. Det betyr at alle eldre mennesker i dette landet. Enten de bor i en rik eller fattig kommune, får den samme retten til en god og verdig eldreomsorg. Og det er på høy tid at vi får et nytt system.

I tillegg er det slik at partiene fra den tidligere Bondevikregjeringen, trekker frem ting de fikk igjennom den gangen de satt ved makten slik Per Kristian Foss gjør i debatten i Trondheim:

Vi klarte det ikke godt nok (om å utjevne klasseskille), men vi startet en jobb mot fattigdommen, som var, vi var den første regjeringen som gjorde det. Vi brukte fire-fem milliarder kroner på innsats mot målrettet fattigdom.

Det hender ofte at de borgelige partiene bruker ansvarsselvhevdelse for å vise hva partiet får til i kommuner hvor de har makten. Siden det er et lokalvalg er det passende at partiene bruker dette. Også Frp, som etter hvert har fått ordførere i flere kommuner, bruker denne typen selvhevdelse. Carl I Hagen, som kun deltar i debatten i Ålesund denne valgkampen, viser til hva partiet har fått til i Oslo kommune hvor de styrer sammen med Høyre:

Oslo, 552 nye sykehjemsplasser neste år. Vi åpner femti sykehjemsplasser i Spania og fritt sykehjemvalg i Oslo, hvor de også kan velge det. I Spania i tillegg til 552 nye. Vi åpner en tre hundre omsorgsplasser, vi har innført fritt brukervalg i hjemmehjelpen i Oslo, vi har nå valgmuligheter. Og der er de som bruker eldreomsorgstjenesten de er garantert at kan selv velge, hvis de ikke får god hjelp kan de velge en annen. (Programleder bryter inn).

Igjen ser vi at noen av partiene bruker mange selvhevdelser på moralsk argumentasjon. Siden antallet selvhevdelser er færre denne gangen, og dominansen til ansvarsargumentasjon er så stor, er det vanskelig å finne noen som bruker denne typen argumentasjon gjennomgående. Den eneste er Ola Borten Moe. Måten han bruker den på skiller seg litt fra 2005 ved at den ikke er like egnet til å skape samhörighet. Argumentasjonen er av mer autorativ karakter, som under debatten i Trondheim:

Det som er den store forskjellen er jo at vi som sitter på den her siden av bordet vi betrakter jo det her (økende fattigdom) som et problem, en utfordring, ønsker å ta tak i

det, ønsker å ta i bruk de store linjene i politikken for å føre en aktiv utjevningsspolitikk og ikke kun rettet inn mot dem som tjener minst og har mest bruk for det.

Denne gangen bruker ikke Krf moralsk argumentasjon overhode, noe jeg igjen synes er merkelig med tanke på hvilken type parti Krf er. Forklaringen tror jeg er at med unntak av Høybråten deltar Krf sine politikere i kun en debatt hver seg, og det er ofte slik at de som deltar kun i en debatt også benytter seg lite av selvhevdelser. Det er forøvrig som man har sett tidligere i oppgaven at Høybråten bruker mange selvhevdelser om tema han føler han har autoritet og troverdighet, på nemlig fattigdom og sysselsetting. Derfor er en stor del av Krf sine selvhevdelser kompetanseargumentasjon. Dette er noe Krf deler med SV som også bruker dette. De bruker også denne argumentasjonen på tema partiet har troverdighet og autoritet på. Helen Bjørnøy, som er miljøvernminister, snakker om klima og SV sitt engasjement i miljøraken, mens Kristin Halvorsen snakker om barnehageutbygging som har vært en av SV sine store seire i regjering.

Det hadde også vært forventet at erfaringsselvhevdelser er noe for eksempel Arbeiderpartiet ville bruke, med tanke på deres lange historie som regjeringsparti. Jeg har i min analyse av valgdebattene ikke registrert at de benytter seg av dette i det hele tatt. Generelt er dette lite brukt av politikerne i debattene. Men igjen ser man igjen at dette er noe som brukes av SV på et tema de har troverdighet om, klimasaken. Helen Bjørnøy og Kristin Halvorsen snakker om: «Sv har tretti års erfaring i kommunepolitikken med at de har kjempet for løsninger». Klimasaken har tatt større plass på dagsorden de siste årene og SV ønsker å vise at dette ikke er noe som er nytt for dem.

Når det gjelder kategorien samhörighet så brukes den veldig lite denne gangen også. Det er bare Frp som bruker dette. Det passer godt inn i hvordan partiet bruker slagord som «folk flest» og liker å portrettere seg som det «nye Arbeiderpartiet» (Holje 2008).

5.5 Sammenfattende analyse av selvhevdelse

Langt på vei bekrefter tallene i denne analysen inntrykket om at de som sitter med regjeringsmakt, også er de som i størst grad bruker «credit claiming» som en teknikk i debattene. Det er antageligvis del av strategien til sittende regjeringer, bevisst eller ubevisst, å portrettere et image av seg selv, og den politikken som føres, som noe positivt for landet.

Resultatene fra analysen tyder på at det ikke er avgjørende hvilket parti man kommer fra i forhold til bruk av selvhevdelse. Hvilken posisjon partiet befinner seg i, er en mer avgjørende faktor. Det å gå fra posisjon til opposisjon påvirker partienes bruk av selvhevdelse

i tv-sendte valgdebatter. Samtidig påvirker det partiene forskjellig. Krf, for eksempel, har to totalt forskjellige debattstiler fra 2005 til 2007, i forhold til selvhevdelse. Det første året når de sitter i regjering bruker de det massevis, mens de i opposisjon i 2007, nesten ikke benytter seg av det. Den motsatte trenden gjelder for Senterpartiet. De har nesten ikke selvhevdelse i valgkampen i 2005. Men når de har kommet i regjering i 2007 så skryter de aktivt av partiet. Noen partier blir ikke påvirket omtrent i det hele tatt. SV og Arbeiderpartiet har ikke store forandringer mellom de to valgkampene. Men der Senterpartiet og Krf går fra null til ingenting, eller omvendt, har de to partiene gjennomgående stor bruk av selvhevdelse.

Posisjonen partiet har, er også i samspill med person eller personlighet når det gjelder selvhevdelse. Hvem politikeren er har betydning for bruken av selvhevdelse. Det er også slik at det er de profilerte politikerne som bruker mest selvhevdelse. Det er også i tråd med medieutviklingen vi ser. De såkalte toppolitikerne deltar i flest debatter og får mest fokus. Partiene har blitt avhengig av de får oppmerksomhet. Media liker også å bruke politikere som har tilpasset seg mediene. Det ser vi for eksempel ved at Jens Stoltenberg bruker mye selvhevdelse. Samtidig, for at han skal ha anledning til å gjøre det, er det avhengig av partiets posisjon, deltagelse og taletid. Når disse faktorene er i favør av partiet og politikeren, som det er for Arbeiderpartiet, så ser man at det er enkelte politikere som bruker selvhevdelse mest.

I problemstillingen har jeg lurt på om politisk retning har betydning for selvhevdelse. Det mest naturlige indikatoren på dette er høyre- og venstresiden i norsk politikk og regjeringskoalisjonene. Generelt er det slik at disse følger de samme trendene som partiene. Det totale antallet selvhevdelse i en koalisjon eller et regjeringsalternativ, er i sterk grad påvirket av posisjon og av de enkelte partiene. Siden SV og Arbeiderpartiet har høyt forbruk av selvhevdelse i 2005 og 2007, så er det Senterpartiet som står for de store endringene i koalisjonens samlede selvhevdelse.

I forhold til hvilke type selvhevdelser som blir brukt, så er det de samme typene argumenter som brukes av både opposisjon og posisjon. Det er også uavhengig av regjeringsskifte. Det vises til verdier som politikeren har felles med kjernevelgeren sin, for å skape en fortrolighet med tilhøreren. Gjerne brukes det selvhevdelse på områder hvor man har autoritet og kan få denne fortroligheten til publikum. Selvhevdelsene man nesten ser aller mest av, særlig fra partiene i posisjon, er ansvarsargumentasjon. Partiene forsøker å si noe om hvor godt landet har blitt styrt i deres periode og alt det man har fått til.

Selvhevdelse handler mye om å bygge opp politikeren image. Publikum må få bildet av at politikeren som snakker er en som har fått til noe, eller deler de samme verdiene som

meg. Selvhevdelse handler blant annet om å bygge opp sin og partiets etos. Det man ser er at politikerne bruker de samme metodene for å oppnå dette målet.

Konklusjonen at bruken av selvhevdelser ikke styres av parti eller hvilken politisk posisjon politikeren tilhører, men er også påvirket av ting som person og posisjon. Hvilke typer selvhevdelser som brukes påvirkes heller ikke av parti eller politisk overbevisning.

6. Angrep

Denne delen av oppgaven, som ser på angrep på motdebattant, er lagt opp ganske likt delen om selvhevdelse. Først går igjennom tallene for de politiske blokkene og partiene. Deretter så ser jeg på enkeltdebattantene. Etter det bruker jeg en del plass for å se på de ulike typene angrep etter hvordan de er kategorisert.

6.1 Valgkampen 2005

I 2005 er det de rødgrønne som har høyest antall angrep på motdebattant når vi ser på de sammenlagte tallene. Det er likevel ikke venstresiden som har flest angrep, selv om vi da inkluderer Rødt. Det er de borgelige hvis vi legger Fremskrittspartiet sine angrep sammen med angrepene til samarbeidsregjeringen. Samtidig må man huske på at mange av angrepene, både fra samarbeidsregjeringen, og fra Frp er rettet mot hverandre. Det er ikke akkurat samarbeid som preger bildet på den borgelige siden. Et eksempel er hvordan Carl I Hagen før valgkampen går kraftig ut mot Kjell Magne Bondevik og ikke ønsker å støtte en regjering med han som statsminister, en type angrep han følger opp i debattene.

Tabell 6.1- Sammenlagt angrep regjeringsalternativene

Angrep sammenlagt for eventuelle regjeringsalternativene- Valgkampen 2005					
	<i>Rødgrønne</i>	<i>Samarbeidsregjeringen</i>	<i>Frp</i>	<i>Rødt</i>	<i>Kystpartiet</i>
Totalt:	123	110	30	3	5

Som for selvhevdelse blir tallene litt tydeligere hvis man deler totalsummen på deltagelse i debattene (se tabell 6.2).

Tabell 6.2

Blokenes angrep- Valgkampen 2005		
Fordelt på deltagelse	<i>Rødgrønne</i> 5	<i>Samarbeidsregjeringen</i> 5,2
Fordelt på taletid	00:01:20	00:01:14

Da kan man se at samarbeidsregjeringen faktisk har høyere gjennomsnittstall for hvor mange ganger de bruker angrep på motdebattant, enn det de rødgrønne har. Det er også kortere tid mellom hver gang debattantene gjennomsnittlig bruker det. Dette snur til en viss grad på hodet de forventningene man har til hvem som skal angripe hvem i debattene. Det forventes at det er opposisjonen som skal være mest aggressiv og angripe, men i dette tilfellet ser det ikke ut til å stemme. Det var slik at både under og etter valgkampen i 2005 ble det også rettet kritikk mot regjeringen for at de førte altfor en altfor negativ valgkamp. Særlig fikk Høyre kritikk for dette (Klassekampen 12.08.2005 og NTB 20.09.2005). Gjennom totaltallene kan man hevde at det er dekning for å si det.

Tabell 6.3

Angrep fordelt på partiene- Valgkampen 2005									
	<i>Rødt</i>	<i>SV</i>	<i>Arbeiderpartiet</i>	<i>SP</i>	<i>Krf</i>	<i>Venstre</i>	<i>Høyre</i>	<i>Frp</i>	<i>Kystpartiet</i>
Sammenlagt :	3	41	58	24	51	10	49	36	5

Det er store forskjeller innad i de ulike regjeringsalternativene i hvor mange angrep de har mot motdebattant (se tabell 6.3). De samme partiene, både på den rødgrønne og borgelige siden, som hadde mange selvhevdelser, er også de som hadde mange angrep. Når vi så på selvhevdelser for valgdebattene i 2005 kunne vi dele de to regjeringsalternativene opp i to. To partier på hver side som brukte mange selvhevdelser, og ett som ikke gjorde det. Noe av det samme kan man se når det gjelder angrep på motdebattant. Krf og Høyre har høye tall for angrep, mens Venstre har lavt. Hos de rødgrønne har Arbeiderpartiet og SV høyt, men

Senterpartiet har mindre. I rettferdighetens navn ligger ikke Senterpartiet så langt unna de to andre rødgrønne partiene som tilfellet var med bruk av selvhevdelser.

Ellers er det slik at Krf og Høyre har såpass mange angrep på motdebattant, at hvis Venstre hadde hatt like mange angrep som Senterpartiet, ville samarbeidsregjeringen hatt flere angrep sammenlagt enn det de rødgrønne hadde. Fremskrittspartiet befinner seg på utsiden av de to regjeringsalternativene. De gjorde seg ikke bemerket med mange selvhevdelser, men angrep har de ganske mange av. De er også i den posisjonen at de kan angripe begge regjeringsalternativene.

To andre partier som befinner seg på ytterkanten er Kystpartiet og Rødt. De får kun delta i få debatter, og når de først får delta så er det i begrensede deler av debatten. Likevel kan man merke seg hvordan de bruker tiden de får til rådighet. Som vi har sett tidligere så har disse partiene ingen selvhevdelser, men de har angrep på motdebattant. Angrepene fra disse to partiene i ytterkant er ofte i form av kritikk mot begge regjeringsalternativene og de etablerte partiene. Det er viktig for disse to partiene, som på mange måter er protestpartier, å vise potensielle velgere at de står utenfor det etablerte og representerer noe nytt. De er gjerne på utkikk etter å plukke opp velgerne som er misfornøyd med de etablerte partiene. Jeg kan vise det ved noen eksempler.

Roy Waage, Kystpartiet:

Og jeg må jo si programleder, og kjære seer, at i kveld så føler jeg meg som bruden, som er utsatt for to friere. Den regjeringskåte brudgommen og den rødgrønne brudgommen. Det er bare slik at i disse moderne tider så stiller jo bruden krav. Kystpartiet har stilt klare krav i forhold til hvem vi skal støtte. Vi har ikke fått svar på ett av de spørsmålene fra noen av disse to brudgommene, jeg synes dem er ekle.

Torstein Dahle, RV:

Og det er uverdigg at folk skal vippes ut i fattigdom fordi at de forskjellige regjeringene ikke har gjort noe med det og denne regjeringen har skapt det enda, adskillig mange hakk verre.

Jeg har også fordelt partienes totale mengde angrep på deres deltagelse og taletid. Det mest aggressive partiet er Arbeiderpartiet, og som det største opposisjonspartiet er det egentlig å

forvente. Krf er nesten like aggressive. Man ville vel egentlig forvente at dette skulle være et av de to andre partiene i den rødgrønne regjeringen.

I forhold til selvhevdelse er angrep mer utbredt og vi ser at det er høy forekomst av dette i debattene. Selve forskjellene på hvor mange ganger partiene bruker angrep er egentlig små og alle partiene angriper en motdebattant i gjennomsnitt hvert minutt de har ordet (se tabell 6.4). Det betyr at hver gang de sier noe så er sjansen stor for at de skal angripe en av de andre debattantene i panelet. I teoridelen så vi at det er ulike innfallsvinkler på hvordan angrep på motdebattant fungerer. I 2005 virker det i alle fall som at norske politikere er enige om at dette er det mest klargjørende virkemidlet for publikum og er det som skal få folk til å stemme på dem.

Tabell 6.4- Angrep etter deltagelse og taletid

Angrep fordelt på deltager og taletid per parti- Valgkampen 2005		
Rød Valgallianse	1,5	00:01:10
SV	4,56	00:01:35
Arbeiderpartiet	6,44	00:01:08
Senterpartiet	4	00:01:20
Krf	6,38	00:01:08
Venstre	2,5	00:01:27
Høyre	5,44	00:01:17
Frp	4,5	00:01:21
Kystpartiet	2,5	00:00:34

Jens Stoltenberg er den politiker som angriper motdebattant mest (se tabell 6.5). Det er ikke overraskende og i samsvar med den rollen han har. Han er leder for de som ønsker å utfordre den sittende regjering. Derfor er det naturlig at han er aggressiv og angriper mye. Det er hans rolle. De andre som er mest aggressive er også partiledere, med unntak av Kjell Magne Bondevik som er statsminister. Dette er de rutinerte, de som har vært mye på tv og i folkemøter tidligere. De har lært seg medialogikken og innfinner seg etter spillereglene, hvor konfliktorientering er regelen.

Debattantene som har flest angrep ligger også stort sett over eller rundt gjennomsnittet for angrep per deltagelse. Gjennomsnittet er på om lag fem angrep per deltagelse. Vi kan se at Bondevik og Stoltenberg ligger langt over dette snittet. De har også flest angrep etter

deltagelse, noe som viser hvor angrepsvillige disse to politikerne er i debattene. De er tross alt med i mange debatter og det gjør det vanskeligere å holde gjennomsnittet oppe.

Tabell 6.5- Debattanter og angrep

Debattanter med flest angrep- Valgkampen 2005			
	Totalt	Etter deltagelse	Etter taletid
Jens Stoltenberg	31	7,8	00:01:05
Kjell Magne Bondevik	26	8,7	00:01:01
Carl I Hagen	24	6	00:01:20
Kristin Halvorsen	23	4,6	00:01:22
Dagfinn Høybråten	19	4,8	00:01:27

Det er også ganske tett mellom hver gang Bondevik og Stoltenberg bruker angrep. De er blant politikerne som bruker angrep på motdebattant oftest. Men også de andre debattene med flest angrep, gjennomfører et angrep på motdebattanter med høy hyppighet (se tabell 6.5). Om lag en gang i minuttet så kommer det et angrep. Med enkelte unntak så er det slik også for de fleste andre debattantene, og gjennomsnittlig gjennomfører debattantene et angrep hvert minutt og femten sekunder. Det er ganske hyppig og må nødvendigvis bety at debattene blir preget av disse angrepene.

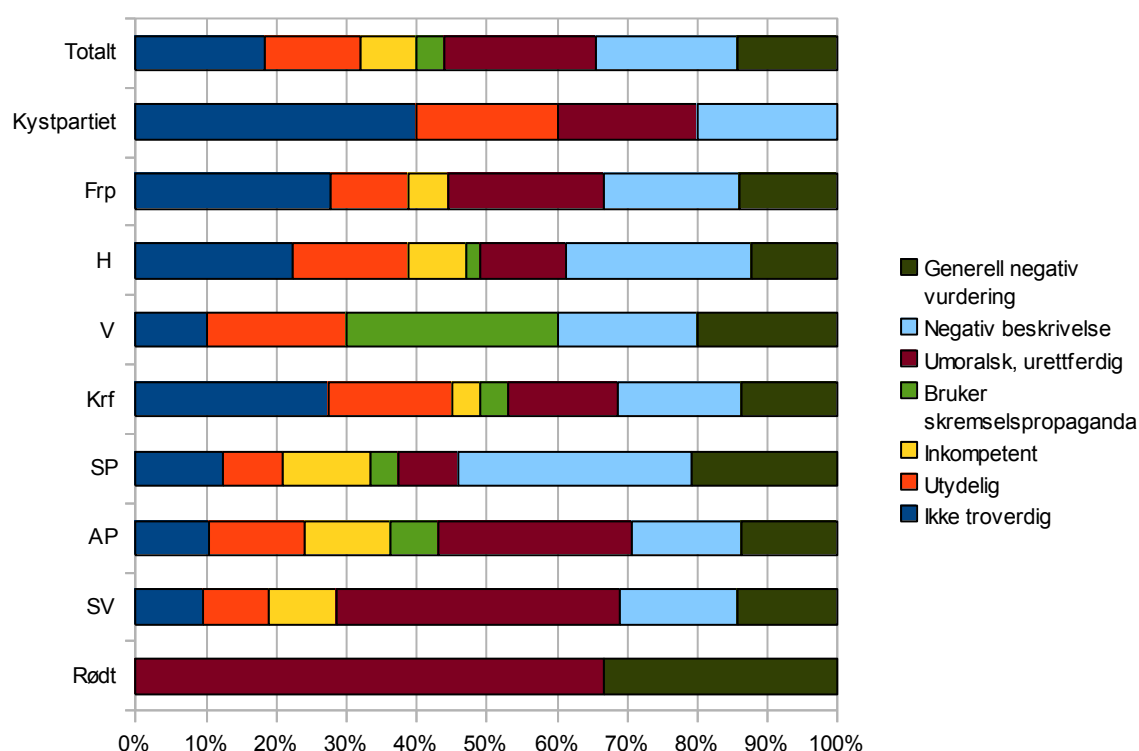
Det er interessant å se på hvor konfliktlinjene går mellom partiene. Kan man si noe om hvem som angriper hvem? Det man ser er en ganske klar fordeling. Partiene i en regjeringskoalisjon er veldig lojale overfor hverandre og jeg har ikke oppdaget at de angriper noen av de andre partnerne. Det gjelder for begge regjeringalternativene. I stedet bruker de tiden på å angripe hverandre og Frp. Det er ikke mulig å finne noe konkret mønster på hvilke politikere som angriper hverandre. Eriksen har funnet at politikere i større grad angriper sine hovedmotstandere (Eriksen 2003). Dette er for så vidt ikke noe nytt. Som man så i gjennomgangen av de ulike fasene i valgkampen så ville ikke Høyre angripe sentrumpartiene i valgkampen 1965, fordi de ønsket å danne regjering sammen.

I denne valgkampen er de to ulike regjeringspartiene hovedmotstandere i større grad enn det enkelte parti. Derfor er det veldig avhengig av hvem som deltar fra de enkelte partiene og tema som blir diskutert når det gjelder hvem som angriper hvem. For eksempel er SV samarbeidspartiets hakkekylling på utenrikspolitikk og Arbeiderpartiet får høre om hvor dårlig det gikk sist gang de satt i regjering. Partiene på den rødgrønne siden angriper derimot

samarbeidsregjeringen som enhet ved mange anledninger, og anklager de for en politikk som øker forskjellene i landet. Frp er utenfor begge de to regjeringsalternativene. Det fører til at de kan bli angrepet av alle de andre partiene, men også at de kan angripe alle de andre partiene tilbake.

Type angrep 2005

Også under angrep på motdebattant har jeg sett på hvilke typer angrep debattantene benytter seg av. Det er også sett på hvor stor andel som blir brukt av de ulike typene angrep.

Tabell 6.6- Forholdsmessig bruk av angrep 2005

Den typen angrep som blir brukt aller mest er å angripe motstanderen for å være umoralsk/urettferdig. Tabellen over (se tabell 6.6) viser den prosentvise fordelingen av hvilke angrep hvert enkelt parti bruker. I totale tall og ikke andelsvis så er det SV og Arbeiderpartiet som benytter seg av denne typen argument overlegent mest. Litt i overkant av en femtedel av alle angrepene er anklager om at motdebattanten er umoralsk/urettferdig. Særlig på tema som angår de svakeste i samfunnet, angriper man de andre politikerne for å være umoralske eller urettferdige. Det handler om tema som fattigdom og arbeidsledighet. Et eksempel som i

senere tid har blitt kjent, fordi det har blitt brukt mot henne, er Kristin Halvorsen sitt angrep på Kjell Magne Bondevik sin anger på at han ikke hadde fått gjort nok innen fattigdom:

(Snakker om de fattige og fattigdomsproblemet)...Og det er en skam Bondevik! Og nå har du hatt sjansen til å gjøre noe med det og det gjør ikke veldig stort inntrykk på meg at du angrer på førstesiden av Aftenposten for at du ikke har klart og gjort det.

En annen politiker som bruker mange angrep på motstandere for å være umoralske er Carl I Hagen. På samme måte som Halvorsen og Stoltenberg bruker han denne typen angrep for å påpeke forhold som angår mennesker i hverdagen. For eksempel eldreomsorg og småbarnsfamiliene. Han bruker det også for å vise at Frp er et parti som egentlig er i opposisjon til alle de andre partiene. Ofte bruker han da et eksempel om at alle de andre partiene er mest interessert i å kjøpe aksjer med oljefondet, mens Frp vil bruke de på menneskene i dette landet:

Nå må det være slutt på rasjoneringen i eldreomsorgstjenester. Nå må vi få det bevilget etter behov i fra staten direkte til eldreomsorg. Øremerket, det har de eldre fortjent og da kan ikke dere fortsette og bare være opptatt av å kjøpe flere aksjer i Coca-Cola og Phillip Morris og glemme de eldre.

Samarbeidsregjeringen bruker mange argumenter for å påpeke at man ikke vet hva man får hvis de rødgrønne får regjeringsmakt. Da angriper de gjerne de rødgrønne for å være utydelig eller ikke troverdige. Regjeringspartiene og særlig Krf og Høyre er særlig aggressive på å angripe de rødgrønne for å være et «eksperiment», eller «du vet ikke hva du får». Kjell Magne Bondevik utelater konsekvent grønt og snakker om «de røde» når han skal omtale det rødgrønne alternativet. Eller som Per Kristian Foss sier i en debatt i Bodø om det rødgrønne alternativet: «Han ser ikke mye grønt i den».

Kjell Magne Bondevik angriper også Stoltenberg og Arbeiderpartiet for at de ikke er troverdige. Bakgrunnen for denne påstanden er Stoltenberg sin innsats når han var statsminister forrige gang og at Arbeiderpartiet har sittet i regjeringen i lange perioder etter krigen, men ikke gjort noe for å bedre eller endre forhold de nå sier de har tenkt å endre.

Og derfor så overrasker det meg litt her å sitte og høre de røde liksom snakker om at dere gjør bare alt gærnt og det går bare i den gale retningen, bare vi får slippe til så

blir alt bra. Dette tror ikke noen på og det bør de heller ikke tro på. For hvis det hadde vært som de sier hvorfor hadde da Oddvar Nordlie med rettferdig harme refset da nettopp Stoltenberg fordi han ikke hadde gjort noe for de fattigste. Hvorfor foreslo da Arbeiderpartiet sjøl å kutte overgangsstonaden, hvor mange år en kunne ha overgangsstonad for enslige forsørgere.

De rødgrønne bruker de samme argumentene tilbake mot samarbeidsregjering. Der regjeringen advarer mot at man ikke vet hva man får med det rødgrønne eksperimentet, angriper de rødgrønne samarbeidsregjeringen for å være utydelige og at det på den borgelige siden er «uklarhet» og «kaos». Eller som Stoltenberg sier:

Det denne samtalen eller dette seminaret på borgelig side viser er at det er et totalt kaos på borgelig side og det er mer kaos enn noen gang. For det første er de helt uenige om personer og hvem som skal være statsminister. Men det er mer alvorlig enn det de er totalt uenige om politikken.....

De som har den største andelen angrep på motstanderne for at de ikke er troverdige er faktisk Kystpartiet. De er et parti som står utenom alle de andre blokkene og koalisjonene. Faktisk nevnes det i en av partilederdebuttene at man ikke vet hvilken av blokkene kystpartiet vil støtte hvis de kommer inn på Stortinget. Jeg antar at dette er strategien til partiet og at de sanker flest stemmer som et utenforparti, og derfor er det ikke så rart at de anklager alle andre for ikke å være troverdige som i partilederdebutten i TV2:

Det er litt vanskelig å være seriøs i en sånn debatt, der det ene spøkelset blir større etter det andre. Altså når man hører på de to fløyene her. Jeg er helt enig med Hagen. Det blir overhodet ingen inflasjon av å bruke litt mer på nødvendighetsgoder i dette samfunn. Renteøkning styres av internasjonal utvikling av økonomi. Man kan ikke sitte her og skryte av at man har politisert renta ned her i Norge.

Negativ beskrivelse er en kategori som jeg selv har lagt til for å kunne fange opp de angrepene som jeg synes hører sammen, men faller utenfor de andre kategoriene. Denne typen angrep er fordelt ganske jevnt utover på partiene, og debatt deltagerne. Det er ingen som peker seg ut i bruken av det. Dette er en måte hvor partiene beskriver de andre partienes politikk på en ufordelaktig måte. Det er Høyre som er den største brukeren av denne typen angrep. Dette

er egentlig litt overraskende. Det hadde vært mer naturlig at opposisjonspartiene ville bruke mye tid på negative beskrivelser av regjeringens politikk, men her er det motsatt. Nesten en tredjedel av Høyres angrep er av typen negativ beskrivelse. Når Høyre eller de andre regjeringspartiene bruker negativ beskrivelse, er det i veldig mange av tilfellene SV det går utover. Formen er i mange tilfeller lengre innlegg, hvor man for eksempel setter SV inn i en historisk sammenheng, eller man prøver å vise hvor uheldig politikken deres er. Her er et eksempel fra Kjell Magne Bondevik fra det første folkemøtet i 2005 i Bergen.

Så til SV. SV ble dannet i opposisjon til Arbeiderpartiets sikkerhetspolitikk. Nå skal de som er i opposisjon føre politikken. Og det er jo ikke bare å godta NATO-medlemskap og EØS. Det kommer sikkert Kristin Halvorsen til å gjøre med en gang. Hun gir seg med en gang. Men det skal føres, og det er det Jagland påviste, en daglig sikkerhetspolitikk. Kombinert med en aktivitet og en lojalitet mot våre allierte. Og hvor FN skal gi mandat. SV er jo i mot operasjoner som vi er med i hvor FN har bedt oss om å gjøre det (avbrytes). Krigen i Irak var vi imot. Stabiliseringsstyrkene har FN bedt oss om og det støtter vi. Det samme gjelder operasjon Enduring Freedom i Afghanistan. Kristin Halvorsen er i mot. Arbeiderpartiet er for. Så ett av to må skje. Enten må SV oppgi sin politikk som er helt annerledes enn Arbeiderpartiets. Hvis de ikke gjør det så skapes det usikkerhet. I en utrygg verden trenger vi ikke en utrygg sikkerhetspolitikk. Det får vi med en ny regjering.

De rødgrønne bruker negativ beskrivelse på samme måte. Lengre utlegninger som viser til de negative sidene ved regjeringens politikk som vi ser et eksempel på fra Jens Stoltenberg under debatten i Ålesund.

Dette handler først og fremst om mennesker. Ikke sant, det handler om at dere helt åpent og bevist har gått til stortinget og sagt at de arbeidsløse skal få 20.000 mindre i arbeidsledighetstrygd og i tillegg har dere økt antall ledige. Også har dere sagt at de som lever på uføretrygd, der skal veldig mange få mindre uføretrygd. Det blir mer fattigdom, når dere kutter i de ordningene som er viktige for de fattige. Og det andre er, det viktigste målet om man lykkes i kampen mot fattigdom det er om man lykkes i kampen mot arbeidsløshet, og der har arbeidsløsheten økt mens du har vært statsminister og de siste tallene viste faktisk ny økning. Det hjelper ikke å ha planer,

det er avgjørende hva man gjør og resultatet av det dere har gjort er at fattigdommen har økt og arbeidsløsheten har økt og det er resultatet.

6.3 Valgkampen 2007

Det første man merker seg er at det er om lag hundre færre angrep på motdebattant, enn det var i valgkampen 2005. Det er vanskelig å finne en definitiv forklaring på hvorfor det er sånn, det kan skyldes flere ting. En forklaring er at det er en mindre debatt i 2007, men det forklarer ikke fullstendig den store forskjellen mellom de to valgkampene. Snittet på antallet angrep i en debatt var i 2005 om lag 30, og i 2007 om lag 20. Så en debatt ville ikke ha gjort et så stort utslag. Jeg tror det i hovedsak skyldes to ting.

Det er i 2007 til sammen fem flere deltagere fordelt på en mindre debatt. Både i 2005 og 2007 er det en slags stamme av partiledere og profilerte «toppolitikere» som deltar i flest debatter. Men i 2007 er det også åpnet opp for større deltagelse fra litt mindre profilerte og nye kandidater fra partiene. Det man gjennomgående ser er at disse ikke fører en like aggressiv debattstil som sine litt mer navngjetne partikolleger. Jeg tror også det at det er et kommune- og fylkestingsvalg kan spille inn på hvor aggressive de enkelte er i debatten. Stortingsvalgsdebattene er nok viktigere og mer intense debatter for rikspolitikere som deltar. Med unntak av Torstein Dahle er det ingen av debattantene som er oppe til valg. Hvis vi også sammenligner med Håkansson sine undersøkelser av svenske debatter er det heller ikke unormalt at det er variasjoner i negativitet mellom de ulike årene.

Tabell 6.7- Angrep etter blokk

Angrep på motdebattant-blokk mot blokk-Valgkampen 2007	
Rødgrønne	58
Borgerlige	111

Akkurat som at det var endringer fra 2005 til 2007 for selvhevdelser, så er det endringer på hvem som har flest angrep også (se tabell 6.7). Men her er endringene litt mindre enn for selvhevdelser. De borgerlige har i forhold til totaltallene et ganske overlegent antall angrep på motdebattant i denne valgkampen, med nesten dobbelt så mange angrep motdebattant som de rødgrønne.

Hvis vi ser på partiene ser vi at det særlig er Høyre og Fremskrittspartiet som har ført en veldig aggressiv debattstil (se tabell 6.8). Også Krf har mange angrep på motdebattant,

men har mindre enn Arbeiderpartiet. Man kan merke seg at selv om Krf hadde få selvhvedelser i 2007 så har de fortsatt mange angrep på motdebattant. Det er SV og Senterpartiet som har relativt sett færre på motdebattant i valgkampen 2007. Det fører til at de rødgrønne sammenlagt også har mange færre en de borgelige. Den borgelige blokken består også av et parti mer enn de rødgrønne, men selv om man fjerner et parti fra den blokken vil de ha mange flere angrep enn de rødgrønne. Det gjelder uansett hvilket parti som blir fjernet.

Tabell 6.8

Totale angrep fordelt på parti- Valgkampen 2007								
	<i>Rødt</i>	<i>SV</i>	<i>Arbeiderpartiet</i>	<i>Senterpartiet</i>	<i>Krf</i>	<i>Venstre</i>	<i>Høyre</i>	<i>Frp</i>
Totalt:	1	19	26	11	25	16	36	34

Frp har både det høyeste snittet angrep i forhold til deltagelse, og kortest tid mellom hver gang de bruker selvhvedelse (se tabell 6.9). Samtidig er de borgerlige partiene på omtrent samme nivå som i 2005. Forskjellene er mer et utslag av at de rødgrønne sjeldnere angriper motdebattant, enn at de borgerlige er mer aggressive. Det sier noe om at regjeringspartiene brukte mange angrep på motdebattant i 2005. Men det kan også si noe om forskjellene på stortingsvalgkamp og kommune- og fylkestingsvalg. For opposisjonen betyr dette en sjanse til å angripe regjeringen, mens behovet ikke er like stort hos den sittende regjering. De bruker mange angrep, men må samtidig vise et positivt bilde av hvordan landet blir styrt, som vi så i delen om selvhvedelser. De må bruke mye tid på å fremheve sitt regjeringsprosjekt.

Frp er i begge valgkampene litt på utsiden, men det at de i 2007 har sementert statusen som landets nest største parti gir de en mer legitim rolle som regjeringens største utfordrer. Dette illustreres av Lars Sponheim når han kommer med et hjertesukk i partilederdebatten på TV2 i slutten av valgkampen: «når denne debatten starter med den evige kampen mellom Jens og Jensen». Sitatet gir et godt bilde på valgkampen.

Tabell 6.9- Angrep etter deltagelse og taletid 2007

Angrep fordelt på deltagelse og taletid- Valgkampen 2007		
Rød Valgallianse	0,5	00:09:38
SV	2,38	00:02:50
Arbeiderpartiet	3,25	00:02:16
Senterpartiet	1,83	00:02:48
Krf	3,57	00:01:17
Venstre	2,67	00:01:46
Høyre	4,5	00:01:21
Frp	5,67	00:01:14

Det er de samme politikerne som benytter seg mest av angrep, som også hadde flest i 2005 (se tabell 6.10). I tillegg har det kommet til noen nye. Jens Stoltenberg, Dagfinn Høybråten og Kristin Halvorsen var blant de mest aggressive debattantene i 2005 og det er de i 2007 også. Men av enkeltdebattantene er det Siv Jensen som har flest angrep. Her ser vi en tydelig utvikling fra valgkampen i 2005 hvor hun er mye mer usynlig, noe som også henger sammen med Frp sin rolle som jeg var inne på over. I 2007 har hun blitt partileder i Frp, et parti som også har betydelig selvtilit siden de er landets nest største parti både på Stortinget og i meningsmålinger. Den selvtiliten har tydeligvis også politikeren Siv Jensen. Man kan si at hun er hærfører i angrepene mot regjeringen fra opposisjonen. Selv om det må legges til at de borgelige partiene er splittet, og de andre borgerlige ikke er «på lag» med Frp, så er det Siv Jensen som er den store utfordreren til Stoltenberg og den rødgrønne regjeringen.

Tabell 6.10

Debattanter med flest angrep totalt- Valgkampen 2007			
	Totalt	Etter deltagelse	Etter taletid
Siv Jensen	27	6,8	00:01:06
Erna Solberg	21	5,3	00:01:20
Dagfinn Høybråten	18	4,5	00:01:13
Jens Stoltenberg	18	4,5	00:02:34
Kristin Halvorsen	14	3,5	00:02:09

Også Erna Solberg er mer synlig aggressiv i valgkampen i 2007. I 2005 kom hun ikke på topp fem over de som angrep motdebattant flest ganger. Generelt har vi sett at

samarbeidsregjeringen i 2005 førte en nokså aggressiv valgkamp, men Erna Solberg var ikke blant de mest aktive til å angripe. Det er vanskeligere å peke på en like klar bakgrunn som for Siv Jensen for hvorfor hun bruker mer angrep enn i 2005. Det er to ting som peker seg ut. Den ene er at hun nå er i opposisjon, og står antageligvis friere enn hun gjorde i 2005. Da måtte hun forsvare sin egen politikk i regjering. Hun kan ta opp saker og angripe regjeringen, uten selv å bli stilt til ansvar for dem. En annen grunn kan være at hun som partileder har ryggen mot veggen, hvis man skal tro hva som blir skrevet om henne i mediene. Et dårlig valg er visstnok ensbetydende med at Solberg måtte trekke seg som partileder (VG 23.8.2007).

Blant de politikerne som har flest angrep totalt så ser vi en forskjell mellom de borgerlige og de rødgrønne politikerne (se tabell 6.10). Gjennomsnittlig fordelt på deltagelse har de tilnærmet like mange angrep på motdebattant. Hvis vi derimot ser på taletiden så ser vi en stor forskjell på de borgerlige og de rødgrønne politikerne. De borgerlige politikerne er mye mer aggressive og angriper oftere enn sine rødgrønne motparter. Nå er dette noe som gjelder de politikerne med flest angrep. Ser man på alle debattantene under ett så er tallene mer sammensatt. En overvekt av de borgerlige politikerne har flere angrep per deltagelse og taletid, enn de rødgrønne. Et par av de rødgrønne har også kort taletid mellom hver gang de bruker angrep, men ingen, med unntak av Stoltenberg har et høyt tall for angrep per deltagelse. Dette indikerer at de borgerlige politikerne er mer aggressive i debattene i 2007.

Konfliktlinjene er i stor grad som ved forrige valg. Man viser en enorm lojalitet overfor sine partnere, men føler seg fri til å angripe andre partier. Den tidligere sentrumsregjeringen oppfatter tydeligvis seg selv som et lag fortsatt, siden de ikke velger å angripe hverandre. Partene fra den borgerlige siden har pekt seg ut SV som et offer for mange av sine angrep. Det henger sammen med at mange av regjeringens avgjørelser har vært tunge og svelge for SV, og at det i mange tilfeller er avstand mellom det SV sier de ønsker å oppnå, og det de har oppnådd hittil i regjering. Men i hovedsak er det regjeringen som helhet og deres politikk som blir angrepet.

Denne valgkampen dreier seg mye om Jens mot Jensen. Arbeiderpartiet har denne gangen endret litt fokus og anerkjenner Frp som den største utfordrer. Partisekretæren Martin Kolberg har tidligere vært ute og annonsert at partiet skal knekke Frp-koden. Derfor er også mange av angrepene til Arbeiderpartiet rettet mot nettopp Frp. Samtidig er hvem som angripes også her avhengig av person og tema. Derfor er det debatter som den i Trondheim hvor Bjarne Håkon Hanssen i hovedsak går til angrep på Dagfinn Høybråten.

Jeg har tidligere vært inne på at det denne gangen er flere debattanter hvis navn antageligvis er mer ukjent for de som ikke følger politikken daglig. Disse debattantene er ikke

like aggressive i sine debattform. Der man på den ene siden har for eksempel Siv Jensen som setter preg på en debatt og benytter seg av mange angrep, så har man også Gunvald Ludviksen fra Venstre, som er med i en debatt, men har ingen angrep. Det som da også blir gjenspeilet i totaltallene er at det er en liten gruppe, eller «elite», som trekker opp disse. De litt mer ukjente deltagerne påvirker i liten grad det totale bildet i valgdebattene i 2007.

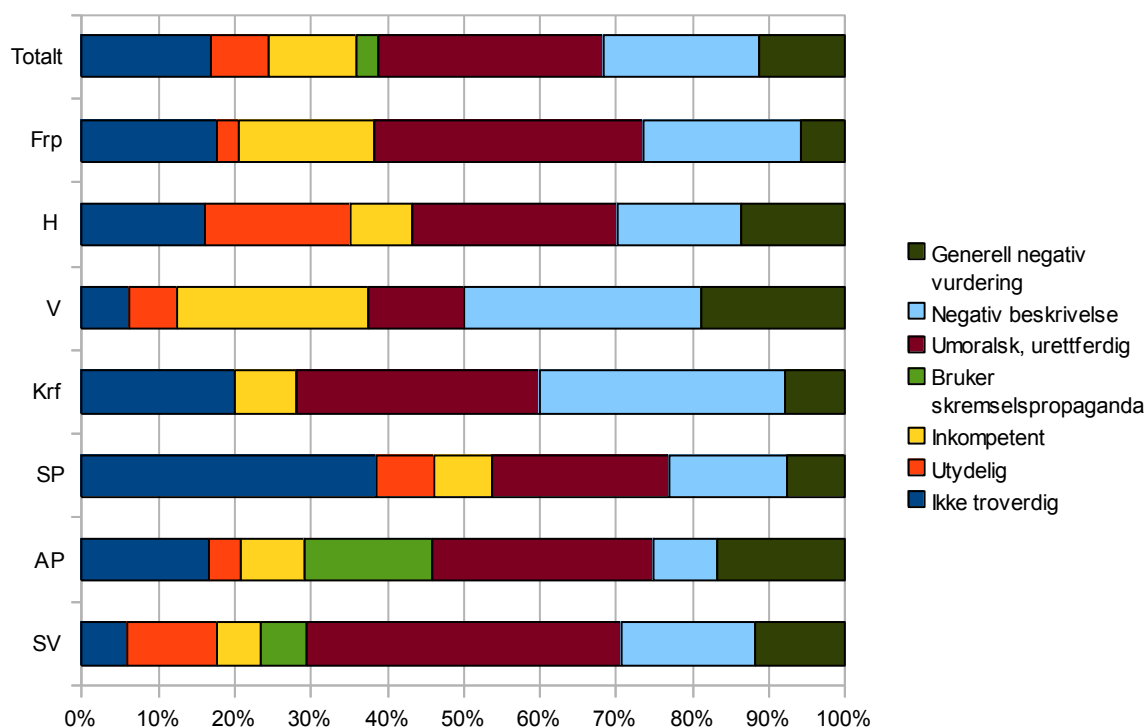
Det å delta i tv-debatter krever trening. Det å angripe en motdebattantens politikk er en veldig integrert del av politikken, men for at det skal gjøres effektivt er det viktig å lære seg tv-mediet. Tallene viser tydelig at de som har lært det og bruker det effektivt, er de som er mye på tv. De kjente navnene som Stoltenberg, Jensen og Solberg har deltatt i mange TV-sendte debatter. De har lært seg kunsten og har mange flere angrep på motdebattant enn de som ikke deltar så ofte. Og da tenker man ikke bare på tallene sammenlagt, for naturligvis så deltar disse politikerne i flere debatter, men også fra den enkelte debatt kan vi se dette. Vi kan også se dette på for eksempel Siv Jensen. I 2005 var hun nestleder og brukte noen angrep på motdebattant, men gjorde seg ikke veldig bemerket i debattene med mange angrep på motdebattant. I 2007 har hun blitt leder og fått bryne seg i større grad i de store debattene og bruker angrep på motdebattant mye oftere.

Type angrep 2007

Hvis man ser på tallene for hvor mange angrep partiene har fordelt på de ulike kategoriene så er partiene nokså like (se tabell 6.11). I 2005 var det enkelte av kategoriene som var overrepresentert av ett eller flere partier, men dette er ikke tilfellet i 2007. Det er nesten slik at man kan si at partiene følger hverandre og at det derfor ikke er noen som stikker seg ut i nevneverdig grad. I tillegg er det i disse valgdebattene mange debattanter som ikke bruker angrep i noen utbredt grad.

Tabell 6.11- Forholdsmessig bruk av angrep 2007

Skal man prøve å trekke frem andre ting som er karakterisk ved de ulike typene angrep som partiene bruker, så er det blant annet at alle partiene, med unntak av Venstre, har en ganske stor andel av angrepene sine på motstanderne i kategorien umoralske/urettferdige. Høyre, Krf og Frp bruker mange slike angrep som omhandler forslag eller handlinger fra den rødgrønne regjeringen som de er misfornøyd med, slik Siv Jensen gjør i partilederdebat på NRK:

Vi vil at alle foreldre skal ha en mulighet til å gi sine barn en god omsorg uavhengig av hva de velger. Og jeg har da mye større til at foreldre selv vet hva som er bra for deres barn enn at de skal være avhengig av hva Jens Stoltenberg og Kristin Halvorsen dikterer dem.

Ikke uten grunn brukes dette også mye av de rødgrønne partiene. Det er her vi ofte får frem de store ideologiske og verdibaserte forskjellene i partiene og det er derfor ikke unaturlig at alle partilederne, med et unntak ved Lars Sponheim, har til felles at dette er den typen angrep de bruker mest. Debattene med partilederne er ofte generelle og omhandler flere tema. Dermed er det også større åpning for å snakke om de forskjeller på en mer verdiorientert måte. De

andre debattene dreier seg om et tema, hvor statsråd på området og politikere fra de ulike komiteene deltar. Dette fører ofte til mer konkrete debatter.

Negativ beskrivelse av andre partiers politikk ligger også ganske langt oppe hos flere av de borgelige partiene. Mens dette ikke utgjør en stor del av angrepene til de rødgrønne så er jevnt over en tredjedel av de borgelige partienes angrep negativ beskrivelse. Det er egentlig ikke så rart, i og med at det er lettere å bruke negative beskrivelser om hva regjeringen gjør, enn om opposisjonen. Regjeringens politikk er noe konkret som blir utøvet, mens opposisjonen ikke sitter i posisjon og kan handle og utøve på samme måte, og må nøye seg med å legge frem forslag. I tillegg har de rødgrønne flertall i Stortinget slik at de store sakene er allerede avgjort i regjering før de kommer til Stortinget. Det er mindre handlerom for opposisjonen på Stortinget. Det gir opposisjonspartiene mindre innflytelse og er en forskjell fra 2005 og vi får slike angrep som fra Odd Einar Dørum i debatten i Bodø:

Dette er jo det virkelig avgjørende poenget. For de rødgrønne vil altså ha flere timer i en skole hvor det mangler lærere. Mens det grunnleggende hvis du skal drive en god skole vet jo alle at du må styrke kvaliteten. Vi har jo et eksempel fra Ullern og vi har jo hatt andre eksempler fra Bodø. Da må du bruke pengene på lærerutdanning og du må en forpliktende videreutdanning for lærere. Og programleder. I Finland lærte de å si Nokia, Nokia, Nokia. Så gikk de over til å si lærere, lærere, lærere. Og det som er det store problemet er at de rødgrønne vil spre pengene på alt, Venstre vil konsentrere det på det eleven nå sa, få lærere som er faglig trygge, er trygge voksne og det koster jo penger. Da har vi ikke råd til de pengene som de vil bruke på noe annet.

Å anklage noen for å drive med skremselspropaganda eller svartmaling er ikke den mest vanlige formen for angrep, likevel gjør Jens Stoltenberg det hele tre ganger i en debatt i Bergen. Disse angrepene retter seg både mot Høyre og Frp og handler om at han ber henholdsvis Solberg og Jensen om, etter hans mening, å slutte å snakke feil om Arbeiderpartiets og de rødgrønnes politikk. For eksempel:

Og du må slutte å si så mye feil om vår politikk. Du må lage deg et ordentlig hefte så du snakker sant om andre partier.

Debatten i Bergen er den første debatten i 2007 og det er kun fire deltagere. Stoltenberg, Halvorsen, Solberg og Jensen. Det kan virke som Stoltenberg ønsker å sette tonen fra starten

av ved å gi inntrykk av at det Høyre og Frp sier om regjeringspartienes politikk har veldig liten rot i sannheten. Selvfølgelig innrømmer ikke Frp eller Høyre at de tar feil. Det er også mulig at Stoltenberg faktisk har irritert seg over at de har kommet med klare feilaktige uttalelser og det ønsker han å rette på. Samtidig handler det om at de rødgrønne og opposisjonen har grunnleggende forskjellig syn på regjeringens politikk.

Senterpartiet har ikke noen angrep på de andre for å bruke skremselspropaganda, men en veldig stor andel av angrepene deres anklager motdebattant for ikke å være troverdig. Dette er ikke noe Senterpartiet er alene om. Mange av partiene har en stor andel angrep hvor de anklager motparten for å ikke være troverdig. Blant annet har flere av de borgelige partiene like mange eller flere angrep på motstandernes troverdighet enn det Senterpartiet har. Forskjellen er at det er en så stor andel av alle angrepene til Senterpartiet. Det å anklage motdebattanter for å ikke være troverdige er for så vidt ikke uvanlig i en valgdebatt, men det interessante med Senterpartiet er at de bruker denne typen angrep på områder som er viktige for dem, og hvor de har statsråden. For eksempel samferdselspolitikk hvor Liv Signe Navarsete er minister. I samferdselsdebatten i Tønsberg legger hun ikke skjul på at Frp og partiets representant ikke er troverdige på dette feltet:

Altså det som jeg synes er overraskende her (Tønsberg) er at vi har et flertall av Frp og Høyre. Og Frp når de kommer til makten så gjør de akkurat som andre da beholder de bompengene. De sier jo at de skal avskaffe det. Her kunne de gjort det og de hadde hatt full støtte av dere (bylisten om bomring i Tønsberg) ikke sant å få til å avskaffe bompengene.

Det samme skjer med Åslaug Haga. Hun er olje- og energiminister, og spiller en viktig rolle i norsk miljøpolitikk. Hun har ansvaret for utbygging av gasskraftverk. Både i debatten om miljø og i partilederdebatten på TV2 angriper hun Lars Sponheim for ikke å være troverdig i spørsmålet om gasskraftverk. Dette eksemplet er hentet fra partilederdebatten på TV2:

Dette er en frekkhet uten like. Altså Lars, hør her, Lars Sponheim og jeg gikk ut av regjeringen Bondevik fordi at vi ikke ønsket oss forurensende, altså gasskraftverk som forurenser. Hva skjedde? Det gikk noen måneder. Lars Sponheim inn i ny regjering og man bygger et gasskraftverk som står og putrer på Snøhvit, hver dag spyr ut en millioner tonn CO2 i året. 300 000 biler. Vi har tatt det store grepet som du ikke tok. Nemlig å få på plass teknologi som skal renske gasskraft i all evighet fremover.

En del av Høyres politikere har mange angrep på regjeringspartiene for å være utydelig. Det gjelder i hovedsak Per Kristian Foss og Erna Solberg og det er ikke mye brukt hos de andre borgerlige partiene, eller regjeringspartiene. Angrepene har endret fra i 2005 å omhandle at man ikke vet hva man ville få med en rødgrønn regjering, til at politikken som føres fra de rødgrønne er utydelig. Måten det gjøres på illustreres godt ved dette eksemplet fra Per Kristian Foss. Han er med i en debatt, i Trondheim, og rekker å angripe regjeringen fire ganger for å være utydelig:

Jeg vet ikke hva regjeringen kommer med jeg. Det er bare tåke og ull det som kommer ut av finansministeren (avbrytes).

De borgerlige partiene har også en del angrep på regjeringen for å være inkompetent, mens de rødgrønne nesten ikke benytter seg av denne typen angrep. Det er vel lettere for opposisjon å bruke dette siden de fleste av deres forslag i Stortinget blir nedstemt av et rødgrønt flertall. Disse angrepene er spredt ganske godt utover deltagerne på borgerlig side, med unntak av Frp, hvor Siv Jensen står bak alle angrepene på regjeringen for å være inkompetent. Hennes angrep kan grovt deles i to grupper. Den første anklager om at regjeringen er inkompetent fordi den sitter i en flertallsregjering, men får ikke igjennom det den har lovet. Jeg har hentet frem et eksempel fra partilederdebatten i TV2 som illustrerer Siv Jensens angrep:

La oss se på hva som er fakta da. Nå har vi altså en rødgrønn flertallsregjering. Dere kan bestemme hva dere vil. Dere kan vedta hva dere vil om klima, miljø, eldreomsorg og alt mulig. Det gjør dere altså ikke. I tillegg så styrer dere i 70 prosent av landets kommuner. Da burde det være fulle bassenger dag og varme kyllingmåltider i skolen og det ene med det andre. Og det har altså ingen sett noe til. Det er halvparten av landets skoleelever som har sett et lite grønt eple.

Den andre omhandler et tema som har vært en av Frp sine fanesaker i en årrekke og som man kjenner igjen, asyl- og innvandringspolitikken. Regjeringen har «ikke kontroll» på innvandringen og heller «ikke kontroll» på Mulla Krekar.

6.3 Sammenfattende analyse av angrep

Angrep på motdebattant handler om å trekke frem det man synes er dårlige sider ved motstanderens politikk. Som for selvhevdelse viser totaltallene at opposisjonen bruker flest angrep. Men dette er gir oss ikke hele bildet hvis man ser på det i forhold til for eksempel deltagelse og taletid.

Opposisjonspartiene benytter seg ikke alltid av angrep på motdebattant med større hyppighet enn regjeringspartiene. Det er blant annet forskjeller mellom partiene i de ulike konstellasjonene hvor noen bruker mer angrep på motdebattant enn andre. I valgkampen i 2005 så viser tall for taletid og deltagelse at regjeringspartiene er minst like aggressive som i opposisjonen. I det hele tatt er valgkampen i 2005 jevnere i bruken av angrep på motdebattant. Alle indikatorene viser at det er mindre forskjeller mellom partiene, politikere og de ulike politiske konstellasjonene i 2005.

Et parti som skiller seg ut med omfattende bruk av angrep både i 2005 og 2007 er Kristelig folkeparti. Er dette grunnlag for å si at partiet har en større grad av tilbøyelighet til å benytte seg av angrep på motdebattant? Jeg tror at det blir en feilaktig slutning. Hvis man ser grundig på tallene, oppdager en at hovedgrunnen til at partiet utmerker seg med mange angrep på motdebattant er partiets leder Dagfinn Høybråten. Hans partifeller ikke er like aggressive i debattstilen, derfor mener jeg det ikke grunnlag for å si at det er typisk for Krf å angripe motdebattanter. Derimot kan man si at Dagfinn Høybråten er en aggressiv debattant. Et trekk han deler med andre kjente politikere.

En ting som kjennetegner angrepene på motdebattant er likheten mellom partiene. Måten angrepene blir brukt på er samsvarende både mellom politikere, partier og valgkamper. Det ser man på hvordan angrepene er kategorisert etter type. Denne kategoriseringen viser at partiene forholdsvis bruker mange av de samme typene angrep.

Angrep på motdebattant kan være et uttrykk for negativitet og æreskrenkelser. Så langt har vi ikke kommet i Norge og de norske tv-debattene er ikke preget usaklighet. De fleste angrepene er saklige og holder seg innenfor grensen. De norske politikerne virker som de heller bruker angrepene som en metode for å markere forskjellene mellom partiene. Kanskje i den troen at velgerne lettere vil huske den informasjonen. Siden jeg ikke har studert effektene av debattene er det vanskelig å si om dette er klargjørende eller frastøtende for publikum. Likevel tror jeg at tv-debatter hadde vært mindre interessant for publikum hvis de ikke hadde vært der.

I forhold til problemstilling vil jeg si at bruken av angrep på motdebattant er mye mer avhengig av person enn parti. Ofte er det de samme personene som er gjengangere i høy bruk

av angrep på motdebattant. Dette gjelder over hele det politiske spekteret. Det er de profilerte politikerne som utpeker seg som de mest aggressive debattantene. Det kan virke som dette er noe som faller inn under en partileders ansvar og til en viss grad må læres. Dette ser vi i tilfellet med Siv Jensen og hennes utvikling. I debattene i 2005 så er hun litt i skyggen av partileder Carl I Hagen, mens hun i 2007 står frem som en talefør og aggressiv debattant. Rammebetingelsene rundt disse politikerne er også bedre selvfølgelig. De deltar oftere, har mer taletid og får dermed muligheten til å bruke angrep ved flere anledninger.

7. Retoriske virkemidler i selvhevdelse og angrep

I denne delen skal jeg se nærmere på de retoriske virkemidlene som politikerne bruker. Det er viktig å understreke at jeg ikke gjør noen fullstendig retorisk analyse og jeg ser ikke på retorisk virkemiddelbruk i hele debatten, men kun når de benytter selvhevdelse eller angrep på motdebattant.

I analysen av selvhevdelse og angrep har jeg delt inn debattene i 2005 og 2007 i to kapitler. Jeg har bestemt meg for at en slik inndeling ikke er hensiktsmessig i denne delen av oppgaven, og jeg analyserer begge valgkampene under ett. Jeg har i denne delen av analysen gjort ett utvalg av debattene. Det er debattene i Trondheim 2005 og 2007. Og partilederdebattene 2005 og 2007. Til sammen seks debatter. Først skal jeg kort se på politikernes stil, før jeg ser på hvordan politikerne bruker retoriske utsmykking og hvordan det kommer til uttrykk i valgkampene. For å gjøre forholder jeg meg til Kjeldsen sin liste over bruk av retoriske virkemidler. Dermed vil jeg vise hvordan det kommer til uttrykk i debattene. Til slutt oppsummerer jeg og sier litt om forskjeller og helheten for bruk av retoriske virkemidler i debatten.

7.1 Retorisk bruk i valgdebattene

Hovedbildet er at politikerne ligger på en mellomstil i debattene, med et nokså nøytralt språk, men noen av politikerne bruker til tider en stil som kommer inn under kategorien lavstil. Denne kjennetegnes av sjargonger og folkelige talemåter. Dette er unntak hvor politikerne avviker fra det nøytrale og korrekte språket som i hovedsak preger debattene. En som er eksempel på bruk av folkelige vendinger, er SV-leder Kristin Halvorsen. Jeg har hentet frem et eksempel fra partilederdebatten på NRK i 2005:

Også, 13. september, hvis SV vinner valget, så skal beskjeden gå til hele skolenorge om at nå er bønn nådd. Nå skal pila oppover, nå skal det flere lærere på plass sånn at vi kan se hvert enkelt barn og oppmuntre dem til å gyve løs på fremtiden.

Jeg tror ikke at Kristin Halvorsen taper noe på å ordlegge seg på denne måten. Tvert i mot. Jeg tror at i en tid hvor tilliten til politikerne har sunket (Aftenposten.no 19.07.2008) så er det lettere for mange å relatere seg til noen som prater et språk de kan kjenne seg igjen i. Dette holder på oppmerksomheten og skaper interesse for debattene. Uten dem blir politikken

kjedeligere. En annen som kan være flink til å bruke et mer folkelig språk er Siv Jensen med uttalelser i debattene som: «Så får vi sette oss ned, og se nøye på hva det er dere faktisk har kokt i hop». Disse to står i kontrast til politikere som Jens Stoltenberg og Per Kristian Foss som ikke avviker fra det nokså korrekte språket de fører. For å vise forskjellen til Kristin Halvorsen kan man se på omtalen Jens Stoltenberg har av en eventuell valgseier, som språklig sett skiller seg fra Kristin Halvorsen.

Hvis vi vinner. Da tar vi ansvaret, for å lage en flertallsregjering. Og det er en regjering som har lagt frem veldig mye felles politikk. Mer penger til skolene, mer penger til eldreomsorgen og mye mer aktivt arbeid for alle. Også kommer vi altså til å sørge for at landet får en flertallsregjering.

Skape interesse og engasjement og holder på oppmerksomheten
Politikerne ønsker gjennom sine angrep og selvhevdelser å skape interesse og engasjement. På den måten kan de holde på oppmerksomheten til publikum. Et saftig angrep på en motdebattant kan skape slik interesse og holde på oppmerksomheten til en tv-seer. Samtidig ser man at det ikke nødvendigvis er lett å trollbinde publikum med engasjerende formuleringer i direktesendt tv-debatt. Selv om man forbereder seg på tema vet man aldri hvordan debatten vil forløpe.

En metode som politikerne i debattene bruker for å få oppmerksomhet er ulike varianter av det vi til hverdagsbruk kaller oppramsinger. Det finnes flere varianter av disse innen retorisk teori. Fellesnevneren er at de brukes av alle politikerne i debattene jeg har analysert. En forklaring på det kan være taletiden. Selv om man får sagt mer i et innlegg i en debatt, enn i et normalt nyhetsinnslag, så er taletiden begrenset. Det betyr at man er nødt til å legge inn så mye informasjon som mulig, på den knappe tiden som er til rådighet. I tillegg til at du får sagt mer på kort tid, så kan det være et slående virkemiddel, som fungerer godt både som selvhevdelse og angrep. De fungerer også godt som såkalte ”klappefeller” i en debatt. En godt poengtert og utført oppramsing kan få med seg publikum, slik vi ser Marit Arnstad bruker en hopning i debatten i Trondheim i 2005:

Jeg for min del kan ikke forstå hva som er gammeldags med å støtte opp om tiltakslyst og initiativ over hele landet, også utenfor Osloregionen. Hva som er gammeldags med å utvikle samferdsel og veiutbygging og bredbånd i hele landet. Jeg kan ikke forstå hva som er gammeldags med å satse på kapital til næringslivet i distriktene og

jeg kan ikke forstå hva som er gammeldags med å satse på landbruket og fiskerinæringen som viktige distriktsnæringer og som det her landet bør være stolt av og kan utvikle videre.

En annen «klappfelle» vi ser i både 2005 og 2007 er antiteser, eller motsetninger som det også heter. Det blir gjerne brukt når politikerne setter motdebattantens politikk opp mot en idealsituasjon. Dette er ofte i et forsøk på å vise publikum hvor håpløs motstanderens politikk er. Det går også an å kombinere en oppramsing, og antitese på en effektiv måte. Flere politikere, som Dagfinn Høybråten bruker dette, men Jens Stoltenberg er kanskje den av politikerne som er flinkest til å gjøre det for å skape fokus og oppmerksomhet. Jeg har hentet et eksempel fra partilederdebatten på TV2 i 2005, hvor han bruker en parafrase til å angripe samarbeidsregjeringen, samtidig som han setter opp en motsetning eller en antitese.

Vi har større muligheter, større inntekter, vi bruker mer penger enn noen gang før. Likevel så går utviklingen i gal retning på veldig mange områder. Arbeidsløsheten har økt, køene i eldreomsorgen vokser, forskjellene øker.

Selv om alle politikere bruker disse «klappfellene» er det store forskjeller på hvor ofte og hvor godt de blir utført. Det er i valgkampen i 2005 en utstrakt bruk av slike ”klappefeller”, mens det forekommer litt mindre i debattene i 2007. Men det finnes selvfølgelig også her eksempler på det. Det er gjerne slik at alle debatter har sine retoriske ”høydepunkt”, men sett under ett er det nok debattene i 2005 som er mest intense, og hvor debattantene bruker flest retoriske virkemidler for å skape interesse.

Generelt er det angrep på motdebattant som er best på å skape oppmerksomhet og interesse gjennom bruk av retoriske virkemidler. Tidligere i analysen har man sett at det er partiene i opposisjonen som sammenlagt bruker dette mest, og de har kanskje en liten fordel i forhold til å skaffe oppmerksomhet fra publikum gjennom dette. Når det gjelder de enkelte partiene er det vanskelig å trekke frem noen partier spesielt. Dette er forhold som er avhengig av det enkelte menneske. Det er personer som er flinke til å ordlegge og bygge opp setninger på interessante og oppmerksomhetsvekkende måter, mens andre er mer anonyme. Hvis vi ser på politikerne er Jens Stoltenberg og Kristin Halvorsen flinke hos de rødgrønne, mens jeg vil trekke frem Per Kristian Foss og Carl I Hagen hos de borgelige. De er gjennomgående flinke til å bruke retoriske virkemidler i sin debattstil, men også andre som Dagfinn Høybråten, Siv

Jensen holder et gjennomgående høyt nivå. I tillegg har man debattanter som ikke får så mye taletid, men som er flinke til å skape oppmerksomhet, som Lars Sponheim og Marit Arnstad.

Støtte hukommelsen

I valgkampen i 2005 ser vi gjentatte eksempler på hvordan de to regjeringsalternativene bruker retoriske grep for å gjøre at et tema ikke blir glemt av publikum. Det gjøres i hovedsak gjennom gjentakelser. Alle partiene bruker mange gjentakelser for å få igjennom budskapet sitt. Ofte ser vi at det kommer i form av budskap og tall som er pugget inn på forhånd. For eksempel gjentar de rødgrønne at samarbeidsregjeringen har «...kuttet arbeidsledighetstrygden med 20 000», flere ganger i valgdebattene 2005. I debattene det året kan man dele inn i to hovedkategorier i forhold til hvordan selvheldelse og angrep brukes for å støtte folks hukommelse: Hvordan våres parti og koalisjon er, eller vil være, positivt for landet, og hvordan det andre regjeringsalternativet og partiene der vil være negativt for landet. Vi er bra, de er dårlig. De rødgrønne snakker om ”kaoset” på den borgelige siden slik Jens Stoltenberg bruker virkemidlet paradoks i NRK sin partilederdebatt:

Og det spørsmålet ditt (programleder) viser, det er at hvis de vinner valget, så vet vi egentlig ikke hva vi får. Og det er det som er problemet for velgerne.

På samme måte snakker de borgelige om de ”røde” og at man ikke vet hva man får. Kjell Magne Bondevik bruker en lang oppramsing, eller evidentia, for å forklare hvor uklart alt er hvis de rødgrønne vinner valget, i partilederdebatten på NRK:

- Vi aner ikke hva slags miljøpolitikk det blir, hvis det blir en rød regjering. Og vi aner heller ikke hvilken skolepolitikk det skal bli. De er fundamentalt uenig om eksamen og karakterer. Så det hjelper ikke om Stoltenberg reklamerer med en mulig flertallsregjering, som han for øvrig nå er i ferd med å miste, og kanskje RV kommer på vippen, det skal bli litt av en styring skal jeg si deg. Men, det hjelper jo ikke med en flertallsregjering. Det hjelper jo ikke sjøl om Stoltenberg skulle få flertall for de røde, når vi ikke aner hvilken politikk de skal føre på viktige sentrale spørsmål, i utenrikspolitikk og økonomisk politikk.*

Samarbeidsregjeringen liker å gjenta det de har oppnådd i regjering og understreke at de har gjort en utmerket jobb i sine selvhevdelser. I debatten i Trondheim bruker en parafraze for å gjenta dette budskapet:

Men det går ikke an å benekte at ledigheten faller, at sysselsettingen øker, at vi er i ferd med og nå et rekordhøyt nivå når det gjelder sysselsetting. Det betyr at vi både vil og vi får det til.

På samme måte pleier de rødgrønne å gjenta hvor bra det vil bli hvis de får overta makten. I partilederdebatten på NRK bruker Åslaug Haga en antitese for å vise hvordan de rødgrønne vil ha en mye mer aktiv og bedre næringpolitikk:

Men, det som vil bli hovedforskjellen mellom en rødgrønn regjering og ei sentrum-venstre regjering i næringspolitikken. Det er at ei sentrum-venstre regjering, vil ha verktøykassa full av virkemidler.

I 2007 ser vi også noe av det samme mønsteret på gjentagelser når det gjelder selvhevdelse og angrep. På mange måter er rollene snudd fra 2005. De borgelige angriper den rødgrønne regjeringen for ikke å følge opp det de har lovet i Soria- Moria, slik at dette ikke er et poeng som publikum glemmer. Det ser vi godt i debatten i Trondheim i 2007, hvor Dagfinn Høybråten og Per Kristian Foss baserer alle sine angrep på at de rødgrønne ikke oppfyller løftene sine og ikke gjør noen god innsats i regjering. Det retoriske grepet som hovedsaklig brukes for å illustrere det er såkalte antiteser. En som utpeker seg også litt spesielt er Siv Jensen som angriper Kristin Halvorsen mye ved å bruke motsetningen på hva Halvorsen sier hun vil oppnå, og det faktum at hun er finansminister. Dette er fra partilederdebatten på TV2 i 2007:

Nei, og regjeringen kunne handlet. De kunne ha økt minstepensjonen over fattigdomsgrensen. De kunne ha gjort noe gjennom trygdeoppkjørene som gjorde at uføretrygdene klarte å møte hverdagen. De kunne ha latt private rehabiliteringsinstitusjoner slippe mer til slik at folk slapp å være syke med kroniske lidelser og heller kunne bli friske. Det kunne denne regjeringen gjort, men det de gjør er å skrive brev, lage planer, sette mål. Det er altså fullt mulig å handle, men da må man være villig til å bevilge penger.

På den andre siden gjentar de rødgrønne ofte hva de har fått til i regjering og at deres bidrag har vært positivt. Dette gjør Bjarne Håkon Hanssen i debatten i Trondheim når han debatterer mot mannen som hadde hans posisjon tidligere, Dagfinn Høybråten. Igjen brukes oppramsingen parafrase som retorisk virkemiddel. Hanssen kobler det opp mot paradokset at Høybråten beskriver tiltaksplasser som et problem.

Faktum er at det er flere tiltaksplasser i Norge nå enn når du (Høybråten) satt i stolen. Vi har flere tiltaksplasser, bedre tiltaksplasser og flere kommer i jobb. Og du (Høybråten) sitter og beskriver det som et problem.

Konkretisere, gjøre forståelig og belære

Mange av debattene som politikerne deltar i kan tidvis omhandle tema som er vanskelige å forholde seg til for vanlige folk. Store summer og problemer som virker alt for store til å løse. En av de beste måtene å gjøre det forståelig for publikum på er å bruke eksempler. Dagfinn Høybråten er blant de debattantene som er flink til å bruke eksempler. En måte å gjøre et vanskelig tema enklere på, er måten han gjør det på debatten i Trondheim i 2005. Det diskuteres arbeidsplasser, sysselsetting, distriktpolitikk og næringsutvikling. Dette er tema hvor mange store ord, tall og abstrakte uttrykk brukes. Høybråten ønsker å trekke frem regjeringens gode arbeid på dette feltet og samtidig understreke hvorfor den sittende regjeringen skal bli gjenvalgt.

Jeg har lyst til å ta et eksempel fra mitt hjemfylke Rogaland. Ole Olsen, han er bedriftsleder der ute. Det er et samfunn med 500 innbyggere. Han har investert fire til fem millioner kroner nå i nye maskiner i sin snekkerbedrift. Han har ansatt ni nye medarbeidere og han sier. Det siste vi trenger nå er en ny kurs. Dette har jeg fått til fordi vi har fått lavere rente, vi har fått en god utvikling i norsk økonomi, la oss for all del slippe en ny kurs.

Selv om Høybråten er litt humoristisk når han kaller Rogaland hjemfylket sitt, så bruker han også et grep som mange av politikerne gjør bruk av eksempler. De henter de fra der de selv kommer fra. Bjarne Håkon Hanssen og Marit Arnstad fra Indre Namdal, Ola Borten Moe fra Trondheim, Carl I Hagen fra Oslo og så videre.

Også metaforene brukes for å konkretisere politikken. Dette er et grep som gjøres av alle politikerne i debattene både i selvhevdelse og angrep. En god metafor kan gjøre et angrep mye mer effektivt og forståelig, eller en selvhevdelse mer levende. Enn av de aller flinkeste på dette er Kristin Halvorsen. I 2005 angriper hun samarbeidsregjeringen, samtidig som hun får vist det egentlige maktforholdet på den borgelige siden på en fin måte.

Og det er jo sånn at det er Carl I Hagen som har hatt regien. Det er klart at hvis maktforholdene blir sånn som de blir nå så er det Carl I Hagen som er kaptein på den borgelige skuten. Og Bondevik er matros, og Erna er matros og Lars Sponheim er matros.

Fokusere og fremheve, eller tilsløre og skjule,

En selvhevdelse eller et angrep er i seg selv en måte å fokusere, styre og fremheve det politikerne oppfatter som styrker og svakheter ved sin egen eller motdebattantens politikk. Det gjøres også gjennom hvordan man legger frem et problem. Jeg har også tidligere i oppgaven tatt frem ordvekslingen mellom Høybråten og Hanssen i Trondheim i 2007. Den viser godt hvordan politikere prøver å fremstille samme problem på ulike måter og hvordan de gjennom sine fremhevninger også tilslører andre sider. Det fremstår som de har ulik virkelighetsforståelse. Høybråten sier:

Bjarne Håkon Hanssen har altså hatt, og hans regjering har i år ni milliarder, eller noe sånt, mer å rutte med enn i fjor, men de bruker 200 millioner kroner mindre på denne gruppen som er på attføring og trenger å komme i jobb. Det står en, altså nesten 30 000 mennesker i kø i dette attføringssystemet. Og det, det skjønner jeg ikke. For vi trenger arbeidskraften Bjarne Håkon. Hvorfor skal ikke disse få lov til å slippe til?

Mens Hanssen sier:

Av alle verdens mennesker som kan kritisere meg for nivået på tiltak så er du (Høybråten) den siste. For når du, når du satt i min stol så var det flere på attføring og færre tiltaksplasser. Så faktum er at i løpet av de siste to årene så er ledigheten nærmest halvert, men tiltaksnivået er økt. Så når du satt der så gjorde du ikke det du nå sitter og er bredskuldret og sier vi skulle ha gjort.

Det kan også gjøres effektivt gjennom detaljerte utlegninger, såkalte evidentia. Eksempler på evidentia er nyhetsinnslag og lignende fremstillinger som gir levende bilder av en hendelse eller lignende. Detaljnivået i en selvheldelse eller angrep i en debatt, er ikke på samme nivå som i et nyhetsinnslag, men jeg vil likevel hevde at det er evidentia, da de innenfor sitt format er detaljerte beskrivelser og dermed kvalifiserer som evidentia. Disse lange utgreiingene blir brukt av mange av debattantene både i angrep, men spesielt i selvheldelser. De er lettest å se, både i 2005 og 2007, hos deltagerne som får mye taletid, får anledning av programleder, og føler seg komfortabel nok til å begynne på en slik lengre utgreiing.

Argumentere

Noen ganger er rett og slett det retoriske grepet selve argumentet. Måten retoriske virkemidler kan være argumentative er gjennom å foreslå eller påtvinge publikum et bestemt valg. Dette er noe som foregår konstant i debattene. Det er nettopp hva politikerne ønsker. Hvis publikum er enig med deres fremstilling øker det sjansen for at de får stemmen deres. Dette er det Dagfinn Høybråten gjør i partilederdebatte på TV2 i 2005. Han bruker en kombinasjon av oppramsing og antitese for å få frem sitt budskap. I tillegg til virkemiddelbruken så er argumentsjon og ordbruk noe de rødgrønne kunne ha kopiert og brukt i valgkampen 2007.

Nei, vi fører en politikk som har skapt optimisme, der det før var pessimisme. Som har skapt en stigende sysselsetting, der det før var en økende ledighet. En regjering som har satset mer på velferd enn noen annen regjering vi har hatt i dette landet. En regjering som har satset mye mer på velferd, enn på skattelettelse.

Det er også mulig at det retoriske virkemidlet er selve argumentet som brukes i et forsøk på å skape og øke fellesskapet eller forbindelsen med publikum. I partilederdebatte på NRK i 2007 bruker Erna Solberg ironi for å oppnå dette:

Og da jeg skulle forberede meg til denne debatten, satt jeg og tenkte, nå må jeg gå igjennom, hva var det egentlig regjeringen konkret foreslo i klimameldingen? Og vet dere hva? Det fikk plass på en post-ittlapp. Det er fire punkt de har sagt de skal gjennomføre og tre av de har stortinget vedtatt før. Og da er det kanskje på tide å finne på noen flere andre tiltak å stimulere.

Klimapolitikk har blitt viktig, og alle vet at en post-it lapp er veldig liten, og at det ikke er plass til å skrive mye på den. Ved å bruke den som et bilde på regjeringens klimapolitikk sier ikke Erna Solberg rett ut at den ikke er bra, men underliggende så vil folk trekke den konklusjonen. Dermed er det retoriske virkemidlet som er Solberg sitt argument i denne situasjonen hvor hun også oppnår en felles forståelse med publikum og tvinger de til å tenke på en bestemt måte.

En tredje måte som de retoriske virkemidlene kan fungere som argumenter er gjennom å skape et nærvær eller tilstedeværelse med det man taler om. Det er noe Torstein Dale gjør under partilederdebatte på TV2 i Bergen. Han bruker en her en detaljert beskrivelse for å appellere til publikum.

Men, jeg synes det er selsomt at her er det en kjempedebatt om noe ingen av disse skal være med å beslutte for dette besluttes lokalt. Men det som disse har besluttet i to påfølgende regjeringer, det er at vi skal ha gasskraftverk som forurensere i dette landet her. Altså vi som sitter som kommunepolitikere i Bergen. Vi, vi i RV for eksempel vi vil stå på for å få skikkelige klimatiltak kommunalt i Bergen. Men så er det jo sånn da at om vi til og med la ned hele Bergen så vil Mongstadgasskraftverket alene bety dobbelt så mye CO₂-utslipp som hele Bergen CO₂-utslipp. Og da er det jo ganske ille at disse her har satt i gang med sine (resten ikke til å høre).

Dale skaper her ikke bare en nærhet til temaet han snakker om gjennom det at han sitter i kommunestyret i Bergen og derfor har ekspertkunnskap om temaet. Publikum som også er fra Bergen vil sikkert også føle en bestemt nærhet til dette temaet siden de er fra byen. Den detaljerte beskrivelsen bygger en bro til publikum.

Påvirke følelsene

For å få stemmer gjennom deltakelse i debattene, er det ikke bare de logiske argumentene i selvheldelse og angrep som teller, man må også spille på følelser og det kan innebære bruk av retoriske virkemidler som gjenspeiler følelsene. I partilederdebatte på NRK i 2007 er de borgelige partiene opprørt over at den rødgrønne regjeringen samme dag, uten forvarsel, har innkalt til pressekonferanse og lagt frem en løsning på saken om rederibeskatning (E24 07.09.2004). Det hadde vært en sak høyt oppe på medias dagsorden i valgkampen og en belastning for regjeringen. Lars Sponheim uttrykker hvordan de borgelige føler at regjeringen viser maktarroganse i slike spørsmål:

Dette er tut og kjør, hei og hå det er moro å styre landet, men stakkars folk der ute.

Vi skjønner at han er opprørt ikke bare på grunn av innholdet, men også for måten det sies på. Han bruker en antitese og ironi som understreker at han synes dette er alvorlig og ikke måten ting skal bli gjort på. Marit Arnstad bruker også ironi for å vise sine følelser om Landbruksminister Sponheim sin politikk i debatten i Trondheim i 2005.

Landbruksministeren sa nettopp at han til og med var glad for at åtte hundre melkebønder nå la ned. Det er også noe å være glad over.

7.2 Sammenfattende analyse av retorikk

Det er mer spennende å se på hvordan disse virkemidlene brukes på ulike måter. De retoriske virkemidlene er estetikken og utsmykningen i politikernes selvhevdelser og angrep på motdebattant. I forhold til definisjonen jeg har brukt om at retorikk skal være «hensiktsbestemt og virkningsfull» vil jeg si at de retoriske virkemidlene er en av de viktigste metodene for å gjøre retorikken virkningsfull. God retorikk kjennetegnes jo ofte av et overraskelsesmoment, eller forma, uventede måter å si ting på. For å kunne gjennomføre det bruker politikerne gjerne ulike retoriske virkemidler.

Gjennomgangen viser at det ikke er store forskjeller mellom debattene i 2005 og 2007 i hvordan de retoriske virkemidlene blir brukt. Det er snarere motsatt. Det er vanskeligere å finne forskjeller, enn likheter mellom de to valgkampene i forhold til bruk av retorikk i selvhevdelse og angrep på motdebattant. Når jeg sier at de er like, betyr det ikke at alt man sier er likt. Det er hvordan de retoriske virkemidlene blir brukt, hvor politikerne er like. Man ser at de samme typene retoriske virkemidlene blir gjentatt, og brukt for å få frem det samme hovedbudskapet, som i mange tilfeller handler om hvor bra eget alternativ eller hvor dårlig de andre alternativene er. En av grunnene til det skyldes antageligvis at det er de samme debattantene som går igjen begge årene og de har antageligvis vendt seg til en viss type stil.

En viktigere grunn til denne likheten kan ligge i den medialiserte utviklingen, hvor det hevdes at alle etterhvert har tilpasset seg bruker den samme medieretorikken. Det er de rutinerte politikerne som deltar i flest debatter og de har lært seg hvordan de skal opptre. Mens de mer uerfarne virker som de lærer av de med erfaring. Man prøver å tilpasse seg den retorikken som «fungerer» i debatter. Dermed blir alle etterhvert ganske like i hvilke retoriske virkemidler de bruker. Ved å tilpasse seg tv-mediet har politikerne lært seg at de lange

utgreiingene ikke passer i tv-mediet, eller at de får anledning av programleder til å gjøre det. Da kan det være mer effektivt å bruke en type oppramsing.

Det må understrekes at det er en forskjell på retoriske virkemidler og fremførelse, som jeg ikke har sett på. Det er ikke nødvendigvis slik at en som er flink til å bruke retoriske virkemidler også er den folk oppfatter som en god debattant. Et eksempel er Dagfinn Høybråten. Han bruker ofte retoriske virkemidler, men han er nok ikke den som folk tenker på først som en livlig og fargerik debattant.

Slik jeg ser det, er ikke politisk retning av betydning for bruk av retoriske virkemidler. Alle partiene og politikerne bruker de samme retoriske grepene, uten at deres politiske ståsted blir avslørt av det. Det handler mer om personligheter enn om politisk retning i hvilken grad den enkelte politiker klarer å markere seg. Dette ser vi da noen partier har både folk som er flinke og mindre flinke til å bruke de retoriske virkemidlene innenfor det rammeverket som er satt opp av Kjeldsen.

8. Konklusjoner

Selvhevdelse og angrep er en viktig og integrert del av debattene. Håkansson mener i sin analyse at det er vanskelig å påvise om bruken er høy (Håkansson 1999). Etter min mening er både selvhevdelse og angrep på motdebattant, i særdeleshet angrep, en sentral bestanddel av de tv-sendte valgdebattene. Det er gjennomsnittlig så kort tid mellom hver gang politikerne bruker dette at det er dekning for å si at bruken er omfattende. Det er blitt en integrert del av de politiske debattene og politikernes debattstil.

I denne delen av oppgaven vil jeg gå igjennom resultatene jeg har kommet frem til i analysen og konkludere på problemstillingene jeg har undersøkt. Min hovedproblemstilling var å se på i hvilken grad parti, eller politisk posisjon hadde betydning for politikeres bruk av selvhevdelse og angrep. Jeg har allerede vært innom problemstillingene når jeg har oppsummert de enkelte delene av analysen. Her ønsker jeg å gå litt dypere, se nærmere på helhetsbildet og sette resultatene i en kontekst.

I den historiske gjennomgangen jeg gjorde tidligere i oppgaven så man tydelig hvordan tv-debattene har utviklet seg og funnet den formen de har i dag. TV-debatter er et dynamisk medium. Formatet slik det ser ut i dag kommer til å endre seg, og fortsette å utvikle seg i samsvar med både samfunn og teknologi. Når vi i dag ser debatter fra 60- og 70-tallet synes vi det ser veldig gammeldags ut. Om tyve år vil vi synes det samme når vi ser debatter fra i dag. Siden tv-debattene ble introdusert på 60-tallet har tv-debattene blitt en sentral arena for norske politikere, hvor de ønsker å være til stede. Det er her de når flest mennesker i løpet av valgkampen. Det er også det mediet hvor de kan fremstå mest mulig uredigert. Selv om debatten styres av programlederne og rammene er lagt, har politikerne mye større frihet til å forme sitt budskap, enn når de blir klippet i en tv-reportasje, eller gjengitt i en avisartikkel. De kan også velge vinklingen de ønsker i større grad enn i andre situasjoner hvor de opptrer i media.

Måten selvhevdelse, angrep på motdebattant og retoriske virkemidler brukes i debattene i dag, viser hvordan politikerne har tilpasset seg debattene og tv som medium. Debattene slik de ser ut i dag er selv et produkt av denne utviklingen. Ikke bare debattene har hatt en utvikling. Min analyse viser at deltagerne på tross av ulik bakgrunn og ulik personlighet både angriper hverandre på samme måte, eller bruker de samme typene selvhevdelse. I tillegg er fremføringen også ganske lik. Dette understreker og styrker påstandene om at dagens politikere har tilpasset seg en egen medieretorikk, og at de bare blir

likere. Alle bruker den samme kunnskapen om hvordan de skal opptre i et tv-medium og opptre på lik måte. De møter de samme problemene og kritiske spørsmål på samme måten. Alle har lest de samme bøkene og har rådgivere som gir de samme rådene for å opptre i en tv-debatt. Hvis vi skal tro Swanson og Mancini er dette kunnskap som deles over hele verden.

Politikerne bruker selv medievidningsteknikker for å polarisere og opprettholde konflikten som allerede finnes i debatten. En debatt er ikke preget av at noen er enige, men at man bruker selvhevdelse for å fremheve seg selv og angrep for å rakke ned på motparten. Dermed bygger man opp konfliktlinjer mellom partiene, og samarbeid blir et underordnet poeng. Hele debatten blir polarisert med steile parter mot hverandre. . Høybråten ønsker i debatten i Ålesund i 2007 å få med de andre partilederene på en enighet om eldreomsorg. Resten av debattantene er enige i initiativet, men de forlater temaet kjapt uten å bruke noe særlig tid på å diskutere det. I tillegg er det slik at partiene ikke kritiserer egne partnere. Dette sementerer og forsterker ett polarisert debattmiljø, hvor det å være enige med motparten har lav prioritet. Kompromisser gjelder bare i forhold til sine egne, men da brukes det igjen i selvhevdelser for å trekke frem egne bragder. Når det gjelder motdebattant fra en annen politisk retning skal man helst sette hardt mot hardt, og slå tilbake med samme mynt. Dette også med å intensivere debatten

Personifisering er også et typisk trekk ved dagens tv-sendte debatter. Det er de samme navnene, som i hovedsak deltar i de samme debattene i begge valgkampene. Publikum blir, med enkelte unntak, presentert for de samme ansiktene hver gang. Det gjelder uansett hva som skal debatteres, eller hvilken type valgkamp det er. Publikum har allerede en anelse hvem som kommer til å delta før de skrur på tven. Nå er ikke dette et helt nytt trekk ved norske tv-debatter. På åttitallet snakket folk om debattene mellom Gro og Kåre. De var på fornavn med Gro Harlem Brundtland og Kåre Willoch. På samme måte dreide valgkampen i 2007 om Jens mot Jensen. Dette er ikke nødvendigvis bare negativt. For seerne kan dette være et holdepunkt og klargjørende i forhold til hva som diskuteres. Mange som ser tv-debattene får lettere oversikt hvis de bare må forholde seg til et begrenset antall deltagere. Som Coleman sier kan uenigheten gi folk informasjon om de ulike partienes politikk, gi velgerne et innblikk i hvem de skal stemme på og gjøre det lettere for de små partiene og komme til orde.

I forlengelsen av personifisering så ser man at det å opptre i media, delta i debatter og bruke selvhevdelse og angrep er en teknikk som må læres. Særlig kommer det frem på opptredenen til mindre meriterte politikerne som deltar i debattene i 2007. Mange av de er ikke unge i alder, eller mangler politisk erfaring, men de er relativt nye i riksmidia og store debattprogram på tv. Det som kjennetegner dem, er at de nesten ikke benytter seg av

selvhevdelse og angrep. Det kan virke som de ikke har debatt- og medielogikken under huden på samme måte som sine mer erfarne kolleger. Det understreker at det å være i media er en ferdighet som må læres. Siden politikerne selv åpenbart tar etter hverandre i hvordan det skal debatteres så blir de en del av medialiseringsspiralen. Det tvinges frem en type måte å argumentere og oppføre seg i tv-debattene. Et eksempel på dette er utviklingen for eksempel Ole Borten Moe og Siv Jensen har fra valgkampen 2005 til valgkampen 2007, hvor de har blitt mer sentrale. Dette kan også ha en sammenheng med at mange av debattantene har bakgrunn både i ungdomsorganisasjoner og andre politiske verv. De har gått i en «politikerskole» hvor man har lært seg å tilpasse medias krav til spissing, konkretisering, polarisering og lignende.

Min gjennomgang av debattene viser at det er store variasjoner både innad i de ulike partiene og innenfor regjeringalternativene. Det gjør det vanskelig å utpeke et parti eller politisk retning som mer tilbøyelige for selvhevdelse eller angrep. Samarbeidsregjeringen førte en veldig aggressiv valgkamp i 2005 og Krf seg med mange angrep på motdebattant i begge valgkampene som er undersøkt. Dermed kan det være grunnlag for å si at politikerne fra Krf og samarbeidsregjeringen er typiske brukere av angrep på motdebattant. På den annen side så er det her veldig store forskjeller innad i partiene og koalisjonene. Og de har ikke samme tendens for selvhevdelse. I tillegg blir de bare ett unntak når alle de andre partiene ikke opptrer på samme måte.

For å si noe mer om problemstillingen jeg har undersøkt tror jeg det er fruktbart å si noe generelt om bruken av selvhevdelse og angrep på motdebattant, og prøve å identifisere årsaker som påvirker bruken av disse virkemidlene. Dette er årsaker som er identifisert gjennom analysen av valgdebattene i 2005 og 2007. Samtidig finnes det sannsynligvis også faktorer som ikke blir fanget opp i min analyse som kan være medvirkende årsaker til bruk av selvhevdelse og angrep på motdebattant.

Jeg synes det mest naturlige stedet å starte er partienes posisjon. Dette er et poeng jeg allerede har vært inne på tidligere. Partienes posisjon har betydning for bruken av både selvhevdelse og angrep på motdebattant. Det er ikke uvesentlig for partiene om de sitter i regjering eller i opposisjon i forhold til om de tyr til selvhevdelse eller angrep. Man ser generelt at partiene i regjering i hovedsak bruker selvhevdelse, mens opposisjonen benytter seg mer av angrep av motdebattant. Dette er hvis man tar utgangspunkt i de sammenlagte tallene for regjeringalternativene. Da er det grunnlag for å si at partienes posisjon har betydning for deres bruk av selvhevdelse og angrep. Samtidig gir ikke totaltallene et helt

nøyaktig bilde som man har sett. Det finnes nyanser, men jeg mener totaltallene gir grunnlag for å hevde at partienes posisjon påvirker bruken av selvhevdelse og angrep på motdebattant.

Person er også viktig for bruk av virkemidlene. Det er de samme politikerne som har flest både selvhevdelser og angrep på motdebattant. Det gjentar seg over begge valgkampene. Det er de samme politikerne som går igjen i på listen over de som bruker flest, både selvhevdelse og angrep. Profilerte politikere som Jens Stoltenberg, Kristin Halvorsen, Lars Sponheim med flere, har gjennomgående flest selvhevdelse og angrep på motdebattant. Man ser også at det er disse «toppolitikerne» som er de største brukerne av virkemidlene. Jeg mener at dette viser at person har betydning. Men det er ikke snakk om hvilke som helst personer. De politikerne er nødt til å være blant eliten av norske politikere for at hvem du er som person skal ha betydning. Dette henger også sammen med personifisering, deltagelse og taletid.

Man ser at de profilerte politikerne alltid kommer på topp i bruken av selvhevdelse og angrep. Det berører en annen faktor direkte, deltagelse og taletid. Dette påvirker også bruk av selvhevdelse og angrep. Det er på mange måter uløselig knyttet opp til punktet overfor om at person har en innvirkning på selvhevdelse og angrep. Det er nemlig de profilerte politikerne som både deltar i flest debatter og har mest taletid. Dette påvirker selvfølgelig muligheten de har til å prege debatter og gjøre seg bemerket. Høy deltagelse og taletid gir her en fordel. Man kan se på Åslaug Haga som et eksempel. Hun gjør seg omtrent ikke bemerket i debattene i 2005, men her har hun både lav deltagelse og lite taletid i debattene. Dette begrenser naturligvis hennes muligheter til å dominere og prege debattene. I 2007 når hun sitter i regjering så endrer dette seg. Hun har høyere deltagelse og taletid og bruker selvhevdelse og angrep oftere. Som et resultat av dette, vil jeg hevde at hun markerer seg og er mer synlig i debattene.

Tema i debatten kan også være avgjørende for politikernes bruk av selvhevdelse og angrep. Alle partier har ulike områder og tema hvor de har sakseierskap, som de ønsker skal debatteres. For eksempel har skatt og skole mange ganger vært Høyres satsingsområder i en valgkamp. Sammen med SV er skolepolitikk et tema som de ønsker å debattere. Derfor kan vi se at tema politikerne har «eierskap» eller føler seg komfortable med også kan påvirke deres bruk av selvhevdelse og angrep. Et eksempel er Kristin Clemet i skoledebatten i Fredrikstad i 2005. Her ser vi at hun både har mange selvhevdelser og angrep, som jeg tror har bakgrunn i temaet for debatten.

Variasjonene mellom debattene når det gjelder selvhevdelse og angrep tror jeg i mange tilfeller også er påvirket av tema for debatten. For eksempel er debatten i Ålesund i

2007 kanskje den «kjedeligste» debatten av alle de jeg har analysert. Det baserer jeg på antallet selvhevdelse og angrep som blir brukt i debatten. I denne debatten er temaet helsepolitikk. Helse- og sosialsektoren er et område som typisk preges av mange problemer som har vedvart over flere år. I tillegg er ansvaret for ulike deler av sektoren spredd. Frp har ikke sittet i regjering og profilerer seg ofte på problemene i helsesektoren, men i en slik debatt blir de ofte møtt med at de har vært med å styre Norges største kommune, Oslo, i flere år uten at de har klart å løse problemene for eldre der. Alle har et ansvar for situasjonen, dette fører til at politikerne i debatten blir avventende. Bruker man selvhevdelse eller angriper de andre politikerne, får man kjapt tilbake at man ikke har gjort noe for å løse problemet selv.

Typen valgkamp har også betydning. Valgkampen i 2007 inneholder en god del færre selvhevdelse og angrep på motdebattant. Valgkampen i 2005 er viktigere for politikerne som er involvert, og dette gir seg utslag i bruken av selvhevdelse og angrep. Politikerne, og da særlig partilederne, vil selvfølgelig få kritikk og merke det hvis de gjør en dårlig kommunevalgkamp. Men de blir ikke direkte rammet på samme måte som i et kommune- og fylkestingsvalg som i et stortingsvalg. Det er de samme personene som deltar i debattene i begge valgkampene. En dårlig valgkamp opp mot stortingsvalget, kan få et personlig utfall ved at de selv ikke blir valgt eller gjenvalgt. Dette personlige incentivet finnes ikke ved et kommune- og fylkestingsvalg for majoriteten av debattdeltagerne. Det vises i antallet selvhevdelse og angrep, noe jeg mener også fører til at debattene ikke er like intense og har den samme nerven.

Det min analyse viser er at politikere som kommer fra partier som har regjeringsmakt er mer tilbøyelig til å bruke selvhevdelse. Det er noen avvik fra dette ved at enkelte partier har en høy bruk av selvhevdelse også i opposisjon, men det totale bildet gir grunnlag for å trekke en slik konklusjon. Når det gjelder angrep på motdebattant er det generelt sett slik at opposisjonen er den mest aggressive parten, men dette er litt mer nyansert enn for selvhevdelse. I valgkampen 2005 ser vi at noen av partiene i regjeringskoalisjonen bruker angrep på motdebattant gjennomsnittlig mer enn partier i opposisjonen. Samtidig er det ikke uvanlig at det er forskjeller mellom valgkampene i forhold til politikernes bruk av selvhevdelse og angrep. Håkansson sin gjennomgang av angrep i svenske valgkamper viser at nivået på hvor mye det blir brukt varierer fra år til år. Derfor vil jeg konkludere med at et parti og politisk ståsted har mindre betydning for politikeres bruk av selvhevdelse og angrep på motdebattant. Jeg tror det viktigste er andre faktorer som jeg har identifisert i løpet av analysen.

Jeg har prøvd å sammenligne mine resultater med andre som har gjort lignende analyser, men de har alle forskjellige innfallsvinkler og derfor ser de også etter andre ting. Dette gjør at jeg finner det vanskelig å bruke de som sammenligning. For eksempel har Krogstad ett kjønnsperspektiv i sin analyse og ser lite på hvordan bruken av selvhevdelse og angrep relateres til parti og politisk retning.

Min andre problemstilling var om bruken av retoriske virkemidler i selvhevdelse og angrep er avhengig av parti og politisk retning. I min analyse av dette ser vi mye av det samme som i hovedproblemstillingen. Bruken av de retoriske virkemidlene viser at det er ganske store likheter mellom alle partiene og politikerne. Jeg vil påstå at det ikke er parti og politisk retning som avgjør den retorisk bruken i selvhevdelse og angrep på motdebattant. Det som kanskje skiller dette ut fra den andre konklusjonen er at her er det enda tydeligere. Politikere og partier benytter seg av de samme virkemidlene, det gjør det vanskelig å peke på de store forskjellene mellom dem. Politikerne er like både i hvor ofte og hvordan det blir brukt. Under den første problemstillingen trakk jeg frem faktorer som jeg tror påvirker selvhevdelse og angrep. Siden jeg ikke har gått like dypt inn i denne problemstillingen vil jeg ikke gå like nøye inn i faktorer her. Antageligvis vil mange av de samme faktorene som gjaldt for selvhevdelse og angrep også gjelde for retorisk virkemiddelbruk. Likevel vil jeg her trekke frem personlige egenskaper som helt avgjørende. Politikerne er veldig like i bruken av de retoriske virkemidlene, men den personlige egnetheten er viktig. Dette tror jeg også henger sammen med en annen faktor som er veldig viktig og som jeg har vært innom tidligere. Det er hvordan politikerne har lært seg og tilpasset seg medieretorikken. Som jeg har nevnt er det å være i media noe som må trenes på. Det ser vi godt når det gjelder bruk av retoriske virkemidler. Det er de profilerte politikerne med erfaring som er flinkest i bruken av de retoriske hjelpemidlene. De har lært seg hvordan man skal bruke disse virkemidlene og det er avgjørende i bruken av de retoriske virkemidlene.

Referanseliste

Aardal, B. (1999): "Issue Voting and the Political Agenda: A Spiral of Silence?". I: Narud, Hanne Marte og Aalberg, Toril (red.): *Challenges to Representative Democracy: Parties, Voters and Public Opinion*, Bergen: Fagbokforlaget

Aardal, Bernt (red.) (2003a): *Velgere i villrede... En studie av stortingsvalget 2001*. Oslo N.W Damm & søn.

Aardal, Bernt (red.) (2003b): "Det første valg i et nytt årtusen". I: *Velgere i villrede... En studie av stortingsvalget 2001*. Oslo N.W Damm & søn.

Aardal, Bernt, Anne Krogstad og Hanne Marthe Narud, red. (2004): *I valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aardal, Bernt m. fl. (2004): "Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet". I: *I valgkampens hete*, Aardal, Bernt, Krogstad, Anne og Narud, Hanne Marthe (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Aardal, Bernt (red) (2007): *Norske velgere. En studie av stortingsvalget 2005* Narayana Press

Allern, Sigurd (2004): "Fra politikermakt til journalistmakt. Programlederroller i fjernsynsvalgkampen 1961–2001". I: *I valgkampens hete*, Aardal, Bernt, Krogstad, Anne og Narud, Hanne Marthe (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Ansolahehere, Stephen., Behr, Roy L., og Iyengar, Shanto (1993): *The media game : American politics in the television age*. Maxwell Macmillan:New York

Ansolahehere, Stephen og Iyengar, Shanto: *Going negative: how attack ads shrink and polarize the electorate*. New York: Free Press

Asp, Kent (1986): *Mäktiga massmedier: studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur.

Bauhr, Monica og Esaiasson, Peter (2001): 'Trust me' – on the nature of ethos argumentation. I: *Instead of the ideal debate. Doing politics and doing gender in Nordic political campaign discourse*, Gomard, Kirsten og Krogstad Anne (red.). Aarhus: Aarhus University Press

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005): *Textens mening och makt. Metodebok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Sverige: Studentlitteratur.

Coleman, Stephen (2001): "Meaningful political debate in the age of the soundbite". I: Colemand (red.) *Televised election debates. International perspectives*. London: MacMillians Press

Eisaiasson, Peter (1996): 'Käbblar politikerna? Om skryt, attacker och bortförklaringar i partiernas valbudskap', I: Rothstein, Bo og Särilvik, Bo (red.) *Vetenskapen om politik*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.

Eisaiasson, Peter og Håkansson, Nicklas (2002). *Besked ikväll! Värnamo: Fälth og Hässler*.
Halse, Rolf E. S. (2005). *Maktkamp i åpent landskap? En studie av VGs mediering av partiledersstriden i Arbeiderpartiet*. Masteroppgave Bergen: Institutt for Informasjons- og medievitenskap, Universitet i Bergen

Eriksen, Lasse Rune (2003). *Politikk og PR. En studie av norske partiers medie- og kommunikasjonsstrategier i stortingsvalgkampene 1989 til 2001*. Hovedoppgave Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitet i Oslo.

Heidar, Knut og Jo Saglie (red) (2002): *Hva skjer med partiene?* Oslo: Gyldendal Akademisk

Heradstveit, Daniel og Bjørge, Tore (1992): *Politisk kommunikasjon*. Oslo: Tano AS

Holje, Cathrine (2008): *Hvilket arbeiderparti velger du? En analyse av det retoriske spillet mellom Ap og FrP gjennom 25 år*. Masteroppgave Oslo: Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitet i Oslo.

Håkansson, Nicklas (1999): *Valretorik: Om politiskt språk i partipropagandan. Avhandling för filosofie doktorsexamen..* Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen

Karlberg, Maria, Mral Brigitte (1998): *Heder och påverkan. Att analysera moderen retorik.* Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Kjeldsen, Jens E. (2006): *Retorikk i vår tid.* Oslo: Spartacus Forlag

Krogstad, Anne (1999): *Image i politikken. Visuelle og retoriske virkemidler.* Oslo: Pax forlag

Krogstad, Anne (2004): *Fjernsynsvalgkamp. Noen retoriske øvelser i skyld og ære. I: I valgkampens hete,* Aardal, Bernt, Krogstad, Anne og Narud, Hanne Marthe (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Narud, Hanne Marthe og Ragnar Waldahl (2004a): *“Den “lange” valgkampen. Mediestoffet i månedene før valget”.* I: Aardal Bernt, Krogstad Anne og Narud Hanne Marthe (red.): *I valgkampens hete.* Oslo: Universitetsforlaget.

Narud, Hanne Marthe og Ragnar Waldahl (2004a): *“Den “korte” valgkampen. Mediestoffet i månedene før valget”.* I: Aardal Bernt, Krogstad Anne og Narud Hanne Marthe (red.): *I valgkampens hete..* Oslo: Universitetsforlaget.

Norris, Pippa, John Curtice, David Sanders, Margaret Scammell and Holli A. Semetko (1999): *On Message: Communicating The Campaign.* London: Sage Publications.

Pfau, Michael and Kenski Henry C. (1990): *Attack politics : strategy and defense.* New York: Praeger

Robstad, Per og Ihlen, Øyvind (2004): *Informasjon og samfunnskontakt. Perspektiver og praksis.* Fagbokforlaget

Swanson, David L. and Paolo Mancini, (red.) (1996): *Politics, Media, and Modern Democracy.* Westport, Connecticut, USA: Praeger.

Todal Jensen, Anders og Aalberg, Toril (red.) (2007): *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget

Thorbjørnsrud, Kjersti (2007): "Nærkamp i Redaksjon EN". I: Todal Jensen, Anders og Aalberg, Toril (red.) *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget

Todal Jensen, Anders (2007): "Den medialiserte politikken". I: *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget

Todal Jensen, Anders (2007): "Om talekunst og følelser". I: Todal Jensen, Anders og Aalberg, Toril (red.) *Den medialiserte politikken*. Oslo: Universitetsforlaget

Valen, Henry og Aardal, Bernt (1983) *Et valg i perspektiv: En studie av stortingsvalget 1981*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Valen, Henry (1988). 'Norway: Decentralization and Group Representation'. I: Gallagher, Michael og Marsh, Michael (Red). *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*. London: Sage Publications.

Østbye, Helge, Helland, Knut, Knapskog, Karl og Larsen, Leif Ove (2002): *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget

Avisartikler

Klassekampen : *Lei av "drittkasting"*. 12.08.2005

NTB: *Kamp om veivalget i Høyre*. 20.09.2005

Stanghelle, Harald: *Utenforsakenes valgkamp*. I: Aftenposten 08.09.2007

Stavanger Aftenblad: - *Ap må vinne slaget om skole og omsorg*. 22.03.2006

VG: *Erna lettet - . . . men i Høyre ulmer det mot partilederen*. 23.08.2007

Nettartikler:

Aftenposten.no: *Folk mister tillit til politikerne.* 20.07.2008

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2549615.ece>

E24: *Enighet om ny rederiskatt: - Gir milliarder til rederne.* 20.09.2007

<http://e24.no/makro-og-politikk/article1982170.ece>

Kampanje: – *Valgkamp full av drittpakker.* 05.09.2007

<http://www.kampanje.com/medier/article156216.ece>

VG-Nett: *Vil ha ny kurs for Norge.* 14.07.2005

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/norsk-politikk/artikkel.php?artid=283980>

VG-Nett: *Nesten dødt løp på TV 2-gallup.* 10.09.2005.

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/norsk-politikk/artikkel.php?artid=289834>

Vedlegg 1.

Debatter 2005

Debatter NRK

Bergen 16.08.05	
Deltagere:	
Carl I Hagen (Frp)	
Erna Solberg (H)	Lars Sponheim (V)
Jens Stoltenberg (Ap)	Kjell Magne Bondevik (Krf)

Trondheim 23.08.07	
Deltagere:	
Marit Arnstad	Per Kristian Foss
Bjarne Håkon Hanssen	Øystein Djupedal
Siv Jensen	Dagfinn Høybråten

Tromsø 30.08.05	
Deltagere:	
Trond Giske	Kristin Clemet
Inga Marthe-Torkildsen	Knut Arild Hareide
Ola Borten Moe	Sylvia Listhaug

Drammen 06.09.05	
Deltagere:	
Øystein Djupedal	Morten Andreas Meyer
Lars Sponheim	Per Olaf Lundteigen
Hill Marta Solberg	

Partilederdebutt 09.09.07	
Deltagere:	
Kristin Halvorsen	Torstein Dahle
Åslaug Haga	Jens Stoltenberg
Lars Sponheim	Kjell Magne Bondevik
Carl I Hagen	Erna Solberg
Dagfinn Høybråten	Roy Waage

Debatter TV2

Ålesund 24.08.05	
Deltagere:	
Kristin Halvorsen	Kjell Magne Bondevik
Jens Stoltenberg	Carl I Hagen
Erna Solberg	

Bodø 31.08.05	
Deltagere:	
Øystein Djupedal	Per Kristian Foss
Hill Marta Solberg	Siv Jensen
Marit Arnstad	Lars Sponheim

Fredrikstad 07.09.05	
Deltagere:	
Kristin Clemet	
Kristin Halvorsen	Trond Giske
Dagfinn Høybråten	Siv Jensen

Partilederdebatt 10.09.05	
Deltagere:	
Torstein Dahle	Kristin Halvorsen
Jens Stoltenberg	Åslaug Haga
Dagfinn Høybråten	Lars Sponheim
Erna Solberg	Carl I Hagen
Roy Waage	

Debatter 2007

Debatter NRK

Bergen 21.08.7	
Deltagere:	
Siv Jensen	Erna Solberg
Jens Stoltenberg	Kristin Halvorsen

Trondheim 28.08.07	
Deltagere:	
Bjarne Håkon Hanssen	Ola Borten Moe
Dagfinn Høybråten	Per Kristian Foss
Inga Marte Thorkildsen	

Tromsø 04.09.07	
Deltagere:	
Lars Sponheim	Helen Bjørnøy
Børge Brende	Åslaug Haga
Inger Lise Hansen	Helga Pedersen

Partilederdebatt 07.09.07	
Deltagere.	
Kristin Halvorsen	Torstein Dahle
Åslaug Haga	Jens Stoltenberg
Dagfinn Høybråten	Lars Sponheim
Siv Jensen	Erna Solberg

Debatter TV2

Ålesund 22.08.07	
Deltagere:	
Kristin Halvorsen	Jens Stoltenberg
Carl I Hagen	Dagfinn Høybråten
Åslaug Haga	Inge Lønning
Gunvald Ludvigsen	

Bodø 29.08.07	
Deltagere:	
Øystein Djupedal	Anniken Huifeldt
Siv Jensen	Erna Solberg
Ola Borten Moe	Dagrunn Eriksen
Odd Einar Dørum	

Tønsberg 05.09.07	
Deltagere:	
Audun Lysbakken	
Per Sandberg	Helga Pedersen
Liv Signe Navarsete	Trond Helleland
Borghild Tenden	Jan Sahl

Partilederdebutt 08.09.07	
Deltagere:	
Kristin Halvorsen	Torstein Dahle
Åslaug Haga	Jens Stoltenberg
Lars Sponheim	Dagfinn Høybråten
Siv Jensen	Erna Solberg

Vedlegg 2

Kodeskjema til valgdebattene

Kodeskjema	
Kanal	NRK/TV2
Sted	
Deltager	
Parti	
Taletid	
Angrep	Hvis ja: <ul style="list-style-type: none"> • Ikke troverdig • Utydelig • Inkompetent • Bruker skremselspropaganda • Umoralsk, urettferdig • Negativ beskrivelse • Generell negativ vurdering
Selvhevdelse	Hvis ja: <ul style="list-style-type: none"> 7.) Moralsk argumentasjon 8.) Kompetanse 9.) Erfaring 10.) Ansvar 11.) Samhørighet 12.) Generell selvhevdelse